

KALEVALAN JÄLKIÄ SUOMALAIUUDESSA

-Haastattelututkimus suomalaisuuden kokemisesta ja Kalevalasta osana kansallista identiteettiä

Pro gradu -tutkielma

Helsingin yliopisto

Kulttuurien osasto

Folkloristiikka

Nina Paakkunainen

Lokakuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Kulttuurien osasto	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Folkloristiikka			
Tekijä – Författare – Author Nina Paakkunainen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kalevalan jälkiä suomalaisuudessa. Haastattelututkimus suomalaisuuden kokemisesta ja Kalevalasta osana kansallista identiteettiä.			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year 10/2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 76 + 3 liitesivua	
<p>Tiivistelmä – Referat – Abstract</p> <p>Tutkimukseni lähtökohtana on ollut selvittää, mitä Kalevala merkitsee ihmisille tänä päivänä sekä miten sen nähdään kuuluvan suomalaisuuteen. Lisäksi tavoitteenani on ollut ymmärtää suomalaiseksi kokemista, mistä se koostuu ja miten suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä sekä myös kulttuuriperintöä määritellään. Työni on kvalitatiivinen ja empiirinen haastattelututkimus ja tulokset pohjautuvat itse keräämääni haastatteluaineistoon.</p> <p>Työni teoreettisen pohjan luo kansallisesta identiteetistä ja suomalaisuudesta sekä kansanrunouden ja Kalevalan kansallistamisesta tehty tutkimus. Folkloristisella tutkimuksella Kalevalasta on pitkät perinteet ja siinä oman työni kannalta keskeisiksi ovat muodostuneet tutkimukset Kalevalasta osana suomalaisen kansakunnan ja kansallisen identiteetin luomista. Kansallinen identiteetti on kontekstisidonnainen, olosuhteissa määrittyvä sosiaalinen konstruktio, jota tuotetaan puheena ja kertomuksina ja se on aina jollain tapaa kuviteltu, rakennettu ja tuotettu. Kansallisen identiteetin tuottamisen rakennusaineina ovat toimineet yhteisen historian, menneisyyden ja juurien luominen, yhteiset kokemukset, kansallisen omalaatuisuuden korostaminen sekä jatkuvuuden luominen näiden välille. Kansallisesti ja kulttuurisesti hyväksytyjen rakennusaineiden avulla saadaan aikaan yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisön jäsenten välille. Kansallisen identiteetin omaksuminen edellyttää siten tiettyjen kulttuuristen traditioiden käyttöönottoa.</p> <p>Kalevalaa voidaan tulkita niin ideologisenä myyttinä kansallisvaltion Suomen kuin kansallisen korkeakulttuurimme synnystä. Kansalliseepoksemme arvo on usein symbolinen eikä omakohtaisesta lukukokemuksesta kumpuava. Kalevalan suomalaistavan tulkinnan avulla on eepoksesta luettavissa suomalaisten alkuperästä ja historiasta ja suomalaisille tärkeitä arvoja. Kansanrunous on toiminut välineenä rekonstruoida Suomen suomenkielisen väestön historiaa ja esihistoriaa ja näin sille on annettu kansallisen muinaisuuden arvo.</p> <p>Aineistoni perusteella kansallisuus ja kansallinen identiteetti ovat osa itsemäärittelyä, kanssaihmisten määrittelyä, kansallisen yhteisön määrittelyä kuin myös ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin ja koko elinpiirin määrittelyä. Keskusteluissa kulttuuriperintö määrittynyt tarinoina, joissa on viisauksia ja opetuksia ja ne kulkevat sellaisten ihmisten välillä, joilla on tarpeeksi yhteistä keskenään. Kulttuuriperintö on myös tärkeä osa identiteettiä; se kertoo omista juurista ja sisältää sukupolvilta toisille siirtynyttä tärkeää tietoa, joita omaan arvomaailmaansa peilaamalla, voi rakentaa itselleen identiteettiä.</p> <p>Tutkimukseni mukaan Kalevalaa pidetään kertomuksena suomalaisuudesta ja se on kansallinen myytti. Kalevalaa pidetään suomalaisena kansanperinteenä, joka koostuu tarinoista ja runoista ja joita on kerrottu ja laulettu sukupolvelta toiselle. Kalevala kuvastavaa myös suomalaisuutta; sillä selittää suomalaisten omaperäisyyttä sekä siihen verrataan halutessa korostaa tiettyjä suomalaisia piirteitä. Kalevalasta halutaan siten yhä ammentaa suomalaisuuden symboleja.</p>			
<p>Avainsanat – Nyckelord – Keywords kansallinen identiteetti, Kalevala, suomalaisuus, folkloristiikka</p>			
<p>Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited</p>			
<p>Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information</p>			

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	4
2. Tutkimuksen lähtökohdat.....	6
2.1. Tutkimusongelma.....	6
2.2. Aineisto ja tutkimusmenetelmät.....	8
2.3.1. Aineiston hankinta.....	8
2.3.2. Haastattelukysymykset ja aineiston analyysi.....	10
2.3.3. Aineiston litterointi.....	10
2.3.4. Aineistoon viittaaminen.....	11
3. Tutkimuksen teoreettinen kehys.....	11
3.1. Kansallisen yhteisön muodostuminen.....	12
3.1.1. Kansakunnan jäsenyys: kansalaisuus ja kansallisuus.....	14
3.1.2. Yhteenkuuluvuuden tunteen löytyminen.....	14
3.1.3. Ajallisen jatkuvuuden korostaminen.....	15
3.1.4. Omalaatuisuuden korostaminen.....	16
3.2. Kansallinen identiteetti ja sen tuottaminen.....	16
3.2.1. Kulttuuriset traditiot ja kulttuuriperintö kansallisen identiteetin osana.....	18
3.3. Folkloren ja Kalevalan käyttö kansallisiin tarkoituksiin.....	19
3.3.1. Kalevala.....	20
3.3.2. Lönnrot ja kansan eepos.....	22
3.2.3. Kalevalan kansallisen lukutavan luominen.....	23
4. Kansallisen identiteetin määrittäminen.....	25
5. Suomalaisuus aineiston valossa	31
5.1. Ihmisen suhde elinympäristöön.....	31

5.2. Suomalaisille ominaiset luonteenpiirteet.....	35
5.3. Arvot.....	39
5.4. Suomalaista kulttuuriperintöä	42
6. Kalevala osana suomalaisuuskeskustelua.....	46
6.1. Muistikuvia Kalevalasta.....	46
6.2. Mistä Kalevala kertoo?	51
6.3. Kalevalan syntyminen.....	55
6.4. Kalevalan näkyminen tänä päivänä.....	58
6.5. Kalevala ja suomalaisuus.....	60
7. Loppupäätelmät.....	68
8.Lähdeluettelo.....	72
9. Liitteet.....	77

1. Johdanto

Elämme nykypäivänä maailmassa, jossa meillä on mahdollisuus olla tekemisissä ja kommunikoida ihmisten kanssa laajalti ylittäen oma fyysinen elinpiirimme. Jopa parisuhteen voi nykypäivänä muodostaa etäyhteydellä toisen maan kansalaisen kanssa fyysisesti toista tapaamatta. Onko tällaisessa maailmassa enää merkitystä sillä, minkä valtion kansalainen on ja mitä joukkuetta maailmamestaruuskisoissa kannattaa?

Niin Suomessa kuin muualla Euroopassa on nähty kansallismielisiksi nimettyjen poliittisten ryhmien nousua sekä voimakasta maahanmuuttokriittisyyttä (Helsingin Sanomat, 21.2.2019, Kansallismielisyys on nousussa Suomessa ja Euroopassa). Tämä on saanut minut miettimään sekä omaa että muiden, puoluepoliittisesti sitoutumattomien suhtautumista suomalaisuuteen. Olen aiemmin liittänyt mielessäni isänmaallisuuteen ja suomalaisuuteen paljon positiivisia asioita, mutta nyt pelkästä suomalaisuudesta puhumisesta tuntuu tulleen asia, mistä ei kannata puhua tai ei uskalla puhua, sillä vaarana on tulla identifioituksi edellä mainitun poliittisen ryhmittymän kannattajaksi. Haastattelin tätä tutkimusta varten kymmentä suomalaista ja moni heistä halusikin tehdä selväksi, etteivät itse kannata kyseistä poliittista linjausta (ks. 2M,15; 4V,8 1K,1; 3H,6). Kuitenkin demokratian ja sananvapauden nimissä, useamman haastateltavani mielestä on tärkeää, että Suomessa jokaisella on oikeus mielipiteeseen, vaikka se olisi erilainen kuin oma kanta. Asenne on ennen kaikkea erilaisuuden salliva, vaikka oma arvomaailma tai poliittinen suuntaus olisikin toisenlainen (ks. 3H,6; 4T,8; 5K,7). Oma tutkimukseni ei kuitenkaan ole suuntautunut poliittisten mielipiteiden tutkimiseen vaan edellä mainittu taustoittaa työni lähtöajatuksia. Painopisteeni työssäni on suomalaisuuden kokemisessa ilman pelkoa tulla leimatuksi minkään poliittisen suuntauksen mukaan.

Folklore ja kansanrunous ovat olleet Suomessa kansakunta -konstruktion tärkeä resurssi. Myös Kalevalan syntyyn on liittynyt vahvasti kansallisen identiteetin luomisen piirteitä (Jääskeläinen 1998: 42-43, Wilson 1978: 51, Honko 1987:130-133). Pertti Anttonen nostaa tutkimuksessaan esiin, kuinka kansanperinne ja sen representointi, kokoaminen ja julkaiseminen, ei sinällään ole ilmentänyt tai tuottanut kansallisuutta vaan sen yhteiskunnallinen rooli määrittyy tietynlaisen valtiopillisen keskustelun ja kansallisen filosofian kautta argumentoiden kansallista yhteisyyttä sekä kielen ja kulttuurin historiaa (2002: 39-40). Yhteiskunnallisen roolin lisäksi on folklorea ja Kalevalaa käytetty myös poliittisiin tarkoituksiin. Suomessa näin on tehnyt niin oikeisto kuin vasemmistokin (Wilson 1978:53-69). Kalevalan käyttämisestä poliittisessa mielessä on esimerkki

myös lähivuosilta, kun Akseli Gallen-Kallelan Aino-triptyyppi nousi mukaan nuorten naisten ahdistelua koskevaan keskusteluun. Gallen-Kallelan maalaus, Kalevala ja kansanrunous valjastettiin yhdessä kuvaamaan suomalaista kulttuuriperintöä ja suomalaisuutta. (Ks. Tervola 2016, Tarkka ja Hämäläinen 2018.)

Olen myös itse käynyt ihmisten keskusteluja, joissa Kalevala tuntui saavan merkittävän roolin siinä, mitä pidetään aitona ja alkuperäisenä suomalaisuutena. Asia alkoi kiinnostaa minua siinä määrin, että päätin ottaa sen tutkimukseni keskeiseksi aiheeksi ja tulokulmaksi suomalaisuuden tarkasteluun. Tutkimusaihe on siten muodostunut omasta kiinnostuksestani ilmiötä kohtaan. Tutkimusongelmakseni muodostui se, miten suomalaisuus nähdään ja koetaan tänä päivänä ja minkälainen rooli Kalevalalla on suomalaisuuden tulkinnassa. Aloitin ensin työni hakemalla aineistoa Suomi24- keskustelupalstan keskusteluista. Päädyin aineistoni kanssa kuitenkin umpikujan, enkä kokenut keskustelupalstan kommentointityyppisen aineiston vastaavan tutkimuskysymyksiini. Päädyin lopulta hylkäämään keskustelupalstojen aineiston ja hankkimaan oman aineiston haastattelujen avulla. Tämä oli hyvä ratkaisu ja oman haastatteluaineiston avulla sain syvällisempiä tulkintoja suomalaisuudesta kuin olisin keskustelupalstan kommentoinnin omaisesta keskustelusta saanut.

Toteutin haastattelut puolistrukturoituina teemahaastatteluina, jossa lähdettiin liikkeelle suomalaisuuteen ja suomalaiseksi kokemiseen liittyvistä aiheista edeten Kalevalaa koskeviin kysymyksiin. Näin käyty suomalaisuuskeskustelu luo myös oikeanlaisen kontekstin Kalevalasta syntyneiden käsitysten tutkimiselle ja sitoo kysymyksen Kalevalasta luonnollisesti osaksi suomalaisuuskeskustelua. Näin ollen molemmilla, suomalaisuuden määritelmillä sekä Kalevala-kokemuksilla on työssäni yhtä suuri rooli. Rakenteellisesti työni etenee siten, että luvut 1-3 taustoittavat tutkimustani ja analyysiosa koostuu luvuista 4-6.

Kalevala tutkimuskohteena fokusoi tutkielmani erityisesti oppiaineeseeni. Tutkimani suomalaisuus ja Kalevala osana käytyä suomalaisuuskeskustelua antaa tietoa siitä, mitä suomalaisuudesta ja Kalevalasta ajatellaan tänä päivänä. Näin ollen näen aiheeni merkittäväksi oppiaineelleni folkloristiikalle. Käsillä oleva pro gradu -työni antaa toki aiheeseen vain pienen vilkaisun eikä pitkälle vietyjä johtopäätöksiä voida aineistoni ja tutkimukseni pohjalta johtaa, liittyen erityisesti aineiston kokoon ja kattavuuteen. Tavoitteenani on kuitenkin esittää oman aineistoni pohjalta ja omaa aineistoni koskevia tulkintoja suomalaisuuden ja kansallisen identiteetin kokemisesta sekä siitä, miten Kalevala aineistoni suomalaisten mielissä näyttäytyy.

2. Tutkimuksen lähtökohdat

Teoreettinen pääpainoni on Kalevalan ja sen kansallistamiseen liittyvässä kirjallisuudessa sekä kansallisen identiteetin ja suomalaisuuden tutkimuksessa. Työni on kvalitatiivinen ja empiirinen haastattelututkimus. Empiirinen tutkimus on kokemusperäistä ja perustuu tutkimuskohteen havainnointiin. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, sen merkitystä, tarkoitusta sekä muodostamaan ilmiöstä jonkinlainen kokonaiskuva. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa annetaan tilaa tutkittavien näkökulmille ja kokemuksille sekä perehdytään tutkittavaan ilmiöön liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin. (Ks. esim. Alasuutari 1994.) Tutkimukseni on hypoteesiton, mutta ennakko-oletukseni on, että suomalaisuuspuheen ja Kalevalan vaikutuksesta suomalaisuuteen on löydettävissä jonkinlaisia haastateltavien itsensä tunnistamia tai tunnistamattomia kytköksiä. Teoreettiset keskustelut toimivat työssäni keinona tutkia valittua ilmiötä; se on toiminut haastattelukysymysten muodostamisen pohjalla sekä aineiston tulkinnan yhteydessä taustana, jota vasten olen aineistosta muodostanut merkityksellisiä kokonaisuuksia.

Tutkimukseni lähtökohtana on ollut tuottaa lisää tietoa Kalevalan merkityksestä ihmisille tänä päivänä sekä sen kytköksistä suomalaisuuteen, niin sen määrittelemiseen kuin kokemiseen. Tulkinnat pohjautuvat itse keräämääni haastatteluaineistoon. Tämän lisäksi tavoitteenani on pyrkiä ymmärtämään suomalaiseksi kokemista, mistä se koostuu ja miten suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä sekä myös kulttuuriperintöä määritellään aineistoni perusteella.

Menetelmänä on ollut haastattelututkimus, joka on toteutettu parihaastatteluina videopuhelun välityksellä, jotka olen tallentanut ja litteroinut tekstiksi. Työni haastattelut tapahtuivat poikkeusoloissa vuoden 2020 koronapandemian ja valmiuslain aikaan, jolloin ihmisten liikkumista ja sosiaalista kanssakäymistä rajoitettiin. Tämän vuoksi haastattelut on toteutettu etätyökalun avulla eikä kasvotusten. Vallitsevilla yhteiskunnallisilla olosuhteilla on siten ollut vaikutus niin tutkimusmenetelmän valintaan kuin myös laajemmin ihmisten ajatuksiin. Tämä tulee esiin aineistossani suorina Korona-kommentteina, mutta tulee se nähdä myös osana kontekstia ja olosuhteita, tilaa, jossa Suomi on keskusteluiden tapahtumahetkellä.

2.1. Tutkimusongelma

Kansallismielisyyteen ja isänmaallisuuteen liittyy nykyisin paljon negatiivisia mielikuvia ja sillä onkin kautta aikain ollut kytköksiä myös rasistisiin liikkeisiin (Esim. Wilson 1978:52-53).

Kokemukseni mukaan suomalaisuuskeskustelua vaivaa pelko poliittisesti leimatuksi tulemisesta ja tämä tulee ilmi myös aineistostani (ks. 2M,15; 4V,8; 1K,1; 3H,6).

Kenties tästä syystä kansallisuuskeskustelua on vaivannut moniäänisyyden puute ja se tuntuu kärjistyvän taistelulle, jossa kahden ääripään edustajat kilvan pyrkivät kumoamaan toistensa mielipiteitä. Tähän törmäsin muun muassa tutkiessani keskustelupalstan keskusteluja.

([online]<<https://keskustelu.suomi24.fi/haku?keyword=suomalaisuus+kalevala>> [12.5.2020].)

Moniäänisyydellä tarkoitan sitä, että nekin, jotka eivät aiheesta omasta aloitteestaan ole puhuneet, tulisivat kuulluiksi ja voisivat tuoda ilman leimautumisen pelkoa ja muiden tarvetta määritellä heidän sijaintinsa poliittisella kartalla mielipiteitään kansallisuus- ja suomalaisuuskeskusteluun.

Kansallisesti määritetty todellisuus rakentuu monista aineksista ja tekee minusta ilmiöstä kiinnostavan. Myös aineettomalla kulttuuriperinnöllä on merkittävä rooli kansallisesti määrittyvän ja arvottuvan kulttuurin rakentumisessa. Kansanperinteen tallenteet ja julkaisut, joita voidaan kutsua kansanrunouden kirjallisiksi representaatioiksi ja jollaisena myös Kalevala pidetään, ovat luoneet perustaa kansallisen yhtenäisyyden ja yhteenkuuluvuuden heräämiselle. (Anttonen 2005:82.)

Omassa työssäni olen halunnut tarkastella sekä kokemusta suomalaisuudesta että Kalevalaa osana suomalaisuutta. Tutkimusongelmani keskeinen kysymys on ollut, mistä aineksista kansallinen todellisuus, jolla tarkoitan työssäni haastateltavieni suomalaisuutta ja suomalaiseksi kokemista, rakentuu. Kansanperinteen kirjallisena representaationa Kalevalalla on historiallisesti tutkittu olevan merkitystä kansallisen identiteetin muotoutumiseen, joten tähän teoriasta esiin nousseeseen kysymykseen olen etsinyt vastausta omasta aineistostani. Tämä on työni toinen tutkimusongelma; onko Kalevalalla ollut merkitystä haastateltavien kansallisen tason identiteetin muotoutumiseen. Olen pyrkinyt antamaan keskusteluissa haastateltaville itselleen vapauden pohtia asiaa sillä syvyystasolla, mikä heistä on tuntunut luontevalta. Aineistonhankintametodina tähän valikoitunut puolistrukturoitu teemahaastattelu pareittain antoi minulle mahdollisuuden asettua kuuntelijan rooliin niin, että keskusteluihin syntyi parityöskentelyn avulla aitoa vuorovaikutusta.

Työni pohjaa kansallisesta identiteetistä ja suomalaisuudesta tehtyyn tutkimukseen sekä kansanrunouden ja Kalevalan kansallistamisesta käytyyn folkloristiseen keskusteluun. Kansallisen identiteetin muotoutumisen teoreettisena pohjana olen pitkälti omaksunut historiantutkija Eric Hobsbawnin ja politiikan tutkija Benedict Anderssonin käsitykset kansakunnan synnystä ja nationalismista sekä kansallisen identiteetin ymmärtämisestä konstruktiona (Hobsbawn 1994, Andersson 1991). Folkloristisella tutkimuksella Kalevasta on pitkät perinteet. Siinä oman työni

kannalta keskeisiksi ovat muodostuneet tutkimukset Kalevalasta osana suomalaisen kansakunnan ja kansallisen identiteetin luomista.

2.2. Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tavoitteenani on saada tietoa ja ymmärtää miten ja mitä suomalaisuudesta keskustellaan ja miten Kalevala nähdään osana suomalaisuutta. Olen pyrkinyt valitsemaan tutkimusmenetelmäni siten, että parhaiten pystyisin vastaamaan tutkimusongelmiksi nousseisiin kysymyksiin (ks. Alasuutari 1994: 73.) Muun muassa tämän vuoksi olen joutunut vaihtamaan aineistoani keskustelupalstojen keskusteluista itse hankittuun haastatteluaineistoon todettuani, ettei aikaisempi aineistoni kyennyt vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Lopulta päädyin oman aineistoni hankintaan, joka on hankintatavoiltaan työläämpi kuin valmis aineisto, mutta sen avulla olen saanut laadullisesti hyvää ja tarkoituksenmukaista aineistoa pro gradu -työtäni varten.

Aineistoni keskustelut on toteutettu puolistrukturoituina teemahaastatteluina pareittain. Tämä tarkoittaa sitä, että olen keskustelujen pohjana käyttänyt teemoja ja haastattelukysymyksiä, mutta haastattelutilanteessa edennyt tilanteen mukaan ja pitäytynyt ennalta määritetyissä kysymyksissä siten, etteivät ne ole estäneet haastateltavia keskustelemasta myös vapaamuotoisesti. (ks. Hyvärinen 2017:21). Teemahaastattelussa pyritään saamaan merkityksellisiä vastauksia tutkimusongelmaan ja valitut teemat perustuvat tutkimuksen teoreettisiin keskusteluihin, joita käsittelen kappaleessa 3. Näin ollen haastattelun teemat ja kysymykset olen muodostanut teoreettisen keskustelun pohjalta. Sisällönanalyysi on tapahtunut teoriaohjaavasti, jolloin teoreettiset keskustelut ja niiden pohjalta syntynyt aikaisempi tieto on ohjannut ja auttanut analyysissä. Analyysi on edennyt kuitenkin aineiston ehdoilla. Olen analysoinut aineiston sisältöä teemojen avulla, jotka perustuvat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Teemojen sisältöä olen tyypitellyt ja luokitellut aineistosta esiin nousevien toistuvuuksien mukaan. (Tuomi ja Saarijärvi 2003: 78, 98-101).

2.2.1. Aineiston hankinta

Aineistonani on itse kerätty ja toteutettu puolistrukturoitu teemahaastatteluna pareittain. Tavoitteena on ollut saada aikaan luontevaa ja pohdiskelevaa keskustelua suomalaisuudesta, kansallisesta identiteetistä ja Kalevalasta osana suomalaisuuskeskustelua. Haastattelut on toteutettu huhtikuussa 2020 videopuheluna Microsoft Teams -sovelluksella. Nauhoitukset tallentuivat Microsoft Stream-sovellukseen, jossa ne olivat kyseiseen keskusteluun osallistuvilla näkyvillä n. viikon ajan. Sen

jälkeen ne automaattisesti poistuivat sieltä. Myös keskustelua varten luodut Teams- tiimit olen poistanut. Videopuhelukeskustelut ovat tallennettuina minulla omiin tiedostoihini, jossa säilytän niitä osallistujien luvalla kolme vuotta. Käytän keskustelijoita tutkimuksessani nimettöminä ja ilman taustatietoja tai muita tietoja, joilla heidät voitaisiin yhdistää tiettyyn henkilöön. Koin tämän tärkeäksi lähtökohdaksi, jotta keskustelijat pystyivät luottamuksellisesti kertomaan henkilökohtaisia mielipiteitä keskustelussa. (Ks. Hyvärinen 2017:32).

Oman aineiston keräämisellä oli myös suuri vaikutus siihen, että sain tutkimusongelmani kannalta sopivaa aineistoa. Yhden haasteen tälle työlle toi poikkeuksellinen aika, vuoden 2020 koronaviruksen takia eletyt poikkeusolot. Haastattelujen edetessä minulle syntyi kuitenkin käsitys, että poikkeusoloissa eläminen ei vaikuttanut työhöni ainakaan negatiivisesti. Vaikka en ollut itse aiemmin etäyhteyksien, videopuheluiden ja videokokousten ystävä, huomasin, että tässä poikkeuksellisessa tilanteessa minusta oli tullut hyvinkin luonteva tässä ja näin luulen olleen monen muunkin kohdalla. Jotta etäkeskustelut onnistuisivat, päätin lähestyä haastateltavia etsiessäni sellaisia ihmisiä, joiden tiesin kykenevän kommunikoimaan luontevasti etäyhteyden avulla. Lisäksi vaatimukseni oli löytää joukko ihmisiä, jotka tunsivat toisensa jollain tapaa jo ennestään, jotta saisin aikaan pareja, jotka keskustelisivat mahdollisimman luontevasti keskenään. Päädyin lähestymään työyhteisöä, joka toimii taiteen, kulttuurin ja opetuksen alalla ja josta tiesin löytyvän avoimeen ja pohdiskellevaan keskusteluun kykeneviä ihmisiä. Haastateltavat olivat iältään 39- 61 -vuotiaita ja koulutustasoltaan he olivat toisen- tai korkea-asteen koulutuksen suorittaneita. Lähestyin viittätoista saman työyhteisön jäsentä ja 9 heistä antoi suostumuksena osallistujiksi. Kymmenes haastateltavista oli kyseisen työyhteisön jäsenen puoliso. Keskeistä keskustelujen onnistumiselle oli mielestäni juuri se, että osallistujat kertoivat avoimesti ja luontevasti ajatuksiaan ja kokemuksiaan suomalaisuudesta. Parityöskentely loi sellaisen ilmapiirin, että keskustelijat keskenään ruokkivat keskustelua ja minun tehtäväni oli toimia pitkälti kuuntelijana, joka keskustelun aikana avasi keskustelulle uusia suuntia ennalta suunniteltujen kysymysten avulla.

Aineiston riittävyttä olen arvioinut sen mukaan, miten runsaita, syvällisiä ja aiheeseen liittyviä ajatuksia keskustelujeni sisällöt ovat. Nauhoitetun aineiston kokonaispituus on 6 tuntia 26 minuuttia ja nauhoituksista litteroitua tekstiä syntyi 83 sivua. Olen arvioinut tämän olevan riittävä määrä aineistoa pro gradu -työhöni sen määrän ja laadun perusteella. Aineiston riittävyys perusteena ei ei siten voida pitää varsinaisesti pitää aineiston kylläntymistä, joskin koin tiettyjen teemojen nousevan esiin toistuvasti aineistoni haastateltavien vastauksissa. (Ks. Tuomi ja Saarijärvi 2003: 87-92.) Tutkimusongelmani koskee suomalaisuutta ja se on aikaan, paikkaan, ihmiseen ja tilanteeseen läheisesti sidoksissa oleva sosiaalinen konstruktio. Omat haastatteluni olen toteuttanut

poikkeukselliseen aikaan, vuoden 2020 maailmanlaajuisen pandemian vallitessa. Ihmisten liikkumista ja sosiaalista kanssakäymistä rajoitettiin voimakkaasti valmiuslailla. Suurempien joukkojen kokoontumista rajoitettiin, maiden rajoja suljettiin sekä ihmisiä kehoitettiin välttämään sosiaalisia tapaamisia. Mielenkiintoista olisikin myöhemmin tutkia, miten tämä vaikutti ihmisten yhteisöllisyyden kokemuksiin, jollaisena myös suomalaisuutta ja kansallista identiteettiä voidaan pitää. Omassa työssäni olen yrittänyt ottaa tämän tilanneolosuhteen huomioon, mutta syvällisempi pohdinta ei ollut oman työni aikataulussa mahdollinen.

Kyseessä on laadullinen tutkimus, joten pyrkimyksenäni on yrittää ymmärtää aihetta ja esiintyvää ilmiötä (ks. esim. Alasuutari 2012). Aineiston koko on mielestäni laadulliseen pro gradu työhön sopiva, mutta siitä ei kuitenkaan ole vedettävissä yleisiä johtopäätöksiä. Kaikki esitetyt tulkinnat on siten nähtävä ensisijaisesti omaa aineistoani kuvaavina. Näen työni merkittävyyden siten, että se antaa mahdollisuuksia esimerkiksi laajemmille kohderyhmille tehtävän tutkimuksen suunnitteluun tai yksittäiseen teemaan kokonaisvaltaisesti keskittyvään tutkimukseen.

2.2.2. Haastattelukysymykset ja aineiston analyysi

Päädyttyäni haastattelututkimukseen olin jo kulkenut pitkän tien aiheen parissa. Olin perehtynyt niin teoriaan, aiemmin tehtyyn tutkimukseen kuin toisenlaiseen aineistoonkin. Muodostin haastattelurungon ja kysymykset pitkälti teorialähtöisesti. Näin ollen muodostavat teorian pohjalta tehdyt haastattelukysymykset myös ne teemarungot, joiden pohjalta aineistoa lähdän analysoimaan. Tutkielman käsitteistö muodostui alun alkaen aiemmasta tutkimuksesta, mutta pyrin analyysissäni antamaan käsitteistölle myös aineistosta käsin syntyviä merkityksiä. Sen lisäksi, että teoreettinen viitekehys on ohjannut tutkimuskysymysten muotoilua, toimii se myös aineiston analyysin ja sen teemoittelun pohjana. Aineiston analyysi- ja tulkintavaiheessa nostan esiin teemojen mukaisesti aineistossa ilmeneviä asioita ja käsittelen niitä aineistoesimerkein. Analyysin pohjalla on siten vertailua niin aineiston itsensä kuin aiemmin esitetyn teoreettisen keskustelun välillä. Näin taustalla toimiva teoreettinen keskustelu ohjaa tulkintaani.

2.2.3. Aineiston litterointi

Aineisto on litteroitu siten, että joitain puheeseen kuuluvia sanoja kuten niinku, semmonen, tavallaan yms. on poistettu aineiston luettavuuden parantamiseksi. Näitä ei ole litterointiin erikseen merkitty. Pyrkimyksenäni on kuitenkin ollut säilyttää keskustelun puheenomaisuus. Litterointiin on

erikseen merkitty, mikäli jotain aiheeseen liittymätöntä on jätetty litteroimatta käyttäen ---merkkintää. Olen valinnut litteroinnin tarkkuuden sen tutkimusongelmani ja tutkimuskysymysteni asettamien vaatimusten mukaan, siten että olen saanut aineistostani työkaluja tutkimuskysymyksiini vastaamiseen. Aineiston analyysissä keskitytään siten sisällön, ei niinkään keskustelujen itsensä analysointiin. (Ruusuvuori ja Nikander 2017:59-70).

Olen poistanut litteroitaessa myös henkilöiden nimet ja tarvittaessa maantieteelliset paikat, jos olen kokenut, että sen avulla lainaus voitaisiin yhdistää tiettyyn henkilöön. Tämän avulla olen pyrkinyt turvaamaan haastateltavien anonymiteetin. (Ks. Hyvärinen 2017:32).

2.2.4. Aineistoon viittaaminen

Viittaukset aineistoon henkilöiden anonymiteetin säilymiseksi tapahtuvat seuraavasti:

-keskustelut on numeroitu ja keskustelua kuvaa siten numero: 1, 2, 3, 4, 5

-henkilöä kuvaan yhdellä kirjaimella: M, H, S, jne.

-mainitsen sivunumeron, jolla viitataan keskustelusta tehdyn litteraation sivunumeroon:

Näin viittaukset lähteeseen ovat seuraavassa muodossa:

esimerkki: 3M,6 (keskustelun numero/henkilö kehen viitataan, litteroinnin sivunumero, jolta viittaus löytyy)

- Sitaatti on lainausmerkkien sisällä ja jos lainaus on osa lausetta ja se jatkuu, merkitsen se väliviivoilla (---):

esimerkki: ---suomalaisinta, mitä tiedän on metsä ja hiljaisuus (4G,10).

Lähdeluetteloon haastattelut on kirjattu seuraavaan muotoon:

Suomalaisuus ja Kalevala, haastattelu 1., osallistujat: haastatteli Nina Paakkunainen, keskustelijat K ja S, paikka: Helsinki, päivämäärä 17.4.2020. Litteroidun haastattelun pituus X sivua.

3. Tutkimuksen teoreettinen kehys

Minua on kiinnostanut läpi opintojeni laaja-alaisesti ja monitieteisesti ihminen sekä ihmisen ajattelu ja toiminta. Yksi keskeinen kiinnostuksen aiheeni on humanistina ollut yksilön suhde muihin

ihmisiin, mutta myös yksilön suhde yhteiskuntaan, joka on valtiotieteilijöiden ja erityisesti sosiologien tutkimusala. Kansallisen identiteetin tutkimuksessa käsitellään niin ihmisen suhdetta kanssaihmiin kuin ihmisen suhdetta yhteiskuntaan ja se on siten lähtökohdiltaan monitieteistä. Näin olleen on myös työni tutkimuskirjallisuus monitieteistä ja oman tieteenalani kulttuurin- ja perinteentutkimuksen ylittävää, etenkin kansallista identiteettiä ja suomalaisuutta ja sen peruskäsitteitä muodostettaessa. Folkloristinen tutkimus on kuitenkin myös kautta aikain tarjonnut tutkimuksellaan mielenkiintoisia näkökulmia kansallisuuden ja suomalaisuuden tarkastelemiseen. Kalevalaa on tutkittu myös kansalliseen rooliin ja kansallistamiseen liittyvästä näkökulmasta, joka on oman työni kannalta keskeisintä folkloristista tutkimusta. Tutkimukset Lönnrotista kansalliseepoksemme tekijänä sekä hänen käyttämänsä kansanrunouden kansallistamisen keinot sekä ylipäättään Kalevalan merkityksen tutkiminen kansakunnan rakennusprojektissa, ovat olleet keskeisiä oman työni teoreettiselta ja tutkimushistorialliselta kannalta. Edellä mainituista aiheista ei ole olemassa yhtä ja selkeää kantaa, eikä oma yritykseni ole myöskään sellaista luoda. Kenties tästä syystä aihe pysyy kiinnostavana yhä edelleen. Oma tulokulmani aiheeseen on pyrkimys ymmärtää valittua aihetta, ilmiötä, yksilön näkökulmasta, jonka ääntä työssäni edustaa aineistoni keskustelijat. Aikaisempi tutkimus ja teoria toimii siten työssäni käsitteitä ja ilmiöitä taustoittavina, selittävinä ja avaavina, antamalla ne peruskäsitteet ja teoreettiset taustat, joiden avulla aihetta on ollut mahdollista tutkia valitsemastani näkökulmasta. Seuraavassa esittelen keskeiset tutkimushistorialliset ja teoreettiset lähtökohdat, joiden avulla olen aineistoani tulkinut.

3.1. Kansallisen yhteisön muodostuminen

Benedict Andersonin mukaan ennen kansakuntien syntymistä maailma oli järjestäytynyt pyhien yhteisöjen ja keskusten mukaan, joita myöhemmin seurasivat monarkiat poliittisena järjestelmänä. Molemmat niistä perustuivat jumalalliseen legitimointiin, jossa ihmiset eivät olleet varsinaisia kansalaisia eikä näiden pyhien yhteisöjen jäseneksi tavallisella ihmisellä ollut pääsyä. Andersonin mukaan maailmassa on täytynyt tapahtua tiettyjä kulttuurisia, maailman ymmärtämistä koskevia perustavanlaatuisia muutoksia, jotta kansakunta –ajattelu on tullut mahdolliseksi. Yksi tällainen tapahtunut muutos on ollut maailman kuvittelemisen tyhjässä ja vapaassa, homogeenisessä ajassa, jossa tapahtumia voi sattua samanaikaisesti. Myöhemmin tämä on Andersonin mukaan mahdollistanut myös kansakunta-ajattelun. Kansakuntien syntyminen ei siten vain korvannut aiempia uskonnollisia ja monarkkisia järjestelmiä ja yhteisöjä. (1991:11-22.)

Kansakunta-käsitteen alkuperä on romaanisissa kielissä. Sanalla kansakunta sekä sen johdannaisilla keskityttiin aluksi kuvaamaan suurehkoja suljettuja ryhmiä kuten esimerkiksi kiltoja ja vanhojen yliopistojen osakuntia. Kehityksen myötä sana on alkanut korostaa syntymäpaikkaa tai alkuperäaluetta. Kirjallisuudessa kansakunnan merkitys näyttäytyy poliittisena, sillä se samaisti kansan ja valtion. Vallankumousten aikana kansakunnan käsitteeseen kuului, että kansakunnan tuli olla yksi ja jakamaton ja siten kansakunnan kohtalona oli muodostaa vain yksi valtio. Etnisyyden ja kielen vaatimus kansakunnan muodostumisessa alkoi korostua nationalististen ohjelmien myötä. (Hobsbawn 1994:25-30.) Käytännössä kansa voitiin kolmen kriteerin avulla luokitella kansakunnaksi. Ensimmäinen oli kansan historiallinen yhteys olemassa olevaan valtioon, jolla oli pitkä menneisyys. Toisena kriteerinä oli vanhan kulttuurieliitin olemassaolo ja käytössä oleva kirjoitettu kansallisen kirjallisuuden ja hallinnon kieli. Kansallista kieltä ei kuitenkaan arkielämässä usein puhunut kuin vähemmistö. Kolmanneksi merkittävää oli kansan koeteltu kyky tehdä valloituksia. Hallitsevaan kansaan kuuluminen vahvisti kansan kollektiivisen olemassaolon tiedostamista ja oli todistus sosiaalisen lajin evoluutionaarisesta menestyksestä. Kansakuntien kehittyminen nähtiin näin yhtenä vaiheena inhimillisessä evoluutiossa sekä edistyksessä pienistä ryhmistä suurempiin, perheestä heimoon, kansakuntaan ja alueeseen sekä lopulta yhtenäiseen tulevaisuuden maailmaan. (Hobsbawn 1994:48-50.)

Andersonin teorian yksi keskeisimmistä ajatuksista on, että kaikki yhteisöt, myös kansakunnat ovat kuviteltuja. Ihmiset, huolimatta siitä, etteivät he koskaan tapaa kaikkia yhteisönsä jäseniä, kokevat, että heillä on jotain yhteistä keskenään ja samaistuvat siihen. Sen lisäksi, että nämä kuvitteelliset yhteisöt ovat suvereenia jäsenilleen, ne ovat myös rajoitettuja ja sulkevat yhteisöön kuulumattomat ulkopuolelleen. Yhteisöön kuuluvat puolestaan kokevat, mahdollisesta eriarvoisuudesta huolimatta, yhteenkuuluvuutta ja syvää toveriutta keskenään, jonka puolesta ollaan myös valmiita uhrautumaan. Se, että yhteisöt ovat kuviteltuja, ei Anderssonin mukaan vähennä niiden merkitystä. (1991:5-6.) Manuel Castellsin mukaan kansakunnat eivät ole vain kuviteltuja yhteisöjä, jotka on rekonstruoitu poliittisten voimien mittelössä, vaan ne ovat ennemminkin yhteisestä historiasta työllä tuotettuja ja yhteisön kieleen ja kielikuviin omaksuttuja. Hänen mielestään kaikki identiteetit ovat rakennettuja ja siten merkittävää on kuka, yksilö, ryhmä tai yhteisö, luo tai järjestää uudelleen identiteetin rakennusaineet ja niiden merkityksen. (1997:7, 29, 52.)

Edellä esitetyn käsityksen mukaan kansakunta on yhteisö, johon kuuluvat tietyt, siihen valitut jäsenet. Se on siten suljettu yhteisö ja sen jäseneksi pääsemiseksi tulee täyttää tiettyjä vaatimuksia tai kriteerejä. Tiettyjen samankaltaisuuksien kuten alkuperän ja kielen merkitys ovat korostuneet eri lailla eri aikoina. Yhteisön jäsenet myös tuntevat keskenään yhteenkuuluvuutta ja samaistavat

itsensä yhteisöön ja sen jäseniin. Tämä siitäkin huolimatta, etteivät he koskaan tapaa kaikkia yhteisönsä jäseniä. Kansaa yksinään ei myöskään voida kutsua kansakunnaksi vaan sen tulee kytkeytyä valtioon.

3.1.1. Kansakunnan jäsenyys: kansalaisuus ja kansallisuus

Usein arkipuheessa käsitteiden kansalaisuus ja kansallisuus ero häviää. Kun kansalaisuudella tarkemmin määriteltynä tarkoitetaan rationaalista, analyyttistä ja muodollista sitomista ja sitoutumista valtioon, voidaan kansallista kuulumista luonnehtia emotionaaliseksi tilaksi, johon kasvetaan ja juurrutaan. Kansalaisuus on siten osa yksilön suhdetta yhteiskuntaan. Muodollisesti sillä tarkoitetaan valtion jäsenyyttä. Se on julkinen, poliittinen rooli ja juridinen positio, mutta yksilön kokemuksena määrittyy se myös subjektiivisena kokemuksena johonkin kuulumisena. Kansalaisuuteen liittyy sekä sosiaalisia että poliittisia oikeuksia kuin myös näihin oikeuksiin kytköksissä olevia velvollisuuksia. (Harinen 2000:24, 27, 41, 93-94.) Jürgen Habermasin mukaan kansallisuus taas puolestaan on modernista kulttuurisen integraation ilmiöstä käytetty termi, joka on muotoutunut sosiaalisten liikkeiden ja modernisaatioprosessien lomassa. Kansallisuus on siten kollektiivisen tietoisuuden muoto, joka on edellyttänyt tiettyjen historiasta suodattuneiden kulttuuritraditioiden käyttöönottoa ja niiden levittämistä modernien massaviestimien kautta. (Habermas 1996:22.)

3.1.2. Yhteenkuuluvuuden tunteen löytäminen

Yhteisöllinen kokeminen ja yhteenkuulumisen tunne ovat ihmiselle luontaisia emotionaalisia tarpeita. Näitä tarpeita voidaan tyydyttää kansalliseen yhteisöön kuulumalla. (Andersson 1991:37-46.). Yhteenkuuluvuuden tunne on yksi keskeisimmistä yhteisön ja siten myös kansallisesti määrittävän yhteisön kriteereistä. Yhteenkuuluvuutta syntyy, jos yhteisön jäsenet voivat samaistua toisiinsa ja vastaavasti yhteenkuuluvuus vähentyy, jos yhteisön jäsenet eivät halua samaistua keskenään. Jotta myös heterogeeninen kansallisesti määrittynyt joukko voi kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta keskenään, tarkoittaa se valintaa kulttuurin sisällä; mitkä asiat synnyttävät yhteenkuuluvuutta ja ovat siten myös yhteisön identiteettiä ylläpitäviä. Lauri Honko määrittelee kulttuurin tietynlaisena valintojen massakonseptina, jossa osa kollektiivisesta traditiosta valitaan ilmentämään ryhmää kulttuurisessa kommunikaatiossa. Valitut traditiot kuvastavat enemmän kuin vain itseään; niillä on myös symbolinen arvo. Valitut symbolit kuvastavat siten

tietyn identiteettiryhmän yhteenkuuluvuutta. (Honko 1988:10-11.) Näin ajatellen yhteisillä traditioilla, yhteisillä kokemuksilla on myös symbolinen arvo, jonka voidaan nähdä kuvastavan yhteenkuuluvuutta. Kansallisen yhteisön muodostumiselle ja sen säilymiselle on siten tärkeää löytää ne yhteiset tekijät, jotka joko kokemuksellisesti tai symbolisesti tuottavat jäsenilleen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteiset kokemukset, esimerkiksi urheilukilpailuvoitot, tuottavat meissä, reaalisesti hetkessä elettyinä, yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tällainen yhteinen koettu kokemus voi myös valikoitua osaksi yhteisön kulttuurista traditiota ja kommunikaatiota ja siten synnyttää yhtä lailla yhteenkuuluvuuden tunteita myös myöhemmin. Näin kulttuuriin ja traditioihin muodostuu myös symbolisia asioita, jotka kuvastavat ryhmän yhteenkuuluvuutta.

Yhteisön jäsenten keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta voidaan vahvistaa myös yhteisen kielen kautta tuotetulla kansakunnan historialla ja menneisyydellä. Vahva kansallinen identiteetti syntyy jaetuista kokemuksista ja yhteiseksi koetusta menneisyydestä (Castells 1997:7, 29). Yhteisen historian ja menneisyyden löytäminen on ollut yksi sen luomisen, tuottamisen tai rakentamisen keskeisimpiä lähtökohtia. (Smith 2006:48-53, Siikala 1996:140) Siten myös kielen ja nimenomaan painokielen tai kansallisen kielen syntyminen ja sitä seuranneiden painotuotteiden syntyminen ovat olleet keskeisessä roolissa; kielen muuttuminen pysähtyi painotuotteiden tulon myötä ja se osaltaan mahdollisti myöhemmin kuvitelman kansakunnan yhteisestä historiasta ja muinaisuudesta. (Anderson 1991:37-46.) Kansakunnan yhteinen historia ja menneisyys tarjoaa mahdollisuuden samaistua yhteisön jäseniin ajasta riippumatta ja tuottaa siten yhteenkuuluvuutta. Tämä lisäksi se tarjoaa identiteetille ajallisen jatkuvuuden näkökulman.

3.1.3. Ajallisen jatkuvuuden korostaminen

Kansallisen identiteetin tuottamiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan kuvitelma kansakunnan yhteisestä historiasta ja muinaisuudesta (Andersson 1991:37-46). Ylläpitääksemme kansallista identiteettiä tarvitsemme aikaan ja paikkaan sijoittuvia kertomuksia, jotka kertovat mistä kansakunta on kotoisin ja minkälaisia ovat sen tyypilliset ominaisuudet, jotta voimme nähdä kansakunnan ajattomana kokonaisuutena ja ajatella, että olemme koko ajan olleet samoja suomalaisia. (Jokinen ja Saaristo 2006: 45-47.) Jatkuvuus on tärkeä aspekti ryhmäidentiteettejä tarkasteltaessa myös siksi, että se mahdollistaa ryhmän identiteetin säilymisen, vaikka kaikki ryhmän jäsenet vaihtuisivat (Brück 1988:78-81).

Menneisyyden ja juurien löytäminen on kansallisen identiteetin ja suomalaiseksi kokemisen kannalta on tärkeää. Yhteisen menneisyyden avulla saadaan aikaan niin yhteenkuuluvuuden

tunteita kuin ylläpidetään muodostunutta identiteettiä. Jatkuakseen yhteinen identiteetti, tarvitsee yhteisiä kertomuksia, joita saadaan yhteisten kokemusten ja symbolien lisäksi historiasta ja menneisyydestä tuottamalla.

3.1.4. Omalaatuisuuden korostaminen

Kansakuntaa konstruoidessa on ollut keskeistä niin ajallisen jatkuvuuden merkityksen korostaminen kuin myös erottautuminen muista (Jääskeläinen 1998: 46-47). Kun ryhmä tuntee yhteenkuuluvuutta, erottavat ja pitävät he silloin itseään erilaisina verrattuna johonkin muuhun ryhmään. (Ulla Brück 1988:78-81.) Kansallista identiteettiä tuotetaan siten etsimällä omalle kansallisuudelle ominaisia piirteitä, jotka erottavat meidät muista kansallisuuksista. Tätä voidaan pitää identiteettien muodostamiselle tyypillisenä tapana. (Keränen 1998: 8-10, 160.) Erottautumalla muista etsimme siten yhteisöä yhdistäviä tekijöitä sekä samalla piirteitä, jotka erottavat meitä muista.

Yhteisyyden luomisessa ja me-hengen rakentamisessa voi olla myös epäluuloa ja suoranaista väkivaltaisuutta muita kohtaan; vihollisia voidaan yhtä hyvin löytää niin sisä- kuin ulkopuolelta (Jokinen ja Saaristo 2006: 52-55, 265). Kansallisen yksikön sisällä voi näin ollen tapahtua määrittelytaistelua. Lisäksi itsensä sovittaminen stereotyyppisiin kehyksiin ei ole pyrkimyksenä eroja ja yksilöllistymistä korostavassa maailmassa. Siten myös kansallisista piirteistä valitaan sopivia, jotka tukevat myönteisiä itsemäärittelyjä. Näin tehtäessä voidaan myös erottautua negatiivisista kansallisista stereotypioista. (Harinen 2000:145.) Yksilön vastuulle jää viime kädessä se, identifioituuko hän ja minkälaiseen rakennettuun identiteettiin hän identifioituu. (Castells 1997:7, 29, 52).

3.2. Kansallinen identiteetti ja sen tuottaminen

Kansallinen identiteetti on yksilön identifioitumista omaan kansalliseen ryhmäänsä tai puhuttaessa kansallisen yksikön tai yhteisön yhteisestä identiteetistä (Pasi Saukkonen 1999:31). Se voidaan nähdä puheen kautta muodostuvana, performatiivisena tekstien, puheen, kuvien, symboleiden tai symbolisten yhteisöjen tuottamisena. Sitä tuotetaan kontekstiin kytkeytyvänä, joka esineistyy instituutioiksi (esim. museot) mutta myös arkipäiväisiksi käytännöiksi. Kansallinen identiteetti nähdään näin sosiaalisena konstruktiona. (Keränen 1998: 8-10.)

Kansallinen identiteetti, samoin kuin kaikki identiteetit ovat jollain tapaa rakennettuja. Identiteettejä tutkittaessa tulee kiinnittää huomiota siihen kuka: yksilö, ryhmä tai yhteisö, luo tai uudelleen

järjestää identiteetin rakennusaineet sekä niiden merkityksen. Yksilön päätettävissä on, identifioituuko hän rakennettuun identiteettiin vai ei. (Castells 1997:7, 52.) Identiteettiä tuotetaan myös suhteessa toiseen ja kansallisen identiteetin kertomuksista on implisiittisesti luettavissa asetelma me ja muut. Kansallinen identiteetti on myös tilannesidonnaista, joten eri identiteettien välille ei muodostu ristiriitaa, sillä ne aktivoituvat eri tilanteissa eri tavoin. (Keränen 1998:10, 160.)

Benedict Andersonin teorian yksi keskeisimmistä ajatuksista on ollut, että kaikki yhteisöt ovat kuviteltuja. Sen mukaan ihmiset, huolimatta siitä, etteivät he koskaan tapaa kaikkia yhteisönsä jäseniä, kokevat, että heillä on jotain yhteistä keskenään. Näillä kuvitelluilla yhteisöillä täytetään tunteiden tyhjiötä, joka ihmisille on syntynyt vastaavien todellisten inhimillisten yhteisöjen ja verkostojen puutteesta. Myös nämä kuvitteelliset yhteisöt ovat suvereenia jäsenilleen, mutta myös rajoitettuja ja sulkevat yhteisöön kuulumattomat ulkopuolelleen. Yhteisöön kuuluvat kokevat keskenään eriarvoisuudesta huolimatta, syvää toveriutta, jonka puolesta ollaan myös valmiita uhrautumaan. (1991:5-6.)

Kansallinen identiteetti voidaan nähdä puheen kautta muodostuvana, performatiivisena tekstien, puheen, kuvien, symbolien tai symbolisten yhteisöjen tuottamisena. Kansallista identiteettiä tuotetaan kontekstiin kytkeytyvänä tekstinä, kirjoituksena tai puheena. (Keränen 1998: 8-10, 160.) Kansallinen identiteetti on myös konstruktio, joka on osa ihmisten itsemäärittelyä. Sen avulla myös tulkitaan kanssaihmiä ja heidän käyttäytymistään (Alasuutari & Ruuska (toim.) 1998:6-8). Pro gradu -työhöni osallistuneet tuottavat puheessaan kansallista identiteettiä, joka on sidonnainen tilanteeseen ja hetkeen, jossa se on syntynyt. Muodostunut kuva kansallisesta identiteetistä, suomalaisuudesta ja Kalevalan merkityksestä suomalaisuudelle on kyseiseen hetkeen ja tilanteeseen sidonnainen. Puheessaan he tuottavat suomalaisuutta sekä määrittelevät itseään ja kanssaihmiään.

Identiteetti on siten konstruktio, joka rakennettuna tarjoaa erilaisia vaihtoehtoja, materiaalia ja samaistumisen kohteita ja osa pidemmälle muokattuja kokonaisuuksia identiteettillemme. Kuitenkin se mihin identiteettiin ja miten voimakkaasti yksilö siihen samaistuu, on jokaisen oma valinta. Yhtenä tällaisena kansallisen identiteetin, suomalaisuuden tuottamiseen vaikuttavana tekijänä voidaan pitää Kalevalaa.

Edellä olen esitellyt, miten kansallinen identiteetti on kontekstisidonnainen, olosuhteissa määrittyvä sosiaalinen konstruktio, jota tuotetaan puheena ja kertomuksina. Se on aina jollain tapaa kuviteltu, rakennettu ja tuotettu. Tuottamisen rakennusaineina ovat toimineet yhteisen historian, menneisyyden ja juurien luominen, yhteiset kokemukset sekä jatkuvuuden luominen näiden välille. Lisäksi kansallisen omalaatuisuuden korostaminen tapahtuu erottautumalla muista vertaamalla

itseään muihin kansallisuuksiin ja korostamalla omalaatuisia piirteitä. Kansallisesti ja kulttuurisesti hyväksytyjen rakennusaineiden avulla saadaan aikaan yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisön jäsenten välille. Kansallisen identiteetin omaksuminen edellyttää siten tiettyjen kulttuuristen traditioiden käyttöönottoa.

3.2.1. Kulttuuriset traditiot ja kulttuuriperintö kansallisen identiteetin osana

Kun Suomi siirtyi Ruotsin vallasta Venäjälle, alettiin uuden valtiollisen tilanteen myötä etsiä aineksia, jolla voitaisiin luoda kansakunnallista valtioelämää. Näitä aineksia ja mahdollisia voimavaroja 1800-luvun alun uusromanttisessa hengessä lähdettiin etsimään suomen kielestä ja kansanrunoudesta. (Jokinen ja Saaristo 2006:32-34, Siikala 1996:141-142.)

Huomio kiinnittyi romantiikan ihannoimaan kansaan ja kansanrunouteen ja sen ansiosta myös ajatus kansalliseepoksesta, Kalevalasta, suomalaisen kansallisen itsetunnon herättäjänä vahvistui. Kalevan syntyyn liittyy siten vahvasti kansallisen identiteetin luomisen piirteitä. (Honko 1987:130-133.)

Yleisellä kirjakielellä kirjoitettuna Kalevalasta tuli kansalliskirjallisuutta, jonka periaatteellinen tehtävä oli olla mukana rakentamassa kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta (Karkama 2002: 34-35). Sen lisäksi, että Lönnrot muokkasi runot yleiskielelle, hän käytti myös muita tekstualisointikeinoja luodakseen ns. kansallisen lukutavan. Lönnrot tarkoituksenmukaisesti häivytti kansanrunojen kotipaikan ja muokkasi ne yleiskielelle, siten ettei niitä sellaisinaan tavattu missään päin Suomea. Näin kansanrunot viittasivat nimenomaan Suomeen ja suomalaisiin kansakuntana. Samalla Kalevala myös satoi runojen keruupaikkakunnat yhteen; niiden sijainti kansallisesti määrittävässä eepoksessa osoitti kaikkien näiden paikkojen kuulumisen niin maantieteellisesti kuin kulttuurisesti samaan kansalliseen kokonaisuuteen, valtionrajoista riippumatta. Tämän lisäksi se vahvisti Helsingin ja ns. laulumaiden yhteenkuulumista; pääkaupunkiin sijoitettuna kansanrunokokoelmat saattoivat puhua kansakunnan ja kansallistamisen kieltä. Kansallisen aseman kannalta oli merkittävää myös, kuinka Lönnrot häivytti oman tekijyytensä kollektiivisen kansan taakse. Vaikka Kalevala oli hänen käsissään syntynyt, ei hän kirjannut nimeään eeposjulkaisun kansilehdelle. Yhdenmukaistamalla kieltä, häivyttämällä runojen paikallisuuden sekä rakentamalla runoista juonellisen kokonaisuuden, kertomuksen, joka alkoi maailman synnystä, jatkui kuvauksella muinaisesta sankariajasta ja päättyi suomalaisen yhteiskunnan syntyyn, olivat tekstualisointikeinoja, joita Lönnrot käytti luodakseen eepokseen ns. kansallisen lukutavan. (Anttonen 2002: 45-46).

Kalevalaa on tulkittu sen synnystä lähtien kertomuksena suomalaisuudesta, joten sitä voidaan pitää myös kansallisena myyttinä. Myös vallitsevaa kertomusta Kalevalan roolista kansallisvaltion ja kansallisen korkeakulttuurin synnyssä ja muotoutumisessa voidaan pitää myyttisenä. (Tarkka, Haapoja-Mäkelä ja Stepanova 2019: 79-82, Anttonen 2008: 209-210.)

Karkaman mukaan Kalevala välittää kuvitteellisen, mutta samalla uskottavan kuvan kansasta ja sen historiasta. Kansakuva tai kansakäsitys on siten kulttuurinen tosiasia, jonka merkitys ja voima on juuri kuvan uskottavuudessa, siinä halutaanko se omaksua eikä sen historiallisessa totuudellisuudessa. Eri aikakaudet ja eri kansanosat tulkitsevat Kalevalaa omien mieltymystensä ja intressiensä mukaisesti. Kalevalan kollaasimaisuuden ja monitasoisuuden myötä on teoksesta mahdollista myös lukea monenlaisia merkityksiä ja valita niistä ne, jotka sopivat omaan aikakauteen, ajatteluun, toimintaan ja tunteisiin parhaiten. Tästä syystä eeposta on mahdollista käyttää erilaisiin tarkoituksiin, myös ideologisiin ja poliittisiin. (Karkama 2002: 34-35.)

Todellisuuden rakentuminen tai suhtautuminen menneisyyteen ja tulevaisuuteen ei synny puhtaan rationaalisesti. Myyttien elinvoimaisuus kertonee siitä, että ne edelleen luovat jonkinlaisia yhteishenkeä, jatkuvuutta ja turvallisuutta. Näin myyttejä tarvitaan synnyttämään yhteisiä emotionaalisia kokemuksia. (Jokinen ja Saaristo 2006: 49-52).

3.3. Folkloren ja Kalevalan käyttö kansallisiin tarkoituksiin

Kansallisen yhteisön muodostuminen ja säilyminen edellyttää yhteisiä kokemuksia, joiden avulla synnytetään yhteenkuuluvuuden tunteita. Ajallinen jatkuvuus kansallisen yhteisön yksilöiden välillä mahdollistuu yhteisen menneisyyden, juurien löytymisellä. Erottautuminen muista kansallisista yhteisöistä tapahtuu omalaatuisuuden korostamisella. Myös yhteisellä kielellä on suuri merkitys kansallisten yhteisöjen muodostumisessa. (Ks. edellä)

Folklore, traditiot ja kulttuuriperintö tarjoavat aineksia kansallisen yhteisön tuottamiselle ja ylläpitämiselle. Tarkasteltaessa kansallisuutta kollektiivisen tietoisuuden muotona, voidaan sen syntymisen edellytyksenä pitää tiettyjen historiasta suodattuneiden kulttuuristen traditioiden käyttöönottoa ja niiden levittämistä modernien massaviestimien kautta. (Habermas 1996:22.) Voidaan ajatella, että todellisuus ei rakennu täysin rationaalisesti, siten myyttejä tarvitaan synnyttämään yhteisiä emotionaalisia kokemuksia. Yksilöt ja yhteisöt joutuvat identiteettejä rakentaessaan tukeutumaan muihinkin aikatasoihin kuin nykyhetkeen. Siksi traditioilla on edelleen paikkansa. (Smith 2006:75, Jokinen ja Saaristo 2006:49-52, 265.).

Folkloren avulla on yritetty löytää jatkuvuus menneisyyden ja nykyisyyden välille ja siitä voidaan sanoa syntyneen myös symboleja identiteettipolitiikalle. Kansalta kerätyn folkloren avulla luotiin kansallista historiaa ja korkeakulttuuria ja osallistuttiin kansakunnan rakentamiseen. (O Gioillain 2000: 1,5,63).

Modernin kansakunnan yhtenä kriteerinä pidetään kansallista historiaa ja Kalevala pystyi tarjoamaan tällaisen historiakuva. Sen lisäksi, että Kalevala eepoksena kertoi 1800-luvun romantiikan hengessä kansallisesta esihistoriasta, kytkeytyi se myös moniin valistuksellisiin projekteihin. Tällaisia valistuksellisia projekteja, joihin Kalevala ja sen julkaiseminen vaikutti, olivat muun muassa suomen kielen vahvistaminen, suomenkielisen kirjallisuuden edistäminen ja yleisen kouluopetuksen kehittäminen. Lisäksi Kalevala toimi nimistön ja symboliikan lähteenä kansallisesti merkittävän infrastruktuurin ja taloudellisen järjestelmän rakentamisessa. Pertti Anttonen pitääkin Kalevalaa erityisesti modernina eepoksena, jonka tehtävä on ollut tuottaa modernia Suomea perinteen representoimisen avulla. (Anttonen 2002: 51-54.)

Pertti Karkama näkee Lönnrotin ja useiden muiden autonomian ajan kansanrunouden kerääjien keräämisen motiivina kansallisen tarkoituksen, joka oli toive yhtenäisestä kansakunnasta. Kansanrunoutta keräämällä ja tallentamalla voitiin saada sekä kansa että sivistyneistö tuntemaan kulttuurista yhteenkuuluvuutta. Tämä folkloren avulla luotu yhteenkuuluvuus toimisi yhtenäisen kansakunnan perustana. (Karkama 2002: 22.)

Kalevala tarjosi myös runsaasti ajatuksia ja aatteellisia rakennusaineita kansalliseen keskusteluun. Kalevalaa voidaankin pitää kansallisena prosessina, joka ei päättynyt Lönnrotin teksteihin. Ilman Kalevalaa esimerkiksi nationalistinen liike olisi joutunut toimimaan ilman kansasta kummunnutta perinnettä. (Fewster 2008: 191-192.)

Folklorella ja kansalliseepoksellamme Kalevalalla on ollut merkitystä niin kansakunnan rakentamiseen, kansalliseen kieleen ja kulttuuriin ja kansallisiin symboleihin. Sen vaikutus on ennen kaikkea ollut välillinen, sen kautta ja sen avulla on argumentoitu yhteiskunnallista keskustelua sekä luotu kansallisesti määrittyviä symboleja. (Anttonen 2002: 39-40.)

3.3.1. Kalevala

Kalevan syntyyn liittyy vahvasti kansallisen identiteetin luomisen piirteitä. Vuonna 1809 Suomi irrotettiin sodan seurauksena Ruotsista ja liitettiin autonomisena suuriruhtinaskuntana Venäjään. Suomen suhteet ruotsalaiseen kulttuuriin katkesivat ja suhteet Venäjällä asuviin sukukansoihin

mahdollistuivat. Tästä seurasi identiteettikriisi. Ruotsia puhuvan sivistyneistön oli suuntauduttava venäläiseen kulttuuriin tai samaistua Suomen pääväestön kieleen ja kulttuuriin. He valitsivat näistä jälkimmäisen. Tämän seurauksena Ruotsia puhuva suomenmielinen sivistyneistö koki, että Suomen kieli ja kulttuuri oli kohotettava alennustilastaan ja Suomelle oli luotava uusi identiteetti. Heidän mielestään identiteetin pohjalle tuli luoda suomenkielinen kirjallisuus ja kerätä aineksia myös Suomen historiaa varten. Tuossa vaiheessa huomio kiinnittyi romantiikan ihannoimaan kansaan ja kansanrunouteen. Romantiikan ansiosta myös ajatus kansalliseepoksesta, Kalevalasta, suomalaisen kansallisen itsetunnon herättäjänä vahvistui. (Honko 1987:130-133, Fewster 2008:190-191, Wilson 1985:21-34.)

Kalevalainen runous on suomalaista identiteettiä ja kansallisvaltiota rakennettaessa antanut aineksia erilaisten menneisyyskuvien rakentamiseen. Kalevalan tulkintahistoriassa on vaihteita, jolloin Kalevalaa on tulkittu joko historiallisesti tai myyttisesti. Historiallinen tulkinta on pyrkinyt todentamaan kalevalaisen runouden olevan todellisiin tapahtumiin ja ennen kaikkea todellisiin paikkoihin pohjautuvia ja runojen tulkittiin kuvaavan Suomen varhaista historiaa. Myyttisen tulkinnan mukaan kalevalainen runous voidaan nähdä kulttuurin ja ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä käsittelevänä teoksena. Molemmilla tulkinnoilla on ollut vaikutusta suomalaisen identiteetin ja kulttuurin muotoutumiseen ja Kalevalasta voidaan puhua ns. myyttisenä historiana. (Siikala 2008: 296, 320-325,329.)

Kalevalalla on eepoksena ensisijaisesti symbolinen arvo eikä omakohtaisesta lukukokemuksesta nouseva. Monet Kalevalan tulkinnat koskevat sitä, minkälaisia suomalaiset ovat. Kalevalan tulkintaperinteeseen kuuluu myös eepoksen ja sen sankarien vertailu ympäröivän yhteiskunnan ihmisiin ja ilmiöihin (Anttonen 2002:43-45). Anna-Leena Siikala rinnastaa Väinämöisen aikamme poliittisen johtajan ideaaliin: turvallinen, kaikki tietävä isähahmo, joka tarvittaessa laulaa vastustajat suohon ja etäisestä eristyneisyydestään - jyrisee tuomionsa, lukee lakinsa ja ohjaa kansaa lujilla luotteilla, salasta saamillaan tiedoilla. (Siikala 1999:54).

Kansalliseeposten voidaan nähdä kertovan meille myyttisen historian kansasta, kansakunnasta sekä kansallisvaltion kehityskulusta. Tällaiset kansasta ja kansakunnan synnystä kertovat myytit ovat alkuperältään ja käytöltään ideologisia. Ne ovat syntyisin tiettyjen ihmisryhmien poliittisista tavoitteista ja tarjoavat kertomusmallit myös näiden ryhmien valtasuhteiden oikeuttamiseen. Myytteihin pohjaavat ideologiat tarjoilevat siten oletuksen kansan ja kansakunnan alkuperästä, joilla ne pyrkivät tiettyihin päämääriin. (Tarkka et al. 2019:79, Kearney 1991, 64-65).

Kalevalan merkityksestä kansakunnan ja kansallisvaltion syntyyn kiistellään jatkuvasti. Kalevalaa voidaan kuitenkin tulkita myyttisenä ja samalla ideologisena kertomuksena kansasta ja kansakunnasta. Kansallisena myyttinä Kalevala on kertomus suomalaisuudesta ja myös sen rooli kansallisvaltion ja kansallisen korkeakulttuurin synnyssä ja muotoutumisessa on myyttinen; kulttuuriheeros Elias Lönnrot luo kansakunnalle peruskirjan, Kalevalan, ja siten synnyttää kansallisen todellisuuden ja luo Suomen sellaiseksi kuin se yleisesti tunnetaan. (Tarkka et al. 2019: 81, Anttonen 2008: 209-210). Tulkittaessa Kalevalaa kansallisena myyttinä, se on kertomus suomalaisuudesta, suomalaisten alkuperästä, varhaishistoriasta ja se heijastaa suomalaisten oletetusti jakamia arvoja. Tätä voidaan kutsua Kalevalan suomalaistavaksi tulkinnaksi. Tämän kalevalaisuuden ideologian pohjalla on ajatukset eepoksesta, jonka mukaan se on autenttinen eli aito ja edustaa keruuajan suullista runoutta tai muinaista eeposta. Eeposta pidetään myös arkaainen eli muinaisena ja sen nähdään kuvastavan alkusuomalaista ääntä. Kalevalaisuuden ideologian mukaan eeposta pidetään suomalaisena ja sen nähdään edustavan ristiriidatta homogeenista kulttuuria. (Tarkka et al. 2019, 79-106.)

Kalevalaa voidaan siten tulkita niin ideologisena myyttinä kansallisvaltion Suomen kuin kansallisen korkeakulttuurimme synnystä. Kansalliseepoksemme arvo on usein symbolinen eikä omakohtaisesta lukukokemuksesta kumpuava. Kalevalan suomalaistavan tulkinnan avulla on eepoksesta luettavissa suomalaisten alkuperästä ja historiasta ja suomalaisille tärkeistä arvoista.

3.3.2. Lönnrot ja kansan eepos

Lönnrotin käsitys kansasta kiteytyi hänen toimiessaan lääkärinä Pohjois-Suomessa. Hän näki rahvaan arkielämän ja etenkin elämän epäkohtia: köyhyys, nälän, sairaudet, juoppouden. Kokemustensa pohjalta Lönnrot kirjoitti valistuksellisia kirjoituksia ja piti välttämättömänä iskostaa uusia ajatuksia talonpoikien mieliin, jotta nämä ryhtyisivät parantamaan elämänolosuhteitaan. Kirjoituksiin vaikutti myös Lönnrotin tutustuminen Oulussa piirinlääkärin viransijaisena ollessaan kaupungin kulttuuri- ja kauppaporvaristoon, jonka toimesta kansallisuusaate ja suomen kieli oli ruotsinkielistenkin keskuudessa saanut suuremman aseman kuin muualla. Kirjoitusten keskeisenä ajatuksena oli kansanvalistuksen ja kansalaiskasvatuksen ajatus. Hän pyrki kasvattamaan työteliäitä kansalaisia, jotka kykenisivät ottamaan vastuun toimintansa ja työnsä kansallisesta ja etenkin sen taloudellisesta merkityksestä. Lönnrotin valistuksellisen ajattelun juuret olivat 1700-luvun hyödyn ja valistuksen aikakaudelta, Porthanin ajalta, sen aatteista ja opeista. (Karkama 2002:17-18.)

Jo Porthanin aikaan oli valistukselliseen ajatteluun kuulunut myös uushumanistinen sivistysihanne. Kun valistukseen ja hyötyajatteluun liittyi ajatus ihmisten synnynnäisestä tasa-arvosta, niin sivistyksen ihanteet katsoivat tasa-arvon kuuluvan myös kulttuuriselle ja yhteiskunnalliselle alueelle. Uushumanistien käsitysten mukaan ihmisille kuului tasavertaiset oikeudet ja mahdollisuudet vapaisiin, yksilöllisiin arvo valintoihin, siis sivistykseen. (Karkama 2002:21.)

Sivistysajatuksen kannalta olennaista oli minkälaisen historiallisen merkityksen Lönnrot antaa kansan laululyriikalle. Romantikkojen mukaan kansanrunouden nähtiin ilmaisevan alkuperäistä muuttumatonta ja jumalallista kansansielua, joka voitaisiin herättää ja saada kansa tuntemaan sielullista yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lönnrotin käsitys kansasta ja kansallisesta identiteetistä oli paljon realistisempi ja historiallisesti suhteellisuudentajuisempi kuin romantikkojen. Lönnrot eli myös ilmapiirissä, johon vaikuttivat Herderin ja Hegelin ajatukset. Herderiläisen ja Hegeliläisen käsityksen mukaan laululyriikka ilmaisee varhaisen historiallisen ajan tapoja aistia, tuntea ja ajatella, mutta myös psykologisia prosesseja, joiden merkitys säilyy ihmisten tietoisuudessa muuntuen ajan myötä. Niiden asema ja painoarvo sekä kulttuurissa että yksilön mielessä vaihtelee ajankohdan haasteiden mukaan. Uushumanistinen sivistysihanteen mukaan ihmisen olemus toteutuu silloin, kun hänen toiminnassaan ja ajattelussaan vaikuttavat kaikki tietoisuuden tasot. Ne muodostavat persoonallisen, sisäisiltä suhteiltaan muuttuvan ja ristiriitaisen kokonaisuuden. Sielunelämä, aistillisuus ja emotionaalisuus toimivat yhtenä takeena siitä, että ihmisen persoonallisuudessa säilyy rikkaus ja elävyys. Älyllisen ja järkevän elämän kuivuutta rikastuttavat tietoisuuden ja aistilliset ja emotionaaliset tasot. Vastaavasti myös kansallinen identiteetti edellyttää kansakunnalta kulttuurisen elämän rikkautta ja monitasoisuutta. (Anttonen 2002:46.)

Lönnrot ei siis haaveillut romanttiseen tapaan paluusta kansansielun alkuperäisille lähteille, eikä tahtonut pitää vanhaa kansanlaulua uuden runouden ehdottomana, uutena aikana käytettävänä, esikuvana. Kantelettaren esipuheessa Lönnrot muistuttaakin, että aika on runojen äiti ja runot aikansa lapsia. Kehitys ei siten Lönnrotin mukaan ollut vain etääntymistä kuvitellun kansansielun eheyden ja viattomuuden ajasta vaan johti sivistyksen myötä kohti vapautta ja elämän rikkautta. (Karkama 2002:25-26.)

3.2.3. Kalevalan kansallisen lukutavan luominen

Lönnrot, aikansa kansanrunojen tallentajien lailla, piti ihmisiä, joilta runoutta tallensi muistiin, kansan edustajina. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, hän kirjoitti runoutta muistiin ilman nimeä ja persoonaa. Näin runous saatiin näyttämään kansan runoudelta, kollektiivisesti luodulta

menneisyyden jäänteeltään. Kansan runous toimi näin välineenä rekonstruoida Suomen suomenkielisen väestönosan historiaa ja esihistoriaa ja näin sille annettiin kansallisen muinaisuuden arvo. Juuri nimettömänä joukkona kansanrunouden esittäjät näyttäytyivät kansallisen perinnön välittäjinä. Kansanrunojen esittäjien nimille tuli merkitystä vasta, kun runonlaulajistakin tuli 1800-luvun lopulla kansallisen muinaisuuden ja symboleita ja edustajia. (Anttonen 2002:46.)

Lönnrotin Kalevalassa käyttämät runot oli muokattu viittaamaan Suomeen ja suomalaisiin kansakuntana. Hän muokkasi ne yleiskielelle, joten niitä ei sellaisenaan tavattu missään päin Suomea eikä esitetty missään paikkakunnalla. Näin Kalevalan runot eivät olleet vain tietyn paikkakunnan, kuin ei myöskään tietyn esittäjän perinnettä vaan viittasivat koko kansaan. Kun Kalevalaa luetaan Suomessa tai ulkomailla, luetaan siinä Suomea, ei vain tietyn paikkakunnan tai tiettyjen runonlaulajien perinnettä. (Anttonen 2002:43-45, Karkama 2008: 126-128).

Kalevalan merkitys kansallisen identiteetin synnylle ja kansankuvalle voidaan nähdä liittyvän hyvin vahvasti myös kieleen liittyviin ongelmiin, joiden ratkaisemiseen Lönnrot käytti suuren osan elämästään. Lönnrotin yksi keskeisimmistä saavutuksista oli Suomen kirjallisen yleiskielen perusteiden hahmotteleminen. Suullisen esityksen muuttaminen alkuperäisestä esitysyhteydestään irrotetuksi kirjallisuudeksi, edellytti kerronnan muotojen radikaalia muutosta. (Karkama 2002:34.)

Lönnrot myös pyrki häivyttämään oman tekijyytensä. Vaikka Kalevala oli hänen käsissään syntynyt, ei hän kirjannut nimeään eeposjulkaisun kansilehdelle. Tällä korostettiin eepoksen kollektiivista luonnetta. (Anttonen 2002: 44-45). Lönnrot myös korosti ei-kristillisiä piirteitä; sillä haluttiin osoittaa, että suomalaisilla oli muista kansoista eroavat jumalansa ja oma myyttinen menneisyys. Kalevalan voidaan näin tulkita sijoittuvan aikaan ennen kristinuskkoa. Tästä ennen kristinuskkoa edeltävästä uskonnosta ja sen mytologisoidusta representaatiosta on myös tullut yksi suomalaisuutta rakentavista, pysyvistä elementeistä. Tämä luotu kuva suomalaisten arkaaisesta menneisyydestä oli yksi keskeinen tekijä historiallista prosessia, jossa Suomesta pyrittiin tekemään eurooppalainen sivistysvaltio. (Anttonen 2002: 47-49)

Kielen yhdenmukaistaminen, häivyttämällä runojen paikallisuus sekä rakentamalla runoista juonellinen kokonaisuus, kertomus, joka alkoi maailman synnystä, jatkui kuvauksella muinaisesta sankariajasta ja päättyi suomalaisen yhteiskunnan syntyyn, olivat tekstualisointikeinoja, joita Lönnrot käytti luodakseen eepokseen kansallisen lukutavan (Anttonen 2002: 45-46). Kalevala on erillisistä runoista koostettu ja yleiskielellä julkaistu teksti, kirja. Se on itsenäinen teos, joka synnyttää omat esitystilanteensa ja merkityksensä. Yleisellä kirjakiielellä kirjoitettuna Kalevalasta tuli kansalliskirjallisuutta, jonka periaatteellinen tehtävä oli olla mukana rakentamassa kansallista

yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kalevalan avulla pyrittiin välittämään meille kuvitteellinen, mutta uskottava, kuva kansasta ja sen historiasta. Kansakuva tai -käsitys on kulttuurinen tosiasia, jonka merkitys ja voima on uskottavuudessa ja vakuuttavuudessa eikä niinkään sen historiallisessa totuudellisuudessa. (Karkama 2002:34-35.)

4. Kansallisen identiteetin määrittäminen

Aiemmissa kappaleissa olen esitellyt ne teoreettiset keskustelut ja käsitteet, joiden pohjalta olen tulkinnut aineistoani. Olen käyttänyt edellä esitetyn mukaan määrittynyttä käsitteistöä, jota täydennän aineistostani esiin nousevilla tulkinnoilla. Aloitan tämän aineiston tulkintaosion määrittelemällä, miten kansallisen identiteetin käsite ymmärretään aineistossani.

5A,15:

---Jos mä mietin, että mulla **ei ois mitään kansallista identiteettiä** niin se ois varmaan semmonen pelottava ajatus, koska **mä kaipaisin kuitenkin yhteyttä toisiin ihmisiin**. Nyt mulla on tämmönen **konstruktio kuin kansallisidentiteetti**, jolla mä tavallaan **luon** helposti **yhteyden ihmisiin** ympärilläni tässä maassa. ---

4VA, 21:

V: Mun mielestä kansallinen identiteetti on, joku **yhteenkuuluvuuden tunnehan** se on.

T: Just toi.

V: Se on joku lauma, joka **kokee olevansa yhtä**. ---

1K,9:

---mitkä on ne **yhteneväiset asiat** suurella joukolla ihmisiä tietyssä maassa---

Aineistossani kansallinen identiteetti määritetään yhteenkuuluvuuden tunteena ja yhteneväisinä asioina suurella joukolla ihmisiä. Kansallinen identiteetti on myös keino luoda yhteys muihin ihmisiin, jolloin sille muodostuu tarpeellinen funktio, käyttötarkoitus. Se ei ole siten vain ihmisiä ja ryhmiä määrittävä käsite vaan sille on myös konkreettista käyttöä ihmisten elämässä. Kansallinen identiteetti on myös yhteneväisiä asioita, esimerkiksi tapoja toimia, jotka toimivat kansallisen identiteetin rakennusaineina.

1S,9:

No esimerkiks meillä nytte. Meillä on varmastikin korona aikaan tää, että **ei niin paha tää, että joutuu eristäytymään niinku Italiassa. Täällä osataan olla**

itekseenkin helpommin. --- Ehkä se johtuu siitä, että on niin pitkät välimatkat ollu aina ja **halutaan pitää tiettyä etäisyyttä naapureihin.** Se voi olla semmonen **kansallinen identiteetti.**

4T,21:

---parina menneenä viikkona se on aika hyvin korostunu se, että **Suomessa on aika hyvin ymmärretty** tää minkä takia tämmösiä **poikkeussääntöjä** annetaan. Niitä **on aika hyvin toteltu.** Että **täällä** niin kun **ymmärretään,** että tää on meidän kaikkien parhaaks.

Kansallinen identiteetti näyttäytyy esimerkissä yhteisenä tapana toimia yhteisen asian puolesta. Haastattelujen aikaan keväällä 2020 koronakriisin vallitessa korostui kansallisesti yhtenä joukkona toimiminen. Kuten esimerkissäkin kansallisuuksien välillä koettiin olevan eroa muun muassa sen suhteen, kuinka helppoa kunkin maan kansalaisille oli noudattaa poikkeustilan sääntöjä.

Kansallisesti toimiminen edellyttääkin yhteisiä sääntöjä, joita noudattamalla kuulutaan tiettyyn kansalliseen yhteisöön.

Yhteisiä tapoja toimia liittyy myös esimerkiksi kansainvälisiin urheilukilpailujen voittoihin ja Suomessa erityisesti jääkiekkoon:

1S,10:

Onks se myös myös sitä, että **ihmiset hullaantuu** ihan, kun **voitetaan jääkiekon MM.** Jotenki se liittyy siihen. En tiedä, **ehkä sitä tehdään monessa muussakin maassa, mutta täällä se menee aina överiksi.**

Esimerkissä näkyy, kuinka jääkiekkokilpailun voiton juhliminen on Suomessa erityislaatuista, vaikka sitä tehdään muuallakin, mutta täällä, Suomessa se on silti erilaista kuin muualla. Kansalliseen identiteettiin liitetään myös yhteisiä arvoja, joihin yhteinen identiteetti pohjautuu:

1KS,9:

K: **Kansallinen identiteetti** sana, jotenki siihen **liittäis arvoja** ja semmosia kans, mutta vähän hankala.

S: Jos nyt **arvoja niin demokratia.**

3H,13:

---mitä suomalaisuudella tarkotetaan ja aika monelle varmaan tulee se **terveys, onnellisuus, koulutus** mieleen. Niin **suomalainen identiteetti,** et se niinku tavallaan **nojaa niihin** ehkä. **Yhteiskuntarakenteeseen, demokratiaan,** siihen et on kansanvalta ja ihminen voi vaikuttaa. Ja **kulttuuri on** mun mielestä aika **vahva.**---

Yhteiset arvot liittyivät vahvaan ja toimivaan, oikeudenmukaiseen yhteiskuntarakenteeseen, jotka tukevat suomalaisille tärkeiden arvojen kuten terveyden, koulutuksen ja tasavertaisuuden toteutumista. Myös suomalaisen kulttuurin todetaan olevan vahva. Suomessa kansalliseen identiteettiin liittyy vahvasti myös yhteinen kieli:

2M,14:

---Varsinki Suomessa, kun **Suomi on ollu** niinku **ruotsalainen ja venäläinen** ja näin, **niin täällä liittyy** varmasti **kansallinen identiteetti paljon myös kieleen**. --- kieli on semmonen, mitä mä edes aktiivisesti ajattelen, mä oon onneks oppinu kielen äidiltä pienestä saakka niin **mun ei tarvinnu miettii sitä, että pitäskö mun se opetella ollakseni suomalainen**.

5K,14:

Ja kyl sit kuitenkin **pyöritään aika paljon puheen ja kielen ympärillä loppujen lopuks**. Et **ketkä pystyy** ylipäättäns **kommunikoimaan keskenään**. ---

Suomen kielellä on suuri rooli kansallisen identiteetin muodostumisessa. Esimerkissä haastateltava toteaa sen pohjautuvan historiaan naapurimaiden ja kielten kanssa, mutta myös pohtii henkilökohtaisesti, että voisiko hän kokea olevansa suomalainen, jos ei puhuisi kieltä. Suomen kieli on tärkeä yhteenkuuluvuuden vuoksi, sillä sen avulla suomalaiset pystyvät kommunikoimaan. Myös tiettyjen kansallisesti määrittyvien ominaisuuksien avulla määritetään kansallista identiteettiä.

2M, 14:

---Mutta jos mä nyt mietin semmosia lausahduksia, kun sanoo, että **täällä Suomessa tehdään näin tai toimitaan noin, ajatellaan niin tai näin**, niin silloin ehkä nämä kaikki aiemmin mainitut **ihmisten ominaisuudet ja arkityypit on** niin kun se, **mikä määrittää sen identiteetin**.

2H, 14:

--- suomalaiset on oppinut olemaan ylpeitä itsestään enemmän viime aikoina, kun ettei aina, että **me verrataan vaikka, että ku ruotsalaiset osaa kaikki paremmin**. Vaan niin kun on kaiken maailman onnellisuus tutkimuksia ja Suomi on niissä hyvin korkeilla sijoilla ja kaikki tämmöset niin. Joo, et ... meill on erikoinen kieli ja me ollaan sisukkaita ja ollaan osattu hoitaa hommamme ja semmonen.

2H,15:

Mä oon puhunut tosta, että **minkälainen on suomalainen ja minkälainen on japanilainen ja verrattu toistemme kulttuureita** ja huomattu paljon yhtäläisyyttä muun muassa se pidättyväisyys. No mä ite oon just semmonen, että halaaminen on vähän kiusallista, samoin on --- japanilaiselle. Ja joku semmonen samanlainen muototaju, semmonen pelkistetyn muodon ihailu. Koska esimerkiksi **venäläisissä kodeissa on paljon enemmän kruusailua..** kulta, glitteriä, jotain semmosta. **Silloin kun vertaa jonkun muun kulttuurin kanssa niin silloin huomaa, että mikä se on se semmonen, että tuntuu, että tyypillinen suomalainen**. ---

1S,10:

--- Ehkä sitä jossain tiedotusvälineissä paasataan, mitä on kansallinen identiteetti. --- Ainahan siellä on **tää sisu ja suomalaiset on niin sisukkaita ja näitä, peräänantamattomia.**

Tiettyjen kansallisten ominaisuuksien avulla voidaan vertailla suomalaisia myös muihin kansallisiin. Kulttuurien välisessä vertailussa ja tarkastelemalla kulttuurien välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja tuotetaan kansallista identiteettiä. Kansallisesti määrittyvät ihmisten ominaisuudet voivat tuntua myös stereotyyppisiltä, mutta silti niillä on vaikutusta kansalliseen identiteettiin. Anna-Leena Siikalan mukaan stereotyypioiden avulla herätetään totuudellisuuden ja oikeellisuuden kokemuksia ja ne puhuttelevat meitä niin kauan kuin ne ovat tunnistettavia. Stereotypiat ovat Siikalan mukaan syntyneet tietoisien kansakunnan rakentamisen ja suomalaisten merkitykselliseksi kokemien kokemusten ja jaettujen arvojen vuorovaikutuksessa. (1996:144). Kansallinen identiteetti ei kuitenkaan ole muita identiteettejä poissulkeva eikä erilaisuutta poissulkeva kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi.

2M,15:

Mut siis **onhan täällä Suomessa erilaisiakin identiteettejä**, itselleni siis tämä on sama asia, tässä mietin vaikka Ahvenanmaata, se on Suomea myös --- niin jotenki **tuntui vaan siltä, että siellä ollaan ulkomailla, et vaikka ihan yhtä lailla se Suomea on** --- Mä siis vaan aattelen jotenki sitä, ku on niin paljon muukalaisvihaa esillä tälläkin hetkellä, niin **mä en ajattele, että kansallisuus** tai tämä paikka missä ollaan tai ylipäättänsä elämä **pitäis olla vaan sitä yhtä**. Mä en oikein osaa selittää, ku se menee niin helposti jotenki sillai kun kuulee, että Suomi ja kansalaisuus on yksi, niin joku perussuomalainen vois sanoa tämän saman asian. Mut mä koen sen kuitenkin todella avoimena ja mulle on kuiteski tärkeää ne hyveet, että ollaan avoimia ja otetaan vastaan muita näkökulmia ja käytäntöjä ja tämmösii, ni se on must tärkeää.

2H,15:

--- Sillon kun vertaa jonkun muun kulttuurin kanssa niin sillon huomaa, että mikä se on se semmonen, että tuntuu, että tyypillinen suomalainen. **Ei tietenkään se ei oo yks totuus vaan se on vaan. Jotkut tykkää tosi paljon halailemisesta, suomalaisetki,** (Naurua) nyt ei onneks tarvii.

3A,4:

Joo ja sit onhan **eri puolella Suomee ihmiset on erilaisia, vaikka ne on yhtenäinen joukko**. Et kyllä sen jotenki aina tuntee, että vaikka noi hämäläiset on hitaita ja sitte karjalaiset on vähä tämmösii hölösuita, mut silti niinku et kuulutaan yhteen. Et vaikka aina vähän haukutaan, et toi on tommonen ja toi tämmönen, **mutta kyllä se yhtenäisyys kuitenkin tulee sieltä läpi**. Miun mielestä.

Suomen sisälläkin on erilaisia identiteettejä esimerkiksi maakuntien välillä. Maan sisäinen erilaisuus ei kuitenkaan heikennä kansallista identiteettiä, vaan erilaisuus ja heterogeenisuus on jopa suotavaa. Yhden totuuden tai yhdenlaisuuden vaatimus ei haastateltavien mielestä ole kannatettavaa eikä siten ole myöskään vaatimuksena kansalliselle identiteetille.

5K,13:

Tekis mieli sanoo, että se ois paras, kun sillä ei tarkotettas yhtään mitään. Koska yleensä **mitä vahvempi se identiteetti on, niin sitä jyrkemmin se rajaa jotakin pois**. Siitä tulee ahtaampi ja me ollaan pieni kansa, vähän ihmisiä, niin tästä tulee semmonen peräkylä sitte **mitä voimakkaammin me pidetään sitä omaa erityisyyttämme**, niin yritetään rajata, koska me joudutaan rajaamaan sitten asioita.

5A,13:

--- mä ajattelen, että **se on niin myrkkyä kansallinen identiteetti, jos on sairaalloinen** tai just niinku K sano, **että rajaa pois jotain asioita**. Et jos se on jotain sellasta, minkä päälle sä voit rakentaa ja mikä **sallii kaikkea muuta eikä pelkää sitä mitä se on tai muita**, niin sillan.

Tavoiteltava kansallinen identiteetti on heterogeeninen ja arvostaa erilaisuutta. Yhdenmukaisuuden vaatimus ei ole tavoiteltavaa eikä omaa erityislaatuisuutta tulisi korostaa rajaamalla pois asioita. Tällainen rajaava ja sulkeutunut kansallinen identiteetti koetaan sairaana ja myrkyllisenä ja haastateltava haluaa myös korostaa, ettei itse ainakaan kannata tällaista.

5K, 14:

Mut tää kansallinen identiteetti, mun mielestä tää on niin hassuja juttuja, että joku **maamme laulu esimerkiksi, niin alkuperänen teksti on vårt land, se on kirjoitettu ruotsiksi**. Tää kansallinen identiteetti on niin höpsö tässä maassa et. --- vähän niin kun Hurmeen Juha pyörittää sitä miten päin tahansa, niin se **itte suomalaisuus on tosi marginaalissa siellä. Et suurin osa on lainaa**.

5A,14:

--- jos miettii suomalaisuutta ja kansallisidentiteettiä niin pitäs heti tajuta, **mihin kaikkialle se pohjautuu, kuinka paljon se on velkaa kaikelle muulle siinä ympäriällä**. Et sit jos lähetään omimaan tai niinku tai mitä mä aiemmin sanoin et sairaalloinen kansallisidentiteetti, niin aletaan ihannoimaan jotain viimesen viidenkymmenen vuoden aikana tai sadan vuoden aikana kehkeytynyttä ja **unohdetaan kaikki mihin se perustuu, niin siitä tulee vaan semmonen höpsö olo et etkö sä ymmärrä et mihin kaikkeen toi nojaa ja pohjautuu**. Ja nyt sä sanosit ton suomalaisen identiteetin perusteella, että joku asia on huono ja se ei kuulu Suomeen niin sit ku **vähän sitä tonkasee sitä väitettä niin tajuaa, että se on muualta kopioitu tänne**. ---

Myös muualta tulleet tai ei suomalaista alkuperää olevat ainekset voivat olla osa kansallista identiteettiä. Kansallisen alkuperän merkitys ikään kuin hämärtyy ja monien kansallisesti määrittyvien aineiden ymmärretään olevan ylikansallisia, yleismaailmallisia tai muista kulttuureista lainattuja.

5A,14:

---Et kansallisidentiteetti mun mielestä on aika **keinotekoinen kyhäelmä**, niin kun kaikki kansallisidentiteetit. Niin kauan, kun niistä on **terveellä tavalla ylpeitä**, niin mun mielestä **siin ei oo mitään pahaa sinänsä**. Mut sit **jos unohtaa mihin kaikkeen se pohjautuu** niin sit se vaikuttaa höpsöltä.

5K,15:

Tää kansallinen identiteetti on täällä Suomessa vielä niin nuori ja me tiedetään aika tarkkaan, **miten se on rakennettu**. Se on, niinku osia 1800-luvulta saakka peräsin ja siellä on, kieltä myöten sanastoa myöten, rakennettu tätä identiteettiä hyvinkin vahvasti ja hyvin tietosesti. Ja sehän on ollu niinkun A sano **politiikan tekemisen väline** myöskin ja ei kauhean yksimielistä, että sitä on vedetty sitten eri suuntiin vahvastikin ja aika väkivaltaisestikin siihen loppujen lopuks. Ja täs on yritetty hajanaisesta, Suomen alueella asuvista ihmisistä **koota yhtenäisen kansa**. Ja aika hyvin on onnistuttu, kieltämättä. Et ei se ihan kivuttomasti oo menny mutta siin on paljon ollu porkkanan se, että tän myötä ihmisten elinolosuhteet on parantunu huimasti, sen sijaan että ne ois ollu yksikseen siellä peräkylässä. Et sit ku ollaan yhdessä ruvettu tekemään isoja projekteja ja saatu oikeesti semmosta **struktuuria tähän yhteiskuntaan**, niin ollaan pystytty tekemään, saadaan **koululaitoksia** ja kaikkee tämmöstä, et on pystytty viemään tätä yhteiskuntaa eteenpäin. Et kylhän **se on lähteny sieltä kansallisesta identiteetistä**. Että meillä täytyy olla kouluttautunutta väkeä joka osaa asioita, joka on perehtynyt asioihin ja sieltä käsin se on lähteny liikkeelle. Se on toiminu ihan älyttömän hyvin ja tosi nopeesti tapahtunut, kun aattelee että sehän **vajaassa sadassa vuodessa** oli palttiarallaa nollasta polkastu pystyyn tämmönen vahva kansallinen identiteetti. Et parissa sukupolvessa se saariin aikaseks. Se on mun mielestä aika **hämmästyttävä suoritus** ja **Kalevala on ollu vahva palikka siinä yhtälössä**. Tärkeä asia.

Se, että kansallisesti määrittyvät kulttuurin ainekset ovat muualta tulleita lainoja ei heikennä kansallisen identiteetin merkitystä. Tärkeää on tietää asioiden taustat, ymmärtää mihin mikäkin pohjautuu. Myöskään se seikka, että esimerkkien haastateltavat kokevat kansallisen identiteetin olevan rakennettu, keinotekoinen kyhäelmä, ei tarkoita sitä, etteikö se olisi heille tärkeää. Kansallisen identiteetin luomisprosessin ansiosta on suomalaisista koottu yhteinen kansa, rakennettu toimiva yhteiskunta infrastruktuureineen ja koululaitoksineen vajaassa sadassa vuodessa. Myös Kalevala mainitaan tärkeänä osana tätä kansallisen identiteetin luomisprosessia. Kansallisesti

yhteneväisiä asioita, joihin kansallinen identiteetti pohjautuu ovat yhteinen tapa toimia, yhteiset ominaisuudet, yhteiset arvot ja yhteinen kieli. Kansallista identiteettiä voidaan kuvata myös ns. arkkityyppien tai stereotyyppien kautta kuvaamalla minkälainen on tyypillinen suomalainen ja samalla erottautumalla muista kansallisuuksista. Ei ole olemassa myöskään vain yhdenlaista suomalaista identiteettiä vaan siihen mahtuu myös erilaisuutta. Tiukasti rajautuva, asioita poissulkeva kansallinen identiteetti ei ole tavoiteltavaa. Kansallinen identiteetti voidaan nähdä myös rakennuttuna, kansallisena projektina, jonka seurauksena Suomi on sellainen kuin se tänä päivänä on. Tähän projektiin on käytetty monenlaisia aineksia, myös muista kulttuureista lainattuja. Tämä tarkoittaa, että kulttuurisen erityisyyden ei välttämättä pidä olla poissulkevaa, eksklusiivista ollakseen merkityksellistä.

5. Suomalaisuus aineiston valossa

Suomalaisuus koostuu yhteisistä kokemuksista, jotka synnyttävät yhteenkuuluvuuden tunnetta. Suomalaiseksi voi tunnistautua myös ominaisten piirteiden avulla, joihin joko identifioituu tai on identifioitumatta. Tärkeää on kuitenkin tunnistaa nuo suomalaisille tyypilliset piirteet ja seikat, joita pidetään suomalaisina. Ajallisen jatkuvuuden korostaminen ilmenee niin ajan saatossa säilyvien ominaisuuksien kuin myös suomalaisiksi määriteltyjen perinteiden kautta. Suomalaista kulttuuria ja sen keskeisiä symboleja, tapoja ja perinteitä tulee vähintään tunnistaa, voidakseen kokea itsensä suomalaiseksi. Seuraavaksi erittelen asioita, jotka tutkimukseeni osallistujien mielestä ovat heille tärkeitä suomalaisuutta määrittäviä tekijöitä. Olen otsikoinut kappaleet sen mukaan, mitä yhteistä aineiston kautta on syntynyt suomalaisuutta määrittämään. Ihmisen suhde elinympäristöön ja erityisesti luonnon merkitys suomalaiseksi kokemiselle oli keskeistä osallistujien vastauksissa. Suomalaisuutta luotiin myös kuvaamalla suomalaisille tyypillisiä luonteenpiirteitä sekä tyypillisiä tapoja. Perinteiden merkitystä pidettiin myös keskeisenä suomalaisuutta luovana ja jatkuvuutta ylläpitävänä asiana. Lopuksi olen listannut aineistosta luettavissa olevia arvoja, joihin suomalaisuuden koetaan pohjaavan.

5.1. Ihmisen suhde elinympäristöön

Suomalaisuutta voi tarkastella monella tapaa esimerkiksi suomalaisille ominaisten piirteiden tai tapojen avulla.

4T, 4:

--- Mulla **on xxx kotosin oleva** nuori mies kartottajana, niin se on omaksunu helvetin hyvin tän suomalaisuuden, et se on jopa opetellut islamin uskoisena kiroilemaan. Kun **te suomalaiset** kiroillette perkele niin paljon, **niin hänkin** kiroilee. Mut se on, et **se on omaksunu suomalaisuuden**.

Se, että tunnistaa tiettyjä kansalliseksi koettuja tapoja on välttämätöntä, jotta voi valita identifioituuko niihin vai ei. Edellä olevassa esimerkissä muualta kuin Suomesta kotoisin oleva on tunnistanut omassa yhteisössään suomalaiseksi tavaksi kiroilemisen. Haastateltavan mukaan hän on omaksunut tavan itselleen ja sitä kautta omaksunut myös suomalaisuuden.

3H, 4:

---**kunnioittamista, että ei väheksy sitä, mitä suomalaiset** enemmistö pitää, just tää tämmönen luonnonläheisyys tai tietyt juhlat.---

Suomalaisina tapoina pidetään suomalaisten enemmistön määrittelemiä heille tärkeitä asioita. Ollakseen suomalainen tulee näitä enemmistön tapoja kunnioittaa, vaikka ei itse suosisikaan kyseisiä tapoja. Ollakseen suomalainen ei tarvitse siten identifioitua kaikkeen suomalaisena pidettyyn vaan riittää, niihin suhtautuu ei väheksyen ja kunnioittavasti.

2M, 3-4:

--- Mä nyt oon tässä paikassa ja mä asun täällä ja mä koen, että **mä elän täällä ihan sopusoinnussa ympäristöni kanssa, niin olen suomalainen**. --- suomalaisuus tai minkä tahansa kansalaisuus on kai se, että **miten hyvin sä oot sinut sun ympäristös kanssa** siellä missä sä just nyt oot.

Suomalaisuus on sopusoinnussa elämistä ympäristönsä kanssa. Myös tästä esimerkistä on luettavissa, ettei suomalaiseksi kokeminen ole mitään ennalta määrätty tapaa elää eikä ole välttämätöntä identifioitua sellaiseen, mitä ei koe omakseen vaan vaatimuksena on **muodostaa suhde** asuinympäristönsä kanssa.

5A, 6:

--- miten määrittää suomalaisuuden, niin se että **tunnistaa tämmösiä asioita riittävän paljon ja muodostaa niihin oman suhteen.** Et jos mä menisin vaik tästä Amerikkaan ja et hei mä olen amerikkalainen, mut et sit mulla ei olis kokemusta siitä, et minkälaista olis olla vaikka high schoolissa tai mitä on Thanksgiving day ja mitä sen viettäminen tarkoittaa, niin ehkä mun sit pitäs **olla siinä yhteiskunnassa** riittävän paljon **ymmärtääkseni niitä muita**, jotta mä ymmärtäisin, **mitä ne asiat merkitsee niille.** Niin ehkä suomalaisuuden ymmärtäminen tai kokeminen, itsensä suomalaiseks kokeminen vois ehkä liittyä näihin jaettuihin kulttuurisiin **kokemuksiin, jotka tapahtuu täs Suomen niemellä.** Eihän kaikki niitä samalla tavalla vietä, mutta kun joku sanoo, että suomalainen joulu, niin sulla on heti käsitys siitä, miten ainakin osa porukasta viettää sen tai sä tiedät että, okei no mä tiedän viis suomalaista perhettä, jotka kukin viettää sitä omalla tavallaan, eri tavalla. Ehkä jotain tollasta vois olla miten määrittää suomalaisuus, niin se, että **ymmärtää Suomessa olevia ihmisiä** ja mitä ne **tekee**, miten ne **toimii** ja miten oletettavasti toimii ja **sitten se oma arvopohja, miten se istuu siihen meininkiin.**

Ollakseen suomalainen tulee ihmisen kokea olevansa sopusoinnussa suomalaisen kulttuurin, tapojen, ihmisten ja ympäristön kanssa. Näin ajatellen suomalaisuutta voidaan tarkastella ihmisen suhteena elinympäristöön. Siihen liittyy ympäröivän kulttuurin, perinteiden, arvojen, ihmisten ja heidän tapojensa kunnioitus. Tämän muodostuneen käsityksen pohjalta yksilön tulee päättää, miten tähän identifioituu.

Pyysin haastattelun alussa haastateltavia miettimään suomalaisuutta kuvaavia sanoja ja vastausten joukossa toistui luonto:

5A, 1: Mulla tuli mieleen puhtaus, luonto, metsä.

3A, 1: Luonto

1K,1: Luonto ja koti.

1S, 3: Myös noi **luontoarvot** on sellanen asia --- mikä on mun mielestä aikalailla suomalaisuutta.

Luonto kuvaa suomalaisuutta mielikuvatasolla, mutta luonto nähdään myös suomalaisena arvona.

2MH, 1-2:

M: Mulle tulee myös sisun jälkeen ihan tosi paljon **luontoassosiaatioita** mieleen. ---
järvet, metsät, sudet, mitä näitä nyt on, on ihan tosi tosi tärkeitä. Eli **luonnonläheisyys**

H: Joo, olen samaa mieltä M:n kanssa. Metsä on vähän niinku pyhä, silleen, että sitä kunnioitetaan, **luontoa kunnioitetaan**, enimmäkseen näin kuitenkin.

M: Vaikka mulle tulee myös negatiivisia asioita mieleen juurikin luonnon suhteen, että vaikka kunnioitetaan sitä luontoa, niin mä oon myös huomannu sitä ihan omassa äidissä vaikka, että ajatellaan **luontoa vähän semmosena melkein pävihollisvoimana**. Mitäs se äiti on sanonu, että esim. omassa mökkipihassa, et jos sitä ei estä, niin se metsä tulee päälle ja se pitää raivata ja pitää loitolla. ---

H: Joo, mä oon eläny metsän keskellä koko ikäni tai siis lapsuuteni tarkoitan. ---
Mennään metsään myöskin nöyrästi, että kiitos, kun tullaan marjasta, niin ollaan suurin piirtein, että kylläpä metsä taas meitä palkitsi, tai kiitos metsä. --- Se on jotain sellasta kunnioitusta. Ja sitten **suomalaiset tietää yllättävän paljon metsästä ja luonnosta**. Minä olin sellasessa tapahtumassa, missä oli myöskin ulkomaisia kuvataiteilijoita ja ne oli ihan pihalla siitä, että mitä siellä tapahtuu ja mitä, mikä tuo ötökkä on? Aah, tukkimiehen täi. Mistä sä voit tietää, et no kyllähän tietää tukkimiehen täin.

M: ---Se on todella kummallista, miten oikeesti **kauempana monelle kulttuurille** on se semmonen, että **ollaan luonnossa ja että siellä voi oleskella**.

H: Joo ja marjoja saa poimia ja sieniä saa poimia. **Jokamiehen oikeudella**.

M: Joo. Ja mikäs se oli, Venäjällähän oli semmonen, en tiä olisiko se joku myytti, mutta mä oon kuullu et Venäjälläkin, vaikka se on ihan samantyyppistä luontoa, kun meillä, siellä kuollaan enemmän sienimyrkytyksiin, kun Suomessa, kun siellä ei tunneta niitä samalla tavalla, kun Suomessa kuulemma. Jotenki on siinä jotain, että tavallaan **ollaan enemmän sinut sen kanssa, missä eletään**.

H: Kyllä. Mä oli ennen tätä merenrannalla mun tyttären tyttären kanssa, niin se oli, että varis, varis tuolla. Ja lokki. Elikkä se **opetellaan jo pienestä pitäen, et mikä on mitäkin**.

Edellä kuvatusta aineistoesimerkistä käy hyvin ilmi, kuinka monimerkityksellisesti luonto liitetään suomalaisuuteen. Suomalaisille on tärkeää luonnossa oleminen ja sen tunteminen. Suomalaiset osaavat viettää aikaa luonnossa ja oppivat jo lapsena tunnistamaan suomalaiseen luontoon kuuluvia kasveja ja eläimiä. Luontoa osataan myös hyödyntää, sieltä poimitaan marjoja ja sieniä ja tiedämme että Suomessa on jokamiehen oikeus, joka mahdollistaa luonnon hyödyntämisen. Metsää ja luontoa pidetään pyhänä ja sitä tulee kunnioittaa. Metsällä voidaan nähdä myös olevan oma tahtonsa oma voimansa, jota ihminen voi vain yrittää hallita. Ihmisen tuleeekin suhtautua luontoon nöyrästi, että metsä ja luonto pysyy armollisena.

5KA, 8:

Haastattelija: ---millon te ootte tulleet erityisen iloseksi siitä, että te ootte suomalaisia--?

K: No sanotaanko, että joka kerta kun menen metsään tai menen tuolla saaristossa johonkin saareen, että mä voin tehdä sen. **Mun ei tarvii tietää kenen saari tai kenen metsä se on, mä voin mennä sinne.** Jokamiehen oikeus niin se on niin **mieletön rikkaus, mikä tässä maassa on.**

A: Kyllä. Ja sit se et joku on keksiny sellasen asian, kun sauna ja tajunnu pystyttää sen mökin järven rannalle, niin se on kyllä jotenkin mieletön fiilis, kun tulee sieltä semmosena **hiljasena kesäyönä ulos lämpimästä saunasta ja käy pulahtaa siinä vedessä** ja se et on **vapaus tehdä se.** Ja mahdollisuus. Ettei meillä vielä millään kaivoksilla oo pilattu ihan kaikkia vesiä vaan, et **on olemassa niitä puhtaita paikkoja, missä tän voi tehdä.**

Suomalaiseen luontoon liittyy mielikuva sen puhtaudesta. Puhtaus liittyy myös saunaan ja se yhdistettynä puhtaan luonnon kuvaukseen saa sen näyttäytymään keskeisenä arvona suomalaisuudelle. Vapaus on toinen arvo, joka liitetään suomalaiseen luontoon. Jokamiehen oikeus antaa jokaiselle suomalaiselle vapauden liikkua ja olla luonnossa, se on rikkaus, joka suomalaisilla on.

5.2. Suomalaisille ominaiset luonteenpiirteet

Kysyin tutkimukseen osallistujilta suomalaisuutta kuvaavia sanoja. Vastauksissa

1KS,1:

Haastattelija: Olisko jotain semmosta, mitä te koette erityisen positiivista, mitä liittyy suomalaisuuteen?

K: --- suomalaisten, yleisesti ottaen, **rehellisyys** tai semmonen **säntillisyyys.**

S: Kyllä, semmonen, että **voi luottaa.**

2H,1:

--- **välimatkan pitäminen** on minusta suomalaista. **Luotettavuus** ja niihin liittyy myös se, et **jos lupaan jotain sen teen.**

3AH,1:

A: **Itsenäisyys.** Rauhallisuus, ei rauhallisuus vaan tommonen... **turvallisuus.**

H: Ja **tunnollisuus.**

4TV,1:

T: Ensimmäinen on tää perinteinen **sisu**.

V: Se tuli mullakin mieleen.

5KA,1:

K: --- **hiljentyminen** ja jonkun näköinen niin kun puhtaus.

A: Ja sit mulle tulee mieleen semmonen **reiluus tai tasapuolisuus** ---

Monet sanoista kuvasivat suomalaisille tyypillisiä luonteenpiirteitä. Positiivisina pidettyjä suomalaisille tyypillisiä luonteenpiirteitä ovat sisukkuus, rehellisyys ja luotettavuus. Positiiviseksi koettiin myös välimatkan pitäminen, oman rauhan, tilan ja hiljaisuuden kunnioittaminen.

3HA,1:

H: --- **Käskyjen noudattaminen**.

A: Niin ehkä vähän liikaakin.

H: Ehkä vähän liikaakin.

A: **Sääntö Suomi**.

4VT,2:

Haastattelija: Onks jotain muuta erityisen positiivista mitä te liitätte suomalaisuuteen--
-?

V: Ja **kuuliaisuus**. Kuuliaisuus on semmonen adjektiivi, kun aattelee vaikka näitä koronarajotteita verraten Suomi ja Italia. Niin se, että **Suomessa sanotaan, että ei saa tehdä näin ja näin, niin kaikki on ei tehdä sitte**, ollaan täällä näin. Kun jos on kuullut, vaikka uutisia Italiasta, niin siellä ei samalla tavalla olla kuuliaisia, kun meillä.

T: **Sääntösuomi**.

V: Sääntösuomi, joo.

Onko sitten vastaavasti jotain erityisen **negatiivista** mitä te liittäisitte suomalaisuuteen?

T: **No se sääntösuomi**.

(Naurua)

Mikä siinä sääntösuomessa on negatiivista?

T: Se on se, et jos jostain on olemassa, vaikka se ois ohje, niin sen monet tulkitsevat sääntönä ja siitä ei voi poiketa.

V: **Joustamattomuus.**

T: Niin se kun halutaan mennä pilkulleen sen sääntökirjan mukaan, ettei vaan tehtäs virhettä. Ettei vaan joutus toisten silmissä huonoon valoon.

Suomalaiset osaavat noudattaa käskyjä ja sääntöjä ja ovat kuuliaisia. Jos sääntöjä noudatetaan liian tarkasti, näyttäytyy se joustamattomuutena ja myös se piirre liitetään suomalaisuuteen.

5A,1:

Ja sit mulle tulee mieleen semmonen **reiluus tai tasapuolisuus** tai mahdollisuus et kaikilla on jotenki samankaltaiset mahdollisuudet. Mut sit sen **kolikon kääntöpuolella, semmonen sääntöjen noudattaminen ja kuuliaisuus ja näiden kääntöpuolella on byrokraattisuus ja sääntöjen taakse piiloutuminen**. Ettei ollakaan, minä en ole vastuussa tekemisistäni tai olemisestani, koska säännöt sanovat. Niin semmonen **sääntöjen noudattaminen**, niin se näkyy mun mielestä suomalaisuudessa siinä, että **ihmiset on kuuliaisia** ja noudattaa sääntöjä vaikka kukaan ei ois katsomassa. Ja tekee semmosia pieniä tekoja vaikka kukaan ei ois todistamassa. Jotain semmosta voi mun mielestä myös liittyä suomalaisuuteen.---

Monia suomalaisille ominaisia luonteenpiirteitä voidaan pitää joko positiivisina tai negatiivisina. Osa piirteistä nähdään molempina sekä positiivisina että negatiivisina riippuen niiden käyttötarkoituksesta tai esiintymisyhteydestä. Esimerkiksi lainkuuliaisuutta ja -mukaisuutta pidetään sekä positiivisena että negatiivisena piirteenä. Myös suomalaisille tyypillisenä pidetty sääntöjen noudattaminen on ollut tärkeää esimerkiksi vuoden 2020 koronaviruksen aikaan, mutta normaalioloissa siinä nähdään myös negatiivisia piirteitä. Positiivisena tai negatiivisena ominaisuutena voidaan pitää myös luonteenpiirteitä, jotka ovat hyviä, mutta liian pitkälle vietynä kääntyvät negatiivisiksi ominaisuuksiksi.

1SK,2-3:

S: **Onhan siinäkin kääntöpuolensa.**

K: Niin, niin, niin

S: Että sitten ei ole armollinen itselleen ja täytyy muistaa levätä ja joskus se sisu **menee liian pitkälle.**

K: Siinä on toki sekin vaaransa, mutta **on siinä myös paljon hyvää, jos ei väärin asentoihin mennä.**

2MH,3:

M: ---Mä huomaan, et tulee semmosia **negatiivisia ajatuksia tai että on kateellinen** tai mitä näitä nyt on. Tosin tunnistan samalla, että katson peiliin, et ei se refleктоimatonta, mutta sitä mä assosioin ehkä vähän semmoseen suomalaisuuteen kans.---

H: Ehdottomuus tai semmonen **ennakkoluuloisuus ehdottomuus**. Tämmöstä on kans ja mun mielestä kuuluu tähän suomalaisuuteen. Se **liittyy myöskin rasismiin** just se ennakkoluuloisuus. Mutta nykyäänhän koska täällä on niin paljon maahanmuuttajia, niin se rapisee, koska on koko ajan tekemisissä oikein mukavien ihmisten kanssa, jotka on muualta tulleet.

3HA,1-2:

H: Se sellanen **nurkkakuntasuus**, sellanen ettei aina ehkä uskalla kattoo rajojen toiselle puolelle. Ainakin nyt, kun on taas täällä maalla. --- Huomaa selkeesti eron kaupungissa asuviin ihmisiin. Ei **uskalleta tutustua erilaisiin ihmisiin** ehkä. Kaupungissa tietysti asukastiheyskin on niin erilaista niin luontevampaa. Mut siis ennakkoluuloisuus, se on must se negatiivinen.

Negatiivisia suomalaisille tyypillisiä piirteitä ovat ennakkoluuloisuus, sisäänpäin kääntyneisyys ja sulkeutuneisuus. Ennakkoluuloisuus voi olla esimerkiksi reagointia ja pelkoa tuntematonta ja erilaisuutta kohtaan ja voi johtaa myös rasismiin.

4T,3:

Joo, se on siinä mielessä, ku suomalaisuuteen kuuluu tämmönen, mun mielestä ku on tuolla maailmalla käynyt ni, **suomalaiset on tottunu asumaan toisistaan etäällä**. Et se on tää maaseutu, agraarikulttuuri meillä edelleenkin niin vahva, että naapuritaloon saattaa olla useita kilometrejä niin ku on ennenki ollu. **Kyläyhteisöhän on ollu vahva, että pidetään huolta, mutta heti sitten sen oman kylän ulkopuolelta niin ne on epäilyttäviä**. Se elää vielähi, sen huomaa työelämässä niin että jos tulee muualta Suomee joku työyhteisöön, mutta jos ulkomailta niin siihen suhtauutaan hirveen skeptisesti.

Toisaalta ennakkoluuloisuus voidaan nähdä juontuvan suomalaisesta agraarikulttuurista ja siitä, että Suomessa on totuttu asumaan kaukana toisistaan. Tällöin kyläyhteisö on pitänyt vahtia ja tunnistanut kylän ulkopuoliset ja siten mahdolliset viholliset.

3AH,2:

A: Ja onks suomalaiset vähän **kateellisia**?

H: Mm, niin.

A: Ehkä se johtuu tai jotenki aattelee, että **Suomi on ollu Ruotsin vallan ja Venäjän vallan alanen**, et onks se sitte, liittyy siihen jotenki se kaikki, että **ollaan niin varovaisia** ja jotaki että, **ehkä kateellisiaki**, en tiä. Niin semmonen tuli mieleen.

Niin miten sie ajattelit A, että se on vaikuttanut se Ruotsin ja Venäjän vallan alla oleminen?

A: Se on varmaan, kun **ne on kuitenkin ollu vahvempia valtioita** ja näin. Että siinä ollaan **oltu vähän alakynnessä** siinä mielessä. Mut sit kuitenkin, että ollaan itsenäistytty. Ehkä se johtaa jostain sieltä, semmonen vähän **epävarmuus**.

1KS,3:

K: Se sellanen suomalaisten **sulkeutuneisuus** tai se sellanen nää on minun asioita ja näitä ei puhuta ulos ja noi on naapurin asioita ja niihin ei puututa ja semmonen,. Minkä itsessä tunnistaa, mutta ne **ei oo niin hyviä asioita**.

S: Joo semmosen mäkin itestäni tunnistan, että hyvin pitkälle panttaan joitain asioita, mitkä on todella vaikeita. Tai oon tehnyt sitä ja oon kyllä ottanu opiks siitä. Mutta ehkä se on vaan sitä, jos se on semmosta **kansakunnan häpeää meissä, ettei haluta sitä ulospäin näyttää, että on epäonnistunut jossain**.

Suomalaiset näyttäytyvät myös kateellisina ja epävarmoina, minkä voidaan nähdä johtuvan siitä, että Suomi on ollut vahvempina valtioina pidettyjen Ruotsin ja Venäjän vallan alla. Tämä voi aiheuttaa epävarmuutta ja kateellisuutta suomalaisissa vielä tänäkin päivänä. Toisessa esimerkissä kuvataan suomalaisia sulkeutuneiksi. Sulkeutuneisuus koetaan tässä tapana suojautua häpeältä, jota epäonnistuminen tuottaa. Vastaaja puhuu kansakunnan häpeästä meissä. Ikään kuin kollektiivisesti suomalaiset joutuisivat pitämään sisällään jotain, olemaan sulkeutuneita, kantamaan yhteistä taakkaa siitä syystä, että kansakuntamme on epäonnistunut jossain.

5.3. Arvot

Suomalaisille tyypillisten luonteenpiirteiden kautta voi lukea myös suomalaisten tärkeinä pitämiä arvoja. Edellä esitetyn mukaan positiivisina suomalaisina ominaisuuksia pidetään sisukkuutta, rehellisyyttä ja luotettavuutta.

1SK,1:

No olisiko jotain semmosta, mitä te koette erityisen positiivista mitä te liittyy suomalaisuuteen?

S: Kyl se on **tasa-arvo**.

K: Mmm.

S: Se on se iso asia.

K: Ja ehkä sit joku semmonen suomalaisten, yleisesti ottaen, **rehellisyys** tai semmonen **säntillisyyys**.

S: Kyllä, semmonen, **että voi luottaa**.

Tasa-arvo, rehellisyys ja luotettavuus ovat suomalaisuuteen liitettyjä arvoja.

2MH,5M:

M: Mulla on semmonen olo, että kun meidän ihana uusi hallituksemme tai hallituksen edustajat, ministerimme ovat esiintyneet telkkarissa, niin **mä oon jopa tuntenut** mulle ennen täysin vierasta, tai melkein täysin vierasta, että **mä oon ollu ylpee** siitä, **että mä olen suomalainen**, koska meillä on tällanen hallitus. Mä on silleen ollu, että jes, mä mielellään näytän maailmalle, että meillä on tämmöset tyypit tässä näin.

H: Samat sanat

M: Mutta ehkä myöski, että mä koen, että **ne on todella suomalaisia nää tyypit**. Ehkä vähän semmosia vähän **jäyhiä ja hyvin asiallisia** ja näin. **He edustaa sitä suomalaisuutta ja suomalaisia parhaimmillaan** ja todella hyvin. --- kyllä siinä heräs semmonen, että **mä kuulun johonki isompaan**.

Edellä olevassa esimerkissä kuvataan kansallistunteen ja tietynlaisen kansallisen ylpeyden heräämistä, joka on syntynyt nykyisen hallituksen esiintyessä televisiossa suomalaisille tyypilliseen tapaan, jäyhästi ja asiallisesti. Heidän nähdään edustavan suomalaisuutta parhaimmillaan. Näin suomalaisille tyypilliset luonteenpiirteet ja arvot, joihin ne pohjautuvat, kuten luotettavuus, vahvistavat kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta.

3H,12:

---se, että mitä suomalaisuudella tarkotetaan ja aika monelle varmaan tulee se **terveys, onnellisuus, koulutus** mieleen. Niin suomalainen identiteetti, et se tavallaan nojaa niihin ehkä. **Yhteiskuntarakenteeseen, demokratiaan, siihen et on kansanvalta ja ihminen voi vaikuttaa**. ---

4TV,8:

T: Ylipäättään **Suomessa voi luottaa aika pitkälti viranomaiseen ja infrastruktuuriin** just tämmösenä korona-aikanakin meille tulee edelleen sähköä, lämpöä, vettä hanasta ja

V: Kaupassa on ruokaa, jopa vessapaperia nykysin.

T: Jopa kaupassa on ruokaa. Kaikkei niinku on, se perusinfra toimii vaikeinakin aikoina. **Täällä hommat hoituu.** Monessa muussa maassa tää on ollu paljon pahempaa, että ku se menee sekasin. Ja ylipäättäänsä se että sä voit mennä kaupungista toiseen ja aina ottaa vesihanasta lasillisen vettä. se on oikeesti semmonen asia, mitä ei ihan kaikkialla oo.

V: Niin.

T: Jossain ulkomailla, niin uskallatko ottaa lasillisen kraanavettä. Nää on niinku ne. **Suomalaisten luottamus perusinfraan ja kaikkien asioiden toimimiseen on oikein vahva. ---**

Luotettavuus on tärkeä arvo suomalaisille ja se näkyy myös siinä miten suomalaista hyvin toimivaa yhteiskuntaa ja infrastruktuuria arvostetaan. Suomessa voi luottaa siihen, että kaupasta saa tavaraa myös epävarmoina aikoina, kuten vuoden 2020 koronakriisin aikaan ja viranomaisiin voi luottaa. Terveys, onnellisuus ja koulutus koetaan pitkälti olevan suomalaisen yhteiskunnan ansiota ja demokratia ja kansanvalta varmistaa sen, että yhteiskunta perustuu yhteisille arvoille.

5K,7:

Kyl mä sanon, että toi **meijän yhteiskunta systeemi on ihan älyttömän vahva**, et tää tyypinen demokratia, monipuoluedemokratia, mikä täällä on, niin sehän antaa ihmisille sen mielettömän vapauden olla monenlaista mieltä. --- **Se on kyllä vahvasti yhdistävä tekijä.** Et kylhän täällä kaikkein hulluimpiakin ajatuksia, et vaik ne ajatukset ois kuinka negatiivisia ja destruktiivisia kaiken kannalta, niin kyllähän **täällä on vahva yhteinen mielipide siihen, että ne täytyy saada sanoa ääneen.** Et on lupa olla myöskin tosi väärää mieltä, jos niin voi sanoa. Vaikka ois ihan yksin ja kukaan muu ei ois samaa mieltä, niin kyl siihen ois oikeus.

4T,8:

--- suomalaisuuteen kuuluu **vapaus olla, mielipiteeseen** ja tämmöseen, **vaikka se ei omaa vakaumusta tuekaan, niin se on oikeus.** Koska natsismin pahin juttuhan on se, että joku päättää muiden puolesta, mikä on oikeinta sosialismin, suomalaisuuden yks hienoinpii juttuja on täällä kaheksan puoluejärjestelmä tällä hetkellä ja se ei ehkä oo siinä mielessä toimivin, et siellä tulee niin paljon **erinäkösi mielipiteitä.** Mut tää, että riippumatta siitä, mitä mieltä on perusuomalaisista, ni **se on demokratiaa puhtaimmillaan** sitä, että ihmiset saa äänestää ja kannustaa ja sitä tietyllä tapaa pitää arvostaa.

Tärkeänä arvona pidetään myös sanan- ja mielipiteenvapautta, jolle suomalaisen demokratian koetaan pohjautuvan. Vaikka on erilaisia mielipiteitä ja vakaumuksia, niitä tulee saada sanoa ääneen. Myös arvoissa näkyy siten erilaisuuden ja heterogeenisyyden kunnioitus, mikä aiemmin nousi esiin kansallista identiteettiä käsittelevässä kappaleessa.

Edellä olen esitellyt aineistostani esiin nousseita suomalaisille tärkeitä arvoja. Luottamusta ja luotettavuutta pidetään tärkeänä niin ihmisen suhteessa yhteiskuntaan kuin ihmisten keskinäisissä väleissä. Haastateltavat arvostavat sitä, että voivat luottaa siihen, että Suomessa asiat toimivat monella tasolla: infrastruktuuri toimii, hallitus toimii, sosiaaliset palvelut toimivat, demokraattinen yhteiskuntajärjestelmä kokonaisuudessaan toimii. Yhtä tärkeää on myös voida luottaa kanssaihmiin, heidän rehellisyyteensä ja vilpittömyyteensä.

5.4. Suomalaista kulttuuriperintöä

Kysyin tutkimukseen osallistujilta, mitä kulttuuriperinnöllä heidän mielestään tarkoitetaan ja mikä heistä on suomalaista kulttuuriperintöä.

2MH,13:

M: Se on juurikin tämä **tarinat**, mutta sitten mulle myös vahvasti **tekemisen perinteet**.

H: Niin. Ja sitten noihin tarinoihin, siellä on aina joku, se ei oo semmonen sormet ojossa opetus, mutta siellä on joku **viisaus** ja se on **semmosta mikä periytyy**, semmosta **kansanperinnettä**. Että ei kannata laittaa leivän sisään kiveä ja muuta, suututtaa lähimmäisiään, voi tapahtua kauheuksia, jonkinlaiset **opetukset, mitä näihin vanhoihin tapoihin liittyy**, niin **ne vaan jatkaa elämäänsä**.

Huomaamattakin. Kun marjasankko kaatuu niin jaaha, nyt on ollu vähän liian ylpeä tässä hommassa, nyt metsä vaati veronsa. Nyt annetaan olla, nyt pitää olla vähän nöyrempi, kunnioittavampi tätä metsää kohtaan. Tämmösiä **ajatuksia, jotka tulee jostain tosi kaukaa**.

Haastattelija: Tuleeko teille vielä lisää jotain suomalaisen kulttuuriperintöön liittyviä asioita, mielikuvia?

H: Varmaan se enemmän on maalaiselämään liittyvää, just vuodenkiertoon ja vuodenaikoihin ja **mitä mihinkin aikaan tehään**. Niin siellä ne tulee varmaan enemmän, kun kaupunkioiloissa esiin.

M: Joo, jotenki tämä. Sanoit äsken **nöyryys**, se jotenki on, kyntää vaikka kyisen pellon niin se on. Täytyy vaan hyväksyä se työ, mitä täytyy tehdä elääkseen.

H: Tää nyt on vaan tehtävä.

M: Niin, kyllä.

3A,8:

Varmaan silleen, äkkiseltään tulee mieleen, että sitä **pitää viedä eteenpäin aina seuraaville sukupolville**, mitä se on. **Että se ei unohdu. Ja mistä se on lähtösin** ja semmosta. On tärkeä.

Kulttuuriperintö määrittyy tarinoina, joissa on viisauksia ja opetuksia. Kulttuuriperintönä voidaan nähdä myös ajatukset, jotka tulevat jostain kaukaa. Kansanperinne on kulttuuriperintöä. Se on myös jotain mikä ihmisestä löytyy itsestään ja se voidaan tietyllä tapaa nähdä myös periytyvinä ominaispiirteinä. Kulttuuriperintö on siten myös jotain elävää, ei pysähtynyttä, vaan jotain mitä toisaalta halutaan ja mitä pitää viedä eteenpäin seuraaville sukupolville, mutta toisaalta se jatkavaa elämäänsä myös ilman, että sitä tarvitsee viedä eteenpäin, ikään kuin huomaamatta.

3HA,8: H: Se, että kun miettii vaikka mitä koulussa piti lukee, piti lukee **Aleksis Kivee ja Manillaköyttä** ja..

A: **Kalevalaa**

4V, 12:

--- **pitkät puhenäytelmät**. --- ja **Suomi-filmit**, sehän on oikeen semmosta kulttuuriperintöä, se semmonen oikeen perinteikäs mustavalkofilmi, jossa näytellään hieman yli kuin teatterilavalle tehtynä, mut sit se on koomista, kun se onkin kameralle ja liian lähelle.

Suomalaista kulttuuriperinnettä ovat myös suomenkielinen kirjallisuus ja muut kulttuurituotteet kuten elokuvat ja näytelmät.

4V,12:

Kulttuuriperintö on toki kaikki. Se on sitä, että **pääsiäisenä syödään mämmiä** ja että **juhannuksena poltetaan kokkoja. Koska kulttuuri kattaa jotenkin ihan kaiken niin se on sitten sen kaiken perintö**. --- se on aika suppee käsitys miettii kulttuurilla vain taidemuotoja. Koska kulttuuri on kuiteski kaikista eniten miten me pukeudutaan ja miten me syödään ja miten me puhutaan ja lauletaan ja miten me asutaan, niin kaikki nämä on sitä kulttuuria ja sen perintöä.

Kulttuuriperintönä voidaan pitää kaikkea mikä liittyy kulttuuriin. Se on tapoja tehdä asioita, kuten viettää juhlapäiviä, pukeutua, syödä ja puhua.

5A,13:

Varmaan sitä, että joku, joka on suht **samalla alueella**, suht **muuttumattomien luonnonilmiöitten kanssa** ollu tekemisissä aiemmin, **niin heidän perintö**. Oli se sitten **suullinen perintö**, joka on kirjoitettu kiveen tai vastaavaan niin se. ---

5K, 13:

Mä niinku ajattein et tää kulttuuriperintö on jotain semmosta, **mikä ikään kuin meidän kulttuurissa kulkee perintönä suomalaisten kesken**.

Ehkä jotenki tähän Kalevala ajatukseen just se, että tavallaan et se on semmonen perintö, **mikä meillä menee sukupolvelta toiselle Suomessa**. Et se on **osa sitä suomalaisuutta**, et se kulkee jotenkin, vähän mitä tossa aikasemmin puhuttiin nää niinku **joulunvietto tavat**.

3AH,8-9:

Haastattelija: Niin ne mitä just äsken puhuitte, niin onko ne suomalaista kulttuuriperintöä teidän mielestä?

H: Ihana. Seitsemän veljestä ryyppää ja polttaa saunan ja tappelee ja on riidoissa kylän kanssa, (naurua), on tärkeitä, on tärkeitä. Mutta täytyy huomata, että emme ole enää metsäläisiä, mutta **jostain se sisu ja itseppäisyys ja luonnonläheisyys tulee joo**.

A: Nyt mulle tuli semmonen maalaus mieleen ku Kaskenpoltto. Jostain syystä.

Minkä takia ne on teistä tärkeitä, että luetaan vaikka seittemää veljestä ---?

A: **Kai sieltä tulee se suomalaisuus jotenki sitä kautta sitten esille**. Et mitä ihmiset on ollu ja näin. Että mikä niille on ollu silloin tärkeitä. Luonto on siinä koko ajan jotenki, niin ainaki ittellä semmonen **kulkee mukana** ja sieltä tulee myöski Suomen luonto hyvin esille, miten ihmiset on eläny ja näin, ja missä ne on eläny ja.

H: Ja ehkä se että miten selviydytään ja vaikeuksien kautta päästään parempaan, vaikeuksien kautta voittoon. Must se on ainaki noissa, jost nyt ajattelee vaikka seitsemää veljestä tai kaskenpolttoa tai jotain tämmöstä. Ja sitte ei voi, joku Sibelius tai Kuula, jossa on semmosta kauneutta ja herkkyyttä, melankolisuuttaki ja sitä, niin siinä vaan on jotain niin koskettavaa. Mut siin on just se et sekin on tuotu hyväksyvästi, et **tämmösii me nyt ollaan**.

Kulttuuriperintö on jotain, mikä kulkee sellaisten ihmisten välillä, joilla on tarpeeksi yhteistä keskenään. Se voi olla suullista perintöä tai jotain muuttumatonta, kiveen hakattua. Kulttuuriperintö nähdään myös kansallisesti määrittyneenä, meidän suomalaisten kulttuurissa ja meidän suomalaisten kesken kulkevana perintönä. Kulttuuriperinnön mukana kulkee siten myös osa suomalaisuutta ja sen avulla voidaan ylläpitää tietynlaista suomalaisuutta.

4VH,12:

T: Niin. Ehkä se on mitä on vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan periny.

V: Tuleehan se pidemmältä ajalta.

T: No tulee mut siis jatkumo on niinku noin –**ihmisethän omaksuu sen erilailla.**

V: Vanhempia vastaan on voinu vaikka **kapinoida**, että **ei halua tehdä samalla lailla** kun vanhempansa, joka myös on kulttuuriperintöä, että näin.

T: Nimenomaan.

V: Näinhän ihmiset tekee täällä.

T: Et se on alati muuttuva koko ajan. Kahenkymmenen vuoden päästä, **jos meidän lapsilta kysytään sama kysymys niin ne näkee sen ihan erilailla.**

2M,13:

--- perintöhän on semmonen asia, mikä **täytyy myöskin ottaa vastaan, jotta se jää elämään**, sitä se on. Edes jollain tavalla kuuntelee vanhoja tarinoita ja vanhoja tekotapoja ja edes vertaa sitä siihen, mitä sitten arvostaa oikeasti.

5K,12:

Mutta että se, että **mitäköhän mä olen omille lapsilleni kulttuuriperintönä jakanu ja vieny eteenpäin** niin kyl siel on, kyl **Kalevala** on yks asia siellä. Et ollaan me lasten kanssa sitä luettu ja katottu kuvia ja lauleskeltu just tällä jankkaavalla tyylillä jotain biisejä ja jotain muuta että kyl se on semmosta asiaa. Ihan samanlaisesti, vaikka en itse mitenkään uskonnollinen ihminen ole, niin kyl niinku nää kristityt **pääsiäiset ja joulut** ja tämmöset, niin kyl ne on sillai tiedostettu, että ne on ikään kuin kirkollisia pyhiä. Ja tää kirkko liittyy tähän yhteiskuntaan ja tää on myöskin tätä kulttuuriympäristöä, missä me eletään ja tällä on pitkä tausta. Ja tämmösiä, et sekin on **osa tätä, olosuhteita, missä me ollaan.**

Aineistossani kulttuuriperintöä pidettiin tärkeänä ja sen kanssa toimimisesta oli myös selkeät käsitykset. Kulttuuriperintöä tulee viedä eteenpäin aina seuraaville sukupolville, että se ei unohdu. Sen lisäksi tulee perintö ottaa vastaan, jos haluaa että se jää elämään eli toisin sanoen omaksua osaksi omaa itseään. Sitä ei ole kuitenkaan pakko omaksua, jolloin kieltäytyminen tai kapinointi voi synnyttää omanlaistaan kulttuuria. Joka tapauksessa kulttuuri ja perinteet ovat osa olosuhteita, missä elämme. Kulttuuriperintö on myös tärkeä osa identiteettiä, sillä se kertoo juurista ja sisältää sukupolvilta toisille siirtynyttä tärkeää tietoa, jota peilaamalla omaan arvomaailmaansa voi rakentaa itselleen identiteettiä. Se on alati liikkeessä oleva jatkumo menneestä tulevaan ja jonka avulla tietyt asiat, tavat, ominaisuudet elävät keskuudessamme siltä osin muuttumattomina, että niitä voidaan sukupolvesta toiseen tunnistaa suomalaisiksi.

6. Kalevala osana suomalaisuuskeskustelua

Tässä aineiston tulkintaluvussa keskityn Kalevalasta käytyihin keskustelunosiin. Pyrin tulkitsemaan aineiston Kalevala-kommenttaareja aiemmin muotoutuneiden ja esitettyjen suomalaisuuskäsitysten pohjalta. Kysyin haastateltavilta heidän ensimmäisiä muistikuviaan Kalevalasta ja niitä, olen esitellyt tämän luvun ensimmäisessä osiossa. Keskustelun edetessä nousi esiin myös muita Kalevalaan liittyviä omakohtaisia muistoja ja tarinoita ja olen esitellyt niitä ensimmäisten muistikuvien rinnalla. Muistikuvien jälkeen esitän aineiston pohjalta muodostuneen käsityksen siitä, mistä Kalevala osallistujien mielestä kertoo, miten se on syntynyt ja miten Kalevala näkyy heidän mielestään tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa ja heidän omassa elinympäristössään. Luvun viimeisessä osiossa paneudun aineistooni suomalaisuuden näkökulmasta; vertailen ja tulkitSEN luvussa 4.2. muodostuneita suomalaisuuskäsityksiä tulkintoihin Kalevalasta ja pyrin selvittämään, ovatko käsitykset Kalevalasta vaikuttaneet osallistujien mielikuviin siinä, miten he suomalaisuuden näkevät. Tätä keskeistä tutkimuskysymystä lähestyn siten, että pyrin selvittämään tulkitsevatko haastateltavat Kalevalaa samoin kuin suomalaisuutta? Määrittäykö myös Kalevalassa suomalaisuus ihmisen suhteena elinympäristöön, tiettyjen suomalaisille ominaisten luonteenpiirteiden avulla ja kuvastaako myös Kalevala heidän mielestään aiemmin esitettyjä suomalaisuudelle määritettyjä keskeisiä arvoja? Näiden aineistoilta kysytyjen kysymysten pohjalta pyrin luomaan kuvan Kalevan roolista osana suomalaisuuskeskustelua.

6.1. Muistikuvia Kalevalasta

Ensimmäiset muistikuvat Kalevalasta liittyivät kaikilla aineistoni haastateltavilla lapsuuteen. Suurimmalla osalla erityisesti kouluun, jossa sitä oli *pakko lukea*. Muutamassa vastauksessa myös Kalevalan poljento, eli Kalevalan runomitta on ollut mieleen painuvaa. Myös Kalevalan hahmot ovat olleet mieleenpainuvia, useammassa vastauksessa nousee esiin erityisesti Ainon tarina sellaisena. Kalevalan henkilöhahmot ovat tarjonneet myös muun muassa samaistumispintaa erilaisissa yhteyksissä: kaksi osallistujista kertoo samaistuneensa Pohjan Akkaan, kun taas yhdelle vastaajalle seppien ammattikunnan liiallinen samaistuminen Kalevalaan ja sen hahmoihin on aiheuttanut negatiivisia tunteita jopa koko Kalevalaa ja erityisesti sen luomaa mieskuvaa kohtaan.

1SK,7: S: **Koulussa pakollinen.** ---Sieltä **piti lukee sit, luokan edessä.** Se oli paniikin omaista, kun piti mennä luokan eteen lukee sitä. Ne **Gallen-Kallelan maalaukset** on se iso juttu.

Haastattelija: Millä tavalla iso juttu?

S: Niitten kautta se **tarina myös aukee**.

K: Mulla on muistikuvia siitä, että koulussa **laulettiin** niitä **Vaka Vanha Väinämöinen** ja toistettiin ja mie tykkäsin siitä. Se oli helppoa, kun sai matkia sen, se vuorolaulu, mitä tehtiin. Niin se on jotenki jäänyt voimakkaimmin mieleen. Ja kyllä niitä tarinoita suunnilleen muistaa, mitä siinä oli. Mutta kyllä mullakin sinne **visuaaliselle puolelle** menee, sinne **maalauksiin** menee, mitä siitä muistaa, **ne on vahvoja**.

3HA,8:

H: Itse asiassa meillä ei ollu ihan hirveesti Kalevalaa, mä rupesin oikein miettimään, et, meillä oli joku **kuvis työ oli, sotkan muna** piti, joo.

A: Siis meillä oli **ala-asteella, luettiin Kalevalaa, silloin ku ei viel tajunnu siitä mitään**. Se piti vielä analysoida siinä samalla, sit mulle jäi silleen moneks vuodeks, et mie en pystyny es lukee sitä ja sit **mie luin sen niinku myöhemmin**. Miul on viel semmonen vanha ohut kirja nuorisolle, mikä on silleen selkokielellä tehty ja se oli hirveen hyvä.

4VT,16:

Haastattelija: Muistatteks te minkälaisia teijän ensimmäiset muistikuvat Kalevalasta on?

V: Varmaan jostain **ala-asteelta**.

T: Joo.

V: **Vaka vanha väinämöinen loruna** ja semmosena.

T: Hauen leukaluu

V: Joo kyllä se on ihan ala-asteelta, ihan tosi pienestä ne ekat muistikuvat.

Haastattelija: Onko ne positiivisia vai negatiivisia muistikuvia?

T: Kyl ne positiivisia on loppupeleissä.

V: Mut olihan se semmosta **vähän pakkopullaaki**.

T: No joo mut silloin lapsena en mä ainakaan osannu olla hirveen kriittinen sen suhteen. Ei se mua mitenkää ärsyttäny **eikä se vielä silloin mitenkää purassu, sit se rupes kiinnostelemaan reiluna parikymppisenä**.

V: Niin silloin **ku aikuisena luki uudestaan**, ni silloin sitä jotenkin vasta. Niin luulen et mä luin Kalevalan vasta ekaa kertaa aikuisena, et kaikki, mitä mä olin kuullu siitä oli tullu jostain opettajilta ja näin. Mutta tota sit ku sitä luki ekaa kertaa niin se vaikeaselkoisuus ja se pitää jotenki oikeesti pätkäillä, että mitä tässä nyt sanotaan tai miten tämä tarina menee. Niin vasta sitten **tajus sen rikkauden ja niitten tarinoitten hienouden** ja semmosen niinku. Tai emmä tiä hienous vai se mielenkiintoisuus, mielenkiintoisuus on ehkä parempi sana.

Kalevalaan liittyvät ensimmäiset muistikuvat ovat koulusta, siellä sitä on luettu tai käytetty esimerkiksi kuvaamataidon tunnin aiheena. Harva kuitenkaan oli lukenut Kalevalaa kokonaan. Lisäksi monilla Kalevalan muistikuvat liittyivät kuviin, Kalevalan visuaaliseen representointiin, Gallen-Kallelan maalauksiin tai Kalevala-kirjan kuvituksiin. Kuvien kautta tarina on tullut helpommin ymmärrettäväksi. Myös ajatus siitä, ettei Kalevala ole lapsena ns. auennut, sitä ei ole ymmärtänyt, tulee esiin useammassa kuin yhdessä vastauksessa. Kalevalan ensikokemus onkin esimerkeissä jäänyt hyvin etäiseksi, mutta tuntuu luoneen pohjan mahdolliselle myöhemmälle kiinnostukselle. Useampi kuin yksi haastatelluista kertookin palanneen myöhemmin Kalevalaan, sen tarinoihin, omakohtaisesta kiinnostuksesta.

2HM,11-12

H: Mä muistan, mikä Kalevasta jäi mieleen, kun koulussa oli pakko lukea, niin se **Ainon kohtalo oli se, mikä mua mietitytti eniten.**

M: Joo. **Mullakin se Ainon tarina oli se, mitä mä muistan.** Mä muistan etäisesti **kuvan siin kirjassa, joka äidillä oli, Kalevala-kirjassa.** Siinä oli just vähän ton tyypisiä, kun sulla H oli mut ei niin hienoja. En tiää oliko se joku klassikkoteos --- Kun **Väinämöinen ahistelee veneestä käsin Ainoo, niin se kohta on jotenki jäänyt mieleen eli Ainon kohtalo, Ainon kertomus,** Ainon se. Enempää en kyllä muistakaan hirveesti, tai siis siltä ajalta se on jotenki. Mä oon ihan varma, et äiti on lukenut mulle ihan sikana kaikkea Kalevalaa, mutta se on jäänyt mieleen.

H: Joo. Sama kertomus on, oli se mikä on jäänyt mieleen pyörimään.

5KA,9:

K: Ne on varmaan niinku **kuvia.** Meil on se **Gallen-Kallelan kuvittama** ollu ihan lapsena hyllyssä ja niitä kuvia kattellu. Niin sieltä just nää **klassiset Kalevalahahmot, niin ne on varmaan ne ensimmäiset muistikuvat.**

A: Mä muistan kans jo lapsuudesta nää **hahmot, Joukahainen, Väinämöinen, niin kun ne arkkityypit** tai ne. Niin ne on se ensimmäinen muistikuva.

Kalevalan hahmoista muistikuvissa mainitaan niin Aino, Väinämöinen, Joukahainen kuin Pohjan Akkakin. Ainon voidaan nähdä Kalevalassa myös puhuvan tunteiden kieltä, johon on helppo lukijana samaistua (Hämäläinen 2010:84). Tiettyjen hahmojen ja tarinoiden voidaan myös nähdä nousevan erityisesti esiin sen vuoksi, että ne ovat olleet keskeisiä kuvitusten aiheita. Vastaajat kertoivatkin muistikuvien hahmoista liittyneen osittain myös Kalevalan kuvituksiin.

3A,9:

A: No mie voin kertoa semmosen jutun siitä ku, jossain vaiheessa sitä tuli luettua, ja sitten ku oli x:n (lapsen) **nimijuhlat niin ne oli vähän semmoset Kalevala-aiheiset**. Mie tein semmosen runon, se pohjautu Kalevalan teksteihin ja sit siin lopuks sitte mainittiin se mikä x:n nimi tulee olemaan. Ja sitte mie **olin pukeutunu** silleen vähän **Pohjan akaks** tai sellaseks (naurua). Mulla oli semmonen joku musta paita ja pitkä hame ja mullon paljon kalevalakoruja ja mulla oli niitä koruja laitettu kaulaan ja vyötärölle ja näin. Ja sit se tapahtu se koko juhla, oli kaunis syyskuun aurinkoinen sunnuntai ja se oli (kaupunki) meidän vanhempien pihalla, siel oli julmetun iso kuusi, niin se tapahtu sitte siellä juurella. ---

Muistat sie, minkä takia sie halusit siit sellasen?

En mie tiijä, varmaan mie, ku mie oli sitä Kalevalaa vuosien mittaan lukenu ja sit se tuli jossain vaiheessa taas esille ja siin on joku semmonen **siinä tarinassa jotain semmosta, mikä on sykäyttäny itteesä**. Ja varmaan sit se, ku sillon **ala-asteella ei ymmärtäny sitä ja halus sitte ymmärtää** ja sit ku se oli vuosia pois, et mie en voi koskee koko asiaan, et mie en ymmärrä sitä ja sitte yhtäkkii se avautu. Siel on varmaan jotain sellasta mystiikkaa, **mikä itteesä on aina kiehtonu**, siinä tarinassa. Niin tota, ehkä siksi.

2H,12-13:

Joo, no **mä oon aina pitäny itteeni tämmösenä nynnerönä, niin mä ihailin sitä Pohjan Akkaa**. Ja kuvituksessa **mä laitoin sille omat leukaperät**. --- Joo, ettei tarvii olla Aino vaan voi olla myöskin POHJAN AKKA! ---

Mä joissakin kirjoissa ajattelen, että mikä rooli ois mun. Kalevalassa se oli Pohjan akka.---

Mun **isä sano sillon, ku lähti maitohampaat pois**, se sano aina meitä lapsia, tyttöjä: Aah, nyt meidän H on tommonen Pohjan Akka harvahammas.

Haastateltavilla oli myös muita henkilökohtaisia kokemuksia ja muistoja Kalevalaan liittyen.

Ensimmäisessä esimerkissä Kalevala on innoittanut lapsen nimijuhlia ja toisessa Kalevalaan kuvituksen tehnyt on laittanut ihailemalleen Pohjan Akalle omat leukaperänsä. Myös isä on lapsuudessa käyttänyt sanontaa, joka on jäänyt haastateltavan mieleen. Yhteistä näille muistoille on, että ne ovat jollain lailla omaan identiteettiin liittyviä ja Kalevalan hahmot ovat tarjonneet haastateltaville samaistumisen kohteita.

4TV,19:

On olemassa tämmönen **yhtye**, kun Amorphis, joka alotti yheksänkyluvun alussa tekemällä death metallia. Semmosia mörinä-ääniä **Kalevalan tarinoista** ja itsekin olin sillon nuori ja innokas kuuntelemaan kaikkee erilaista niin **tottakais se on sitä kautta muokannu**. Ja Amorphis jatkaa edelleenki, mut silleen, et se ei enää oo Kalevalasta. **Heidän kautta on tutustunu Kalevalaan taas eri kautta**, kun kirjojen kautta.

V: Mut muokkasko se sua ihmisenä, että sä kuuntelit Amorphissiä?

T: Muokkas tottakai. Koska sit se avars sitä näkemystä ja kaikkea. Se **avartaa näkemystä mun mielestä. Se teki paljon avarakatseisemman** kuin ehkä olisin perus kuhmolaisena junttina tullut olemaan ja musiikin kautta se vei uusiin ulottuvuuksiin ja ymmärtää, että muitakin kansoja ja ihmisiä on olemassa kuin me täällä perkeleen talvisodan haudoissa. Tottakai tää tämmönen voi hyvin pienistä säikeistä lähtee eri suuntiin. Ja yhtä hyvin mä vois olla kuulematta tuota, niin ajaa tukkirekkaa x:ssa ja kirota kaikkia perkeleen maahanmuuttajia ja muuta. Mut se on vaikee nähä, mikä se on se käännekohta aina missähin silmussa. Mut kyl mä oon niinku nään tän tietyllä tapaa niin, et **Kalevala on ollut aika avartava.**

Edellisen esimerkin muisto liittyy haastateltavan nuoruuteen ja kasvun aikaan. Esimerkissä hän on kiinnostunut Kalevalasta musiikkiyhtyeen kautta ja kokee, että sillä on ollut suuri vaikutus siihen, minkälainen ihminen hänestä on tullut ja miten hän maailman ymmärtää. Tutustuminen Kalevalan maailmaan on tehnyt hänestä avarakatseisemman.

3H,9:

H: Mun on taas myönnettävä että, no mä olin parikymppinen ni äiti kysy, et mitä mä haluan synttärilahjaks, no osta mulle Kalevala. Mullon sellanen pökkari Kalevala, helvetin paksu, ja täytyy myöntää, etten oo varmaan kertaakaan sitä kunnolla avannut. Eli että mullon taas semmonen suhtautuminen siihen, et se pitää olla. Se pitää niinku olla käsillä, se pitää olla jokaisen kodissa, mut sit taas se, et mä en oo siihen mitenkään sillai päässy ineen. Et ehkä mun pitäis. Mut mua on sit ehkä eniten siinä sit tää tämmönen, jonkinasteisena feministinä, ku **se on niin sitte taas sitä äijä kulttuuria**, paitsi Pohjan Akka.

2M,12-13:

M: --- mua **rupes jossain vaiheessa ärsyttämään se vouhottaminen siitä seppäpiireissä.**

Haastattelija: Mikä sinua siinä ärsytti?

M: Ehkä se **mieskuva**. Mä oon aina siis ollu semmosessa miesvaltaisessa ympäristössä--- tai siis sillan, kun aloitin sepän opinnot astuin maailmaan, missä miehet määritti asioita. Mua on siis jo Saksassa, missä Kalevalaa tai sen tyyppistä ei ollu tai se ei ole niin esillä siinä tai ainakaan niin vahvasti. Ihan muutamissa piireissä, onhan sielläki ringit ja silleen, mutta niitä ei oo esillä seppäpiireissä, niin siellä on ärsyttänyt se **vahva miesvaltainen traditio**. Ja mä olin vähän semmonen, että minä en traditioista mitään perusta, että ihan vaan kapinana, koska naisena seppälalla on jotenkin erityisasemassa ollu. Se on varmaan muuttumassa, mutta sillan mä koin, että oli paljon semmosta. Mutta **varsinki Suomessa, se oli jotenkin todella vahvaa ja mä koin, että ihan ulkonäöllisestikin, kun sepät kasvatti partojaan ja ihannoi semmosta karhumaista olemusta**. – En mä tiedä oliko siinä mitään aktiivista semmosta vihamielistä vastakkainasettelua, mä vaan kaipasin ihan hirveesti, että olispa ees joku neutraali lähestyminen eikä miesmäinen. Ja **se on niin vahvasti miesmäinen se Kalevala tai siis niinku mieskuvallinen** tai niin mä assosioin tai sitä nostettiin esiin siinä piirissä. Se varmaan vaan ärsytti.

Edellä olevissa esimerkeissä tulee esille, kuinka Kalevala on aiheuttanut myös ärsyynnystä, kun on koettu, että se on ristiriidassa oman ajatusmaailman kanssa ja kun siitä ei ole löytänyt samaistumisen kohdetta. Muistojen tai muistikuvien perusteella ensikosketus Kalevalaan onkin ollut usein pakotettu tai ainakaan ei omakohtaisesta kiinnostuksesta lähtenyt. Tämä on kuitenkin voinut jättää kiinnostuksen kytemään ja myöhemmin Kalevalaan tai sen inspiroimiin tuotoksiin on tutustuttu omaehtoisesti. Omaehtoinen tutustuminen Kalevalaan näyttäytyy merkityksellisempänä kokemisena vastaajien elämässä ja se on tarjonnut myös samaistumisen kohteita ja siten aineksia identiteetin muodostumiselle. Kalevala on harvemmin luettu kirjana, mutta yhtä lailla Kalevalan muut representaatiot, kuten sen käyttö kuvataiteessa tai musiikissa, ovat vastaajille merkityksellisiä ja ne tulkitaan ikään kuin Kalevalaksi.

6.2. Mistä Kalevala kertoo?

Seuraavassa käsittelen vastaajien käsityksiä, siitä mistä Kalevala heidän mielestään kertoo, mitä ja minkä tyyppisiä kertomuksia se pitää sisällään ja miten se on heidän mielestään syntynyt.

1S,8:

No just tätä näin, **kansanperinnettä**. Ja **tarinat on kulkenu** siellä, vuosikausia, vuosisatoja, **mitkä on sitten kerätty**. Onhan siellä varmaan aika **yleismaailmallisiakin tarinoita, maailmaan synty** just ja nää. Se on kuvattu siellä, varmaan monissa uskonnoissa on kuvattu samanlaisia.

2H,9:

H: Ihmiset on aina tykänny tarinoista, ihmiset tykkää tarinoista. Aina. Ja **nää on tarinoita, jotka on kulkeneet ja sitte ne on koottu**. Mut siis silleen, että on kirjoitettu sitä, miten ihmiset on huvittanut toisiansa kertomalla tarinoita. ---

---se on jotain **perimätietoo** kuitenkin, kansantarinoita sukupolvesta toiseen kiertäneitä.---

---Ihmiset miettii semmosia asioita, että **mitenhän tää maailma on syntyny**, noo sotka muni munan ja siitä tuli sitten.. **kaikilla kansoilla on joku selitys**.

2M,9:

M: Itse asiassa joo, kun mä aiemmin tässä sanoin, että **Kalevala on mulle täyttä fiktiota**, niin mä en ajatellu sitä koontia tai kokoelmaa pidemmälle ja sehän on nimenomaan näin, **nehän on tosi vanhoja tarinoita ja niitä on kerrottu varmasti juurikin noin, laulettu niitä**. Ja sitten ne on vaan kirjoitettu tuohon mittaani ja et siinä mielessä **onhan siinä oikeesti enemmän**. ---

Kalevalaa ja sen tarinoita pidetään kansanperinteenä. Kansaperinne pitää sisällään vuosisatoja vanhoja ja kiertäneitä tarinoita, jotka ovat tietyille kulttuurille kuuluvia ja sisältävät perimätietoa. Kalevalassa on myös maailman synty -tarina, jollainen löytyy jokaiselta kansalta tai on yleismaailmallinen ja voi pohjautua myös uskontoon. Se, että Kalevalan runot tulkitaan kansanperinteenä, tekee siitä jollain tapaa arvokkaamman ja merkityksellisemmän. Ikään kuin vastakkain olisi fiktio ja kansanperinne, jolloin tulkittaessa Kalevala kansanperinteenä sen ajatellaan pitävän sisällään faktan aineksia.

3HA,10:

H: Noh. Meidän lasten isoisoisoäiti oli Larin Paraske elikkä runonlaulaja, niin onhan se **suusta suuhun menetelmällähän se on mennyt**. Mut sit just varmaan, että **aika ja tilanteet ja persoona on vaikuttanu siihen ja muokannu** sitä ajan kuluessa.

A: Vähän sama, että **sitä on kerätty sitä tarinaa eri ihmisten kautta**.

H: Ja ainahan on pitäny olla sitä ajanvietettä ja nuotiotarinoita ja lauluja **eri tilanteisiin** ja juhliin ja suruihin ja häihin ja kastajaisiin tai nimenantoihin, kaikenlaisiin tilanteisiin. Niin on pitäny olla semmosta nostattavaa seremoniamestari ihmistä, joka saa jengin kokoamaan sitte yhteisen ponnistuksen tai mikä se on sitte aina ollukkaan se vaadittava teko. Ja aina on pitäny olla hovinarria tai muuta, joka on saanu kääntämään katseen taas johonki toiseen suuntaan.

5K,10:

Mä rupesin vaan miettimään, että mitenköhän se, mikä nyt on Kalevala, miten se olis voinu muodostua, jos ei näitä runonlaulajia ois ollu. **Jos ei tätä perinnettä olis ollu** olemassa, niin mitä sen sijalla ois ollu. Et oisko ollu, no ei ollu mitään kirkollisia elementtejä, et se on niinku **aikaa ennen kirjutustaitoo, yleistä lukutaitoo, et toihan menee semmoselle ajalle, et kaikki on suullista perimätietoo**. ---

Aineiston vastausten perusteella Kalevalaa pidetään suomalaisena kansanperinteenä. Se koostuu tarinoista ja runoista, joita on kerrottu ja laulettu kautta aikojen erilaisissa tilanteissa. Tarinaa on kerätty eri ihmisiltä ja eri tilanteissa, jolloin ne ovat myös muokkaantuneet matkan varrella. Kalevalan kertoo perinteestä ajalta, jolloin ei ollut kirjoitus- tai lukutaitoa vaan kaikki välittyi suullisena perimätietona.

1K,8:

K: Musta se on vähä semmonen joku vastaava kun **Raamattu, kansanperinteen raamattu**. Siellä on **maailman synnyt ja erilaisia tarinoita ja erilaisia opetuksia** ja tämmösiä. Jotenki samalla tavalla, kun ehkä Raamattu on tarina, niin **toi on vastaava tarina**.

4TV, 17:

T: Ei vaan siis se on hauska tarina, joka **lievästi liippa johonkin totuuden peräsiin juttuihin.**

V: Se on vähän niinku **Raamattu**

5A,9:

A: Eiks **Kalevalassa vähän niin kun raamatussaki** oo sitä **maailman synty teoriaa** ja tarinoita uroteoista ja sit **niksipirkkaosioo..**(naurua) – siis semmosta näin pärjää elämässä.

3H,10:

H: Joo. Mullon varmaan vähän **samanlainen suhtautumistapa, kun Raamattuun,** että ehkä siellä joku asia on totta, mutta aika paljon kirjailijan mielikuvituksen tuotetta. Tai tulkintaa.

Kalevalaa verrataan ja siihen suhtaudutaan jollain tapaa samalla tavalla kuin Raamattuun.

Molemmat sisältävät maailmansyntykertomuksen, opetuksia ja muita tarinoita. Molemmissa voi olla jotain pohjaa todellisuuteen, mutta todenmukaisuus on yhtä epävarmaa kuin Raamatun kuin Kalevalan kohdalla. Vertaus Raamattuun häivyttää mielestäni myös jonkin verran Lönnrotin roolia Kalevalan tekijänä ja korostaa sen kansanperinnemäisyyttä. Kansanperinne itsessään näyttäytyy Raamattuvertauksen kautta jopa jollain tapaa uskonnonomaisena, jonka ohjekirjana Kalevala toimii samoin kuin Raamattu toimii kristinuskon perusteoksena maailmanluomistarinoineen ja opetuksineen.

5K,9:

K: Mun mielestä se on loppujen lopuks ikään, kun **ihmisen olemista maailmassa.** Siin tekee se runomitta oman tempun sille tekstille, se toisteisuus siinä ja siitä tulee leikkimäinen pirta siihen. Mut et **tarinahan, se on mun mielestä ihmisyyden eri puolia ja tavallaan elämän virtaa.**

2HM,11:

H: Siellä sisko hyppää tonne ja siellä on poltettu talo, jonka veljet riitaantuneet ja toinen poltti toisen talon. Ja tää lapsi jäi vaan, Kullervo ja se otettiin sinne kasvatiks ja kohdeltiin erittäin huonosti ja sillä meni vaan kaikki päin helvettiä siellä. Tuossa se kysyy, tapanko ittesä vai ei. --- Sitten on tää ainut rakkaustarina, sen piti kylvää kyinen pelto ja pyytää jotain. Ja mitäs kaikkee sille piti tehdä. Mutta niillä oikeesti oli kipinää niitten välillä. Että sitä herkkyyttä ja tämmöstäkin on tässä Kalevalassakin kuvattu. Niin ei se ollu pelkkää semmosta...

Haastattelija: Inhimillistä elämää?

H: Inhimillistä, hyvin **inhimillinen se on. Uskottava.** Joo.

M: Joo, eihän siinä hirveesti kyllä kaunistella asioita. Se on nyt kuitenkin silleen yks eli joo, **näytetään ihmiset sellasina, kun ne on.**

Yllä olevissa esimerkeissä Kalevalan nähdään olevan ennen kaikkea tarina ihmisyydestä ja inhimillisestä elämästä monine vivahteineen ja rehellisesti kuvattuna.

4T,17:

Ei vaan siis se on hauska tarina, joka **lievästi liippa johonkin totuuden peräsiin juttuihin.**

3A,10:

Varmaan siltä ja väliltä. Niinkun varmaan kaikessa tommosessa, että on **osaks ihan oikeeta ja sit siihen on kerrottu tarinaa lisää.**

1SK,8:

S: **saattaa pohjautua joihinkin oikeisiin henkilöihin**, mutta tarinathan on voinut paisua siinä matkan varrella ja tulla **lisää tarinaa siihen päälle** ja sadekehää ---

K: joo mie uskon kanssa, että just tollasina, kun ne siinä esiintyy, niin sellasina niitä ei oo ollu olemassa, mutta **jostain tarinat saa lähtönsä.**

4VT,18:

V: Mun mielestä ne on ehkä fiktiivisesti eläneitä henkilöahmoja. Toki kyllähän **kaikissa fiktiivisissä hahmoissakin saattaa olla joku totuuden siemen taustalla.** Vaikee lähtee sitä arvioimaan, mutta en minä kyllä Marjattaa puolukoineen vertais mihinkään muuhun kuin kristinuskon neitsyt Mariaan. – **Toki on varmasti ollut ilkeitä setämiehiä ja kieroja naisihmisiä, joita akoiksi voidaan kutsua, joilla on joku totuus pohja.** Siis tietysti. Mutta se, että millä tavalla ne siihen **Kalevalan tarinaan** on tallentunu, niin en mä enää niitä sinänsä historiallisina hahmoina esittelis.

T: Ei. Et joka **tarinallahan** on aina semmonen, oikeesti tänä päivänäkin joku kappale tai näytelmä tai jotain muuta niin aika vahvaahan se on suora viittaus, jonkinlaisiahan juttuja tai semmosii **viittauksia ehkä olemassa oleviin henkilöihin on.** Mutta kun ne on vuosisatojen aikana niin **haihtuneet ja värittyneet** ja

V: **Ja muuttunu**

T: Ja muuttunu, niin

V: Ja ennen ku Kalevala on kirjoitettu, niin **Kalevalan tarinat on suullisesti eläny, niin nehan on muuttunu ihan tajuttomasti.**

T: No ku ne on **runoja** olleet ni se on niinku loputonta, ei sitä enää minkään näkösestä yhteydestä ehkä eläneeseen alkuperäseen henkilöön ole. Mut tämmöset **myytithän on,** älyttömän kivoja, että ne tavallaan **luo semmosia ajatuksia meille tavan kuolevaisille.**

5K,9-10

K: Totta toinen puoli. Et se on niinkun **hurjaa liiottelua**. Sitähän se on, mut se on **satu**.

K: Joo ja sit **sadunomaista huisia liiottelua** et oikeesti mennään semmosiin jättiläismäsiin sfääreihin, melkein asiassa kun asiassa, että mikään ei ole pientä.

A: Siis voi olla että joillakin niistä on **joku esikuva ollu**, josta on laulettu, mutta **satu** se on.

Kun kysyin haastateltavilta, pitävätkö he Kalevalan hahmoja oikeasti eläneinä historiallisina henkilöinä, he aloittivat vastauksen siten, että pitävät niitä täysin fiktiivisinä henkilöinä. Kuitenkin myöhemmin vastauksessa he täydensivät, että saattaa niissä kuitenkin olla joitain yhtymäkohtia todella eläneisiin henkilöihin ja ne voivat jonkinäköisen totuuden jyvän sisältää. Joka tapauksessa tarinat ja hahmot ovat saaneet aikojen kuluessa lisää kerroksia ja jopa sadunomaista liiottelua. Haastateltavat myös käyttivät vastauksissaan kansanperinteen erilajeista. Yleisesti Kalevalasta puhuttiin tarinana ja myös Kalevalan runoista puhuttiin. Kun vastaajat pohtivat tarinan ja hahmojen totuudenmukaisuutta ja kuinka siinä on huikeaa liiottelua, niin he puhuvat siitä satuna. Yksi vastaajista puhuu myös myytistä. Hän mainitsee, kuinka hienoa on, että meillä on Kalevalan kaltaisia myyttejä, jotka antavat meille ajattelemisen aihetta.

6.3. Kalevalan syntyminen

Edellä esitetyn mukaisesti Kalevala nähdään kansanperinteenä, joka on suullisesti kulkenut ihmisten välillä. Kalevala on tarinoita ja opetuksia maailmansynnystä, ihmisyydestä, siitä minkälaisia ihmiset ovat. Sitä verrataan myös Raamattuun. Kalevala on fiktiota, mutta tarinoissa ja henkilöissä voi olla myös yhteyksiä todellisiin henkilöihin ja tapahtumiin. Seuraavassa esittelen ajatuksia Lönnrotin roolista Kalevalan syntyyn.

4V,18:

Hän kävi **kuuntelemassa niitä runoja** ja sitten hän **kirjoitti niiden pohjalta teoksen**, joka nykyään tunnetaan nimeltä Kalevala. Ja meillähän ei ole mitään tietoo tai varmuutta siitä, että **onko ne runot ylipäätään menneet juuri niin kun Lönnrot on ne kirjoittanut siihen kirjaan vaiko ei**. Kyllä hänellä varmasti on ollu **kirjailijan vapaus** sitä tehdessään, että hän on saanut siitä teoksesta semmosen kokonaisuuden.

5A,9-10:

K: Mut tää on ehkä kanssa se, ett **jotain siin on menetetty, ku se on painettu ja sidottu kirjaan**. Et okei, se **perinne on pyydystetty**, mut onks se **pysäytetty** siinä. Et sillon ku se kirjattu niin se perinne on vielä ollu olemassa

A: Niin et se on **elävä ja muuttuva sitä ennen ja siihen asti**, mut sit se on naulattu seinään.

A: Niin se mua kans siinä, että **jos Elias ois valinnu eri kylän**, vaikka sata kilometriä idemmäs tai pohjoisemmas muutaman kerran niin, oisko siellä tai kuinka paljon se ois muuttunu se stoori tai mitä niistä ois pystyny kyhäilemään yhteen sitte. Kun hänhän ei **sataprosenttisesti jokaisen runonlaulajan luona käyny mitä Suomessa oli** tai en tiedä.

K: Ja **mitä ne sattu sitte luikauttamaan**, kun herra oli paikalla.

A: Niin, se on varmaan pidemmän aikaa **kuunnellu** niitä ja sitten **kirjottanu ylös**.

A: Et **kuinka paljon on pitäny Lönnrotin pistää omiaan** sinne, ku ei ollu zoomi messissä.

1K,12:

Mut jotenki voi kuvitella, että ne on ollu **runoja ja lauluja ja tällasia mitä se on keränny**, mutta uskon kyllä, että se on vähän muokannu tai täydentäny tai siis silleen ettei ne oo ihan puhdasta litterointia tarinoista. Että kyllä siinä varmaan on kirjailjankin omasta kädestä muokkausta. En usko, että se on niitä sinällään tehnyt vaan muokannu.

Se minkä pohjalta Lönnrot Kalevalan kokosi oli osa olemassa olevaa kansanrunoperinnettä ja kerätyt runot olivat siten tietyn ajan ja paikan tuotoksia. Lönnrot myös saattoi lisätä ja muokata runoihin omiaan. Kalevalan luonne vahvistuu edellä mainittujen esimerkkien tapaan tietynlaisena kansanrunojen kokoomateoksena. Yhdessä keskustelussa pohditaan perinteen elämää; miten tämä kyseinen runoperinne, joka on keräyshetkellä ollut vielä olemassa, on kirjaan kirjoitettuna ikään kuin pyydystetty ja samalla runojen kehitys ja elämä on pysähtynyt. Näin suullinen perinne näyttäytyy jonain elävänä ja muuttuvana ja kirjallinen perinne on puolestaan pysähtynyttä ja kuollutta.

2H,10:

Mä oon kuullu myös huhuja, että Lönnrot niitä **siisti** vähän, että on hävyttömämpää kieltä ollu, räävittömämpää.

5K,10:

Niin. Koska mä veikkaan, että ihan koko repertuaariaan ne ei oo vetäny sitten, mitä ne keskenään siellä. Et ne ehkä vähän semmosen **salonkikelpoemman** osaston on sitten **herralle esittäny** tai mitä lie. En mä tiedä.

Lönnrotin uskotaan myös siistineen runoja ja poistaneen niistä hävyttömän materiaalin. Toinen vastaaja taas pohtii, että onko Lönnrotille vain laulettu salonkikelpoisia runoja.

2MH,9:

Ehkä mua on ärsyttänyt tässä se semmonen, että **tämä on todella henkilöitynyttä tämä Kalevala**, kun se on se teos, **se kirjoitettu teos liittyy siihen runoilijaan** ja sitä **ihannoidaan**, kun oikeesti niinkun.

H: **Sehän ei oo hänen**, hän on **vaan kerännyt** ne.

4VT, 18

V: Hän on **kirjottanut** sen. Tai no sen teoksen tekijä, hänellä on siihen tekijän oikeus.

T: **Koostanut** sen.

V: No niin, joo, kirjottanuhan se oikeesti on.

3H,11:

Ja eiks ollu muutes muitaki ku Lönnrot? **Lönnrotista aina vaan puhutaan..**

Keskustelu Lönnrotin roolista sai aikaan myös erimielisyyttä. Onko teos Lönnrotin vai ei, onko hän kirjoittanut sen vai vaan kerännyt ja koostanut. Myös Lönnrotin saama huomio ja ihannointi aiheutti vastaajissa ärsyyntymistä.

3AH,11

A: On varmaan iso just sen tommosen keräilytiedon tai mitä se harrasti sitä et se meni ympäri maata ja **keräs** kaikkee tommosta **tietoa ihmisiltä. Haastatteli niitä** ja.

H: Onhan sillä ja sit justiisa tällä suomalaisuuden, fennomanian, sillähän piti saada ja tavallaanhan se oli tämmösen **historiatiedonki keräämistä, millä me saadaan erotuttua** venäjäläisistä, niin sitähän se oli myös pieneltä osaltaan. Tai emmä tiiä suurelta vai pieneltä osaltaan. Mut ainaki osaltaa **toi siihen soppaan sitä semmosta tukijalkaa**, että minkä perusteella voidaan vaatia että, ruotsalaisia emme ole ja venäläisiksi emme tule. Olemme suomalaisia.

1S,12:

Ja voisko olla sekin siinä taustalla, että **siihen aikaan**, kun se kulki siellä, niin **suomalaisuus oli niin nosteessa**, että jotenki **muokannu siihen suuntaan**, että ne olis semmosia voimakkaita tarinoita.

5K,10:

Mieletön työ. Herra juukeli mitä se kaveri, sehän on käyttäny elämänsä aika tarkkaan tämmöseen. Saattaa olla, että joku muu ois **keränny sitä tietoa**, mut se sattuu kans semmoseen **ajankohtaan, fennomaaniaika** siinä, et se osu ajallisesti hirveen hyvään saumaan, että oli vielä niitä runonlaulajia olemassa ja kaveri heräs ja kiinnostu. Oli muitakin kiinnostuneita, niin kun tää Vareliuskin, mut se kiersi enemmänki sitten länsi-Suomee. Mut ei julkassu siinä, se teki enemmänki kielellistä tutkimusta, et se ei **lähteny tekemään tämmöstä eeposta siitä**. Se Lönnrotin neron leimaus on varmaan siitä, et se lähti **rakentamaan siitä kokonaisuutta**, näistä erillisistä, eri runonlaulajien tarinoista.

Haastateltavat käyttivät seuraavia verbejä kuvaamaan Lönnrotin roolia Kalevalan luomisessa: kirjoittanut, kirjoittanut ylös, koostanut, kerännyt, siistinyt ja muokannut. Lönnrotin nähdään tehneen suuri työ kerätessään ja kootessaan kansantietoa ja -runoutta ja rakentaessaan siitä kokonaisuus, joka Kalevalana tunnetaan. Lönnrotin myös nähdään osallistuneen ajankohdalle ominaisesti suomalaisuuden rakennustyöhön omalla runojen- ja perinteenkeruutyöllään. Lisäksi Vastauksissa ollaan siitä yhtä mieltä, että Lönnrotin rooli Kalevalan syntyyn on ollut suuri. Kaikissa vastauksissa kuitenkin käy ilmi, että runot eivät ole Lönnrotin itsensä sepittämiä vaan ne on kerätty tai kuultu kansanrunoilijoilta. Lönnrot on kuitenkin muokannut ja voinut myös sepittää omiaan koostaessaan Kalevalaa kirjalliseksi kokonaisuudeksi.

6.4. Kalevalan näkyminen tänä päivänä

Kysyin haastatteluissa, miten Kalevala näkyy vastaajien mielestä Suomessa tänä päivänä.

2H,10: **Tapiola.**

4TV,20: T: Ja tottakai näkyyhän se sit joka päiväsessä elämässä, meillä on **vakuutusyhtiö Ilmarinen**

V: Niin **nimistössä**.

T: Niin nimistössä --- on **Sampo on kaikkea mahdollista**.

1S,8: Nää **joukahaiset ja ilmariset**, mistä on sitten myös monien **ihmisten nimet tullu. Ainot** ja muut niin, silleen. Monilla suomalaisilla saattaa olla nimet.

2M,10: Todella vahvasti on Suomessa ja sille on melkein sokeutunu, koska sitä näkee niin yleisesti verrattuna esimerkiksi Saksaan. **Yritykset on nimenny itseään Kalevala-hahmojen mukaan** ja tämmösii asioit. Niin **se näkyy todella vahvasti se semmonen kansallisuuden identifioiminen liike-elämässä**. Niin siinäkin tai ylipäättänsä **nimien läsnäolossa** ja tälleen. **Vakuutusyhtiö Ilmarinen** ja nää.

Kalevala näkyy haastateltavien mielestä tänä päivänä Suomessa ja suomalaisessa yhteiskunnassa erityisesti nimistössä. Yrityksiä on nimetty Kalevalan henkilöiden mukaan ja myös ne näkyvät myös ihmisten nimissä. Yksi vastaajista toteaaakin suomalaisen liike-elämän identifioineen kansallisuuden vahvasti. Myös Kalevalaa käytetään yritysten kansalliseen identifioimiseen.

2M,10: Ja tämmösillä **henkilökuvilla** vaikkapa **Väinämöisen henkilöllä leikitään** välillä **mainoksissa** ja...

4TV,20: T: Kyllä **jossain mainoksissa näkyy semmonen valkopartanen hassu setä.**

V: Niin totta.

T: Kyllähän käytetään sitä **mainosalalla.**

V: Et sitku joku on **tosi vanhaa** niin sit se on **Väinämöinen.**

3H,12: --- kyllähän sitä **firmit ja tommoset käyttää.** Sitä olin siis sanomassa, että tietynlaiset firmit vois hyvinki ammentaa sieltä jotain semmosia **symbolisia asioita.** No **Kalevalakoru** tulee nyt varmaan heti kaikille mieleen, siitä just puhuttiinki.

Kalevalaa ja sen hahmoja käytetään myös esimerkiksi mainoksiin ja tuotteistukseen. Mainonnassa sitä käytetään tiettyjen mielikuvien luomiseen, kuten Väinämöistä käytetään kuvaamaan jotain todella vanhaa. Kalevalasta löytyy siten käyttökelpoisia symboleja myös suomalaiselle liike-elämälle.

2H,10: **Mauri Kunnas** on tehny **lasten Kalevalan---**

4V,20: **Lasten loruina** näkyy nelipolvinen trokee.

3A,12: Käyttihän toi **Jaakko Kolmonen** ja kuka se oli, niin käytti Väinämöisen hattua ja niillä oli ne vaatteet päällä.

3H,11: Se näkyy, vaikka **Angry birdsissä** ja muissa, **semmosessa omaperäisyydessä** ja että uskalletaan tehdä jotain mitä muut ei. Pelle pelottomia. Linux.

Myös nykykulttuurissa vastaajat näkevät Kalevalan vaikutuksen. Laajasti tulkittuna Kalevala nähdään selvästi kuvastavan suomalaisuutta; sillä selittää suomalaisten omaperäisyyttä sekä siihen verrataan halutessa korostaa tiettyjä erityisen suomalaisia piirteitä.

- 3AH,12: A: Miul tulee **Tarja Halonen** mieleen, jostain syystä, mie en tiää miks. Hänhä on aika **vahva ihminen**.
- H: **Pohjan akka**.
- A: Pohjan akka nimenomaan. Jotenki se on semmonen ja onhan niitä muitaki ollu **vahvoja naisia Suomessa**.
- H: **Aino**. Se vois olla vaikka **pääministeri**. **Miehet, vanhat miehet jahtaa** ja (naurua)
-
- 2H,11: Mä luulen, että se on semmonen, että **suomalaiset on ylpeitä, että semmonen on olemassa** ja ... joku **Ilmarinen se kuvaa** vakuutusyhtiön **luotettavuutta**, koska Ilmarinen oli sellanen hyvä tyyppi siellä. Kullervoa ei kukaan laita vakuutusyhtiön nimeksi. Se on semmonen, mistä voi **ammentaa hyvin moneen asiaan** kuitenkin.
- 2M,11: Joo. **Jäätelö**, jonka nimi on **Aino, suloista** ja ehkä itse asiassa palatessani tai muistaessani, että onko **mikä yhdistää suomalaisia**, niin ehkä **Kalevala** voi olla semmonen, mikä oikeesti yhdistää, koska ihan helvetti **kaikki tietää Kalevalan**, paitsi nyt jotkut ihan harvat. Mut siis koska se opetetaan ihan kaikille...

Nykypäivänä Kalevalasta voidaan ammentaa moneen. Esimerkiksi vakuutusyhtiö Ilmarisen tulkitaan ottaneen nimensä siksi, että Ilmarinen oli Kalevalassa luottamusta herättävä henkilö ja näin ollen vakuutusyhtiö herättää suomalaisissa jo nimensä puolesta luotettavuutta. Jäätelö on saanut puolestaan nimekseen Aino, koska se herättää mielikuvan suloisuudesta. Kalevalan avulla on helppo synnyttää mielikuvia, sillä lähes kaikki suomalaiset tietävät Kalevalan.

6.5. Kalevala ja suomalaisuus

Aiemmin esitetyissä kappaleissa on syntynyt kuva siitä, kuinka aineistoni haastateltavat käsittävät ja määrittelevät suomalaisuutensa. Tämä on tapahtunut määrittelemällä kansallinen identiteetti ihmisen suhteena elinympäristöön ja ympäröivään kulttuuriin, yhteisten arvojen ja yhteenkuuluvuuden kautta sekä suomalaisille ominaisten luonteenpiirteiden kuvaamisella. Tässä kappaleessa tutkin miten haastateltavien mielestä suomalaisuus tulee Kalevalassa esiin.

3A,11:

Tuleeks siel jotenki **luonne**.

2HM,6-7:

H: --- Nyt tuli mieleen suomalaisuudesta, mikä on mun mielestä semmonen, niin **synkkyteen taipuvaisuus, synkkään mieleen taipuva**. Semmonen et täst ei tuu mitään, kerta kaikkiaan mitään.

M: Joo tunnistan koko perheestä.

Haastattelija: Kun viittasit tohon Kalevalaan, niin onko Kalevasta luettavissa teistä jotain perisuomalaista?

H: Nimenomaan tää, että muuta ratkaisua ei oo, kun tää viimeinen mahdollisuus. Myöskin se sisu tulee siellä esiin, et jos ei rouvaa saa, niin sitten vaikka taotaan se itelle. Eli **neuvokkuus ja sisu, mutta se äärimmäinen synkkyys** myös.

3AH,10:

Haastattelija: Mitäs mieltä te ootte että kertooko Kalevala meille jotain muinaisesta Suomesta tai suomalaisista?

A: Joo. Varmaan siitä **selviytymisestä ja sisukkuudesta**.

H: **Ongelmanratkaisukyvyistä**. Mutta myös miehisestä kulttuurista. Tosin mä nyt en oo oikee henkilö sanomaan, ku mä en sanasta sanaan kertomusta osaa. Mut mulle on jääny semmonen, Joukahaiset, Väinämöiset, Ilmariset, niin ne tuntuu niin machoilta.

3A,11:

Haastattelija: Mites teidän mielestä näkyys Kalevala yhteiskunnassa tänä päivänä?

A: Siit tulee toi Sampo mieleen kyllä.

Haastattelija: Millä tavalla?

A: Se ei varmaan toteudu ihan siin mieles, et Suomi ois omavarainen, et sillä olis viljaa ja rahaa omasta takaa, mutta oisko semmonen, onhan sitä muissakin kansoissa sitä sisua, mutta **suomalainen sisu on ehkä vähän erilainen**, että tulisko se, että jotenki **näkys siinä** myöskii.

5A,11:

Mut ehkä se mitä K sanoit jossain kohtaa siitä **kuppikuntaisuudesta** niin se ikäänkun näkyy edelleen. On ne me ja ne muut.

Kalevalasta koetaan nousevan esiin suomalaisille tyypillisiä luonteenpiirteitä ja ominaisuuksia.

Sisukkuus ja luotettavuus olivat aiemmissa kappaleissa esiin nousseita suomalaisuudelle tärkeitä arvoja ja ne tulevat vastaajien mukaan esiin myös Kalevalasta. Myös suomalaisten nurkkakuntaisuus on luettavissa Kalevalasta.

1K,9:

Haastattelija: Miten tee näette Kalevalan maailman, onko siinä jotain perisuomalaista teidän mielestä?

K: Onhan siinä sitä luontoa paljon.

5K,11:

K: Mun mielestä **luonnon kuvaukset**, mitä siellä on, et miten metsää ja tuntureita ja yötä ja talven pimeyttä ja kesän valosuutta ja kaikkee tämmöistä. Miten sitä kuvataan, ni kyllä mä tunnistan sen hyvin. Ei semmosia kuvauksia, **ne ei oikein istu muualle kuin Suomen luontoon**. Et kyllä se on tunnistettavaa se luonnonkuvaus, mitä siellä on.

Aiemmin suomalaisuuskeskusteluissa tärkeäksi ja keskeiseksi osaksi suomalaisuuden kokemista nousivat luonto ja luontoarvot, luonnon kunnioittaminen ja jokamiehen oikeudet. Kalevalaan suuntautuneessa haastatteluosiossa oli kolme eksplisiittistä mainintaa siitä, kuinka Kalevalassa suomalaisuus tulee esiin luonnonkuvausten kautta. Luonto määritetään tulevan Kalevalassa esiin nimenomaan Suomen ainutlaatuisen luonnon ja tunnistettavan elinympäristön kuvauksena.

1K,8:

Haastattelija: Mitä olette mieltä, kertooko Kalevalan tarinat meille jotain suomalaisuudesta?

K: En tiiä kertooko, mutta kyllähän se tukee sitä suomalaisuutta jotenki, että on semmonen kirja olemassa, joka **on suomalaisten**, en tiedä miten se muuten ois.

2HM,11:

Haastattelija: Minkä takia teijän mielestä tai miksköhän se näkyy edelleen teijän mielestä, osaatteko sanoo?

H: Mä luulen, että se on semmonen, että **suomalaiset on ylpeitä, että semmonen on olemassa** ---

H: Se on semmonen, mistä **voi ammentaa hyvin moneen asiaan**.

M: --- itse asiassa palatessani tai muistaessani, että mikä yhdistää suomalaisia, niin ehkä **Kalevala voi olla semmonen, mikä oikeesti yhdistää, koska ihan helvetti kaikki tietää Kalevalan**, paitsi nyt jotkut ihan harvat. Mut siis koska se opetetaan ihan kaikille...

1SK,9:

K: Mun mielestä kuuluu suomalaiseen yleissivistykseen tietää jotain siitä Kalevalasta

S. joo

Osaatko sanoa miksi?

S: Ehkä **siinä on just tätä meidän identiteettiä** kuitenkin. Vähän niin kun on hyvä tietää uskonnosta, niin on hyvä tietää myös vaikka Kalevalasta, että tietää jos jossain asiassa viitataan siihen niin tietää heti, että mistä on kysymys.

K: On se jollain tavalla sellanen **yhdistävä tekijä**.

Kalevalaa voidaan tulkita suomalaisena tai suomalaisuutta Kalevalan kautta ja voidaan se nähdä myös suomalaisia yhdistävänä tekijänä. Esimerkeistä on luettavissa, kuinka Kalevala kuuluu suomalaisille ja siitä voi ammentaa moneen. Sen avulla on erottauduttu muista ja ennen kaikkea luodaan yhteenkuuluvuutta, jolloin siitä voidaan nähdä muodostuvan tärkeä osa suomalaista kansallista identiteettiä.

5A,11:

Haastattelija: Pidätteko te Kalevalaa tärkeänä osana suomalaisuutta teille itsellenne?

A: Kyl mä silleen joo. Mulle se on silleen se runonlaulajien se upea **kieli, miten suomen kieltä käytetään** tai on käytetty. Mulle tulee ilonen fiilis, kun mä kunnioitan sitä, miten paljon on nähty vaivaa. Ja sit se on jotenki **kaunis se kieli** siinä ja se poljento, se miten se sopii suuhun ja puhutuks ja kuunnelluks. Niin siks se on mulle tärkeä.

5K,10:

Haastattelija: --- Miten teijän mielestä suomalaisuus näkyy Kalevalassa? Tai näkyykö se?

K: Päälimmäisenä tulee mieleen **kieli**. Joskus oon yrittäny Kalevalaa lukee ruotsiks, mut siin ei ollu mun mielest mitään järkeä.

1S,8:

Tai et se on niinku **suomen kielellä**, niin ehkä se on se asia, se on kerätty suomen kielellä, mutta mistä se Suomi loppujen lopuks juontaa itsensä, minkälaisia ihmisii on saanu aikaan näitä tarinoita joskus, mitkä on sitte koottu ja mistä ne on tullu ne tarinat, ne voi olla niin yleismaailmallisia ne tarinat, mutta, niin, ehkä **se on se kieli, siinä millä se on kirjoitettu**. Mutta onhan se nyt toki siit Suomeen itsenäisyysajoista ja näistä niin Kalevala ollu tosi tärkeä siinä vaiheessa. Sillon kun on ruvettu ajattelemaan, että on Suomi valtiona. Se on ollu varmaan iso osa sitä, kaikki kulttuuri.

2MH,14:

Haastattelija: Sitten vielä, miten te ymmärrätte kansallisen identiteetin, mitä se teijän mielestä tarkoittaa, mitä on kansallinen identiteetti?

M: No, siihen **kieli on todella tärkeä** veikkaisin.

H: Mm, **suomen kieli on aika omalaatuinen** tai siis erityislaatuinen. Harvinainen kieli.

M: Ja varsinkin Suomessa, kun Suomi on ollu ruotsalainen ja venäläinen ja näin, niin täällä liittyy varmasti **kansallinen identiteetti paljon myös kieleen**. Ja siihen alkuperään. Siis mä luulen, että aika moni varmaan ajattelee, että alkuperä on just silleen tyyliin, no sehän on alkuperä tai no eepos tämä, mikä se on nyt se oikea käsite, toi alkutarina tai jotain siis miten maailma on syntynyt, näihin meidän vanhoihin kansantarinoihin.

Suomalaisuuden kannalta koetaan tärkeäksi, että eepos on suomen kielellä kuin myös suomalaisuuden kokemisessa kieli on tärkeässä roolissa. Niin Suomen kielellä kuin Kalevalalla suomankielisenä teoksena on ollut tärkeä rooli Suomen muotoutumisessa.

5K,11,15:

--- Et kyl ne **juuret on siellä** ja **tää kirja** ja **ne tekstit** ja **ne Gallen-Kallelan kuvat** Ja kaikki nehan on semmonen iso kokonaisuus ja tosi **vahva tekijä siinä, mikä tää käsitys suomalaisuudesta** nyt tommosena, mikäköhän se nytte ois, niinku tää kulttuuri, **tää kulttuurillinen puoli**.

--- vajaassa sadassa vuodessa oli palttiarallaa nollasta polkastu pystyyn tämmönen **vahva kansallinen identiteetti**. Et parissa sukupolvessa se saatiin aikaseks. Se on mun mielestä aika hämmästyttävä suoritus ja **Kalevala on ollu vahva palikka siinä yhtälössä. Tärkeä asia**.

Kalevala on vaikuttanut siihen, minkälainen käsitys meillä on suomalaisuudesta ja suomalaisesta kulttuurista. Kalevala ymmärretään laajalti kulttuuriimme vaikuttaneena kirjana, tekstinä kuin myös Gallen-Kallelan kuvina. Vastaaja kokee, että Kalevalalla on ollut laajalti merkittävä rooli vahvan kansallisen identiteettimme muotoutumisessa.

4TV,19:

Näkyykö teidän mielestä jotenkin suomalaisuus Kalevalassa?

T: Näkyy aika monella tai no tää on vähän **muna kana kysymys**.

V: Niin munkin mielestä.

T: **Tuliks se suomalaisuus siitä Kalevalasta**, mihin me uskotaan vai?

V: **Vai onko se peruskoulu**, joka on iskostanu meihin, että Kalevalaisuus on suomalaisuutta?

T: Niin se just, että onks se niin kun, se on meidän kansalliseepoksemme niin puhutaanko siitä jotenki sellasta **tämä on suomalaisuutta kalastella impiä veneestä** ja.. Jaa-a -- aika vaikee kysymys.

V: Tää on tosi **hankala kysymys**.

T: En oo noin ajatellu silleen.. että se on vaan sellanen yks osasäie olla suomalainen ni **siihen kuuluu se**.

V: Niin. Toi on niin kun se, että Kalevala on se kansalliseepos samalla tavalla, kun laulujoutsen on sen kansallislintu, niin että ei se laulujoutsen mun mielestä sillä tavalla tee minusta tai mistää suomalaista. Että **se on asia, joka on Suomessa, niin kun Kalevala**.

T: Tai sitte, että karhu on meidän kansalliselukka, se on vaan silleen. Ei oo tuolta kannalta tullu koskaan pohdittuu asiaa.

V: Et **se on vaan asia**, joka on ehkä **nimetty kansalliseepokseksi ja siksi suomalaiseksi**.

T: **Sen on hyväksyny** silleen, että ok, **näin on, en mieti tota enempää**.

V: Niin joo, eikä lähtee vaihtaa sitä karhua joksiki muuksi, ---

Kalevalan roolia suomalaisuuteen pohtivassa esimerkissä mietitään sitä, onko Kalevala syntynyt suomalaisuudesta vai Suomi Kalevalasta; tulkitaanko suomalaisuutta sellaiseksi, miksi se on muodostunut sen takia, että olemme Kalevalan kautta tottuneet ja oppineet pitämään tiettyjä asioita suomalaisina. Vai tulkitsemmeko Kalevalaa suomalaisena, koska peruskoulu on opettanut meille, että kalevalaisuus on suomalaisuutta. Pohdinnan jälkeen todetaan, että Kalevala on sellaisenaan suomalainen, se on kansalliseepoksemme ja siten osa suomalaisuutta, eikä sitä ole tarvetta lähteä muuksi muuttamaan. Sen voi hyväksyä sellaisenaan suomalaiseksi, koska se ikään kuin on kertaalleen jo sellaiseksi määritelty, kun se on nimetty *kansalliseepokseksemme*.

1S,8:

Mutta toivottavasti kukaan ei sotke näistä natseista sitä, että se on jotenki **heidän**, en tiedä, **ettei sitäkään ruvetas käyttää hyväksi**.

5K,9:

K: Niin. Joo, sit se on niinku hakattu kiveen ja se, että **jos lähet Kalevalaa rönkkimään** nytte tekstinä, niinku versioimaan sitä, niin mä luulen että.. **saako suomalainen tehdä niin?**

Kalevala koetaan kollektiiviseksi, kaikkien suomalaisten omaisuudeksi, siksi sitä ei saa mikään yksittäinen ryhmä omia itselleen ja sitä tulee suomalaisena ikään kuin kohdella kunnioittavasti.

5A,11:

Haastattelija: Mitä teidän mielestä kulttuuriperintö tarkoittaa?

A: Varmaan sitä, että joku joka on **suht samalla alueella, suht muuttumattomien luonnonilmiöitten kanssa ollu tekemisissä aiemmin, niin heidän perintö**. Oli se sitten suullinen perintö, joka on kirjoitettu kiveen tai vastaavaan niin se. Et vaikka kulttuuriperintö, et se et joku on jossain tehny pyramidin niin se ei mulle oo kulttuuriperintöä. **Mut sit taas se, että suomenkielellä kirjoitettu tommonen teos, niin mä ajattelen, et se on enemmän minua**, ku muiden maiden kulttuuriperinnöt, jotka ei sinänsä.

K: Joo, eiku mä rupesin vaan tota pyramidia, ku se pomppas jostain kaukaa tähän.

A: Mä veikkaan et se on Unescon kulttuuriperintöluettelossa, viistopyramidi, mut ei se kosketa mua muuten kun, et se on siinä luettelossa. **Ja sit jos siitä löytyis siitä samasta listasta, kulttuuriperintöluettelosta jotakin Kalevalaan liittyvää, kirja**, niin se olis heti niin kun, **hei tää on tutumpaa**.

Kalevala nähdään aineistossa myös osana suomalaista kulttuuriperintöä. Kalevala kulttuuriperintönä tuntuu vastaajasta läheiseltä ja samastuttavalta.

2HM,13:

Haastattelija: Tuleeko teille vielä lisää jotain suomalaiseseen kulttuuriperintöön liittyviä asioita, mielikuvia?

H: Varmaan se enemmän on maalaiselämään liittyvää, just vuodenkiertoon ja vuodenaikoihin ja mitä mihinkin aikaan tehään. Niin siellä ne tulee varmaan enemmän, kun kaupunkioiloissa esiin.

M: Joo, jotenki tämä. Sanoit äsken nöyryys, se jotenki on, **kyntää vaikka kyisen pellon niin se on**. Täytyy vaan hyväksyä se työ, mitä täytyy tehdä elääkseen.

Kalevalasta peräisin oleva mielikuva *kyntää vaikka kyisen pellon* on otettu kuvaamaan kulttuuriperintönä välittyvää suomalaista nöyryyttä ja asennetta työntekoon.

4TV,18:

T: Mut erityisen ylpee mä oon siitä Akseli Gallen-Kallelan maalauksesta mikä on kansallis.. mikäs se on.. Ateneumissa, se neidon ryöstö maalaus – se on maalattu Kuhmossa, Lentuan rannalta maisema, se on sieltä käyty ottamassa, Akseli on ottanut maiseman kotiseudulta.

V: Eli se **sun suomalaisuus ylpeys on se, että sun kotikylällä on käyty kuvaamassa.**

T: Akseli Gallen-Kallelan maalaus on sieltä Lentuan rannalta, onhan se hienoa. Runon ja rajan tieltä.

V: Eli se koskettaa sun kainuulaisuutta?

T: Kyllä

V: Mutta ei ehkä niin sun suomalaisuutta?

T: **Sitä kauttahan se tulee.** Ja kun se kuitenkin suurin osa on, itärajan on runon ja rajan tietä, niin sieltähän ne tarinat tulee ja Kalevala ni. Mut on se, **yks osa suomalaisuutta. Kalevala on samanlainen betonijalki, ku ehkä talvisota,** ei niistä ei eroon ei pääse kummastakaan.

Lopuksi olen nostanut esiin esimerkin, jossa Kalevalan nähdään jättäneen jollain tapaa pysyvän jäljen suomalaisuuteen. Esimerkissä Kalevalaa myös verrataan talvisotaan. Tässä ajatuksessa kiteytyy moni edellä esitetty käsitys Kalevalasta ja sen vaikutuksista ja kytköksistä suomalaisuuteen; Kalevala on lähes kaikkien suomalaisten tietämä, ja siitä syntyy tunnistettavia mielikuvia vaikkei sitä välttämättä olla omakohtaisesti luettu tai koettu. Ajatukset Kalevalasta ovat siten usein enemmän mielikuvien tasolla ja voivat pohjautua myös Kalevalaan pohjautuviin muihin taide- tai kulttuurisiin tuotoksiin. Kalevala on jollain tapaa suomalaisuutta halusipa sitä tai ei, se on betonijalki, joka on ja pysyy halusi sitä tai ei.

Aineistossani Kalevalaa pyritään tulkitsemaan siten, että siitä löydetään samoja suomalaisuutta kuvaavia luonteen piirteitä ja suomalaisuudelle tärkeitä arvoja, kuin kysyttäessä näitä aiemmin suomalaisuuskeskustelun yhteydessä. Tähän toki vaikuttaa tutkimusasetelma ja yhteys, joka haastatteluun osallistujille luonnollisesti syntyy, kun he päättävät osallistua tutkimukseen. Tämä seikka huomioon ottaen mielestäni keskeiseksi nousee se, että Kalevalaa ylipäätään joiltain osin **halutaan tulkita suomalaiseksi** ja suomalaisia piirteitä sisältäväksi ja siten ikään kuin **halutaan sovittaa suomalaisuuteen** sopivaksi.

7. Loppupäätelmät

Kansallinen todellisuus rakentuu monista aineksista ja aineettomalla kulttuuriperinnöllä on merkittävä rooli kansallisesti määrittävän ja arvottuvan kulttuurin rakentumisessa. Kalevala on osa suomalaista kulttuuriperintöä ja sillä on oma osansa kansallisen yhtenäisyyden ja yhteenkuuluvuuden tuottamisessa.

Tutkimusongelmani keskeinen kysymys on ollut, mistä aineksista kansallinen identiteetti ja todellisuus tänä päivänä tutkimukseeni osallistujien silmissä rakentuu. Lähdin vahvasti liikkeelle tutkimuskirjallisuudesta syntyneiden käsitysten pohjalta. Yllätyin kuitenkin haastattelut tehdessäni, kuinka monimuotoisia ja syvällisiä ajatuksia haastatelluillani oli kansallisesta identiteetistä ja suomalaisuudesta. Haastateltavieni kautta kansallinen identiteetti kiteytyi seuraavaan ajatukseen; kansallinen identiteetti on tunne, missä kokee olevansa sinut itsensä ja ympäristönsä kanssa. Ajatukseen sisältyy käsitys siitä, että kansallisuus on osa itsemäärittelyä, kanssaihminen määrittelyä, kansallisen yhteisön määrittelyä kuin myös ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin ja koko elinpiirin määrittelyä.

Vahva kansallinen identiteetti syntyy yhteenkuuluvuuden tunteen ympärille. Yhteenkuuluvuutta synnyttävät jaetut ja yhdessä koetut kokemukset, yhteinen kieli, yhteiset perinteet, tavat, arvot ja tunnistettavat ominaisuudet. Yhteisestä historiasta voidaan ammentaa niin arvojen kuin yhteisten ominaisuuksien ja tapojen alkuperää, eikä ole väliä pohjaako historia myyttisiin uskomuksiin vai todellisiin faktoihin. Yhteinen historia toimii ennemminkin valintojen aarreaittana, missä voi keskittyä siihen mikä omimmalta tuntuu.

Aineistoni haastateltavat näkevät suomalaiset heterogeenisesti määrittävänä joukkona, joista on löydettävissä myös yhtäläisyyksiä. Yhteenkuuluvuuden tunnetta he kokevat toimiessaan saman asian puolesta, kuten sääntöjen ja rajoitusten noudattaminen koronarajoitusten aikaan tai yhdessä ilakointi jääkiekon maailmanmestaruuden voitosta. Yhteenkuuluvuuden tunteen syntyessä syntyy myös samalla kokemuksia, jotka ovat myös yhteisön identiteettiä ylläpitäviä.

Yhteneväisiä asioita ovat yhteinen tapa toimia, yhteiset ominaisuudet, yhteiset arvot ja yhteinen kieli ja ne toimivat kansallisen identiteetin rakennusaineina. Kansallista identiteettiä voidaan kuvata myös ns. arkkityyppien tai stereotyyppien kautta kuvaamalla minkälainen on tyypillinen suomalainen ja samalla erottautumalla muista kansallisuuksista. Vastaajat myös kokevat, ettei ole olemassa vain yhdenlaista suomalaista identiteettiä vaan siihen mahtuu myös erilaisuutta. Tiukasti rajautuva, asioita poissulkeva kansallinen identiteetti ei ole tavoiteltavaa. Kansallinen identiteetti on kuitenkin rakennettu ja siihen on lainattu aineksia myös muualta ja myös tämä tulisi tiedostaa.

Ihmisen suhde elinympäristöön ja erityisesti luonnon merkitys oli keskeistä osallistujien vastauksissa. Kysyttäessä suomalaisuutta kuvaavia sanoja, ensimmäisten vastausten joukossa oli luonto. Tärkeänä pidettiin luonnon kunnioittamista ja sen koettiin vaikuttavan ja tuovan merkitystä monella tapaa elämään. Jokamiehen oikeuksien korostaminen, oikeus ja mahdollisuus olla puhtaassa luonnossa, sienestää ja marjastaa ovat tärkeitä kansalaisoikeuksia ja suuri rikkaus, joka kuuluu erityisesti suomalaisuuteen.

Suomalaisuuden määrittelyä tehtiin myös ominaisuuksien ja luonteenpiirteiden määrittelemisen kautta. Positiivisina pidettyjä, suomalaisille tyypillisiä luonteenpiirteitä ovat sisukkuus, rehellisyys ja luotettavuus. Luottamusta ja luotettavuutta pidetään tärkeänä niin ihmisen suhteessa yhteiskuntaan kuin ihmisten keskinäisissä väleissä. Haastateltavat arvostavat sitä, että voivat luottaa siihen, että Suomessa asiat toimivat monella tasolla. Suomalaista yhteiskuntaa pidetään myös tasa-arvoisena ja tasa-arvo on toinen keskeinen arvo, joka suomalaisuudesta nousee esiin aineistossani. Tärkeää on myös voida luottaa kanssaihmiin, heidän rehellisyyteensä ja vilpittömyyteensä. Myös välimatkan pitäminen, oman rauhan, tilan ja hiljaisuuden kunnioittaminen koettiin positiivisena. Osa ominaisuuksista oli molempia, sekä positiivisia että negatiivisia, riippuen missä yhteydessä niitä tarkasteltiin. Osa suomalaisiksi koetuista piirteistä koettiin muuttuneen oman elämänkaaren aikana negatiivisiksi koetuista positiivisiksi ominaisuuksiksi. Selvästi negatiivisina suomalaisille tyypillisinä piirteinä pidettiin ennakkoluuloisuutta, sisäänpäin kääntyneisyyttä ja sulkeutuneisuutta.

Keskusteluissa kulttuuriperintö määrittyy tarinoina, joissa on viisauksia ja opetuksia ja niissä on ajatuksia, jotka tulevat jostain kaukaa. Kulttuuriperintö kulkee sellaisten ihmisten välillä, joilla on tarpeeksi yhteistä keskenään, tiettyjä tapoja tehdä asioita ja asennetta tekemiseen ja elämiseen. Se on myös tärkeä osa identiteettiä, sillä se kertoo juurista ja sisältää sukupolvilta toisille siirtynyttä tärkeää tietoa, jota peilaamalla omaan arvomaailmaansa voi rakentaa itselleen identiteettiä.

Kalevalaa pidetään kertomuksena suomalaisuudesta ja se on kansallinen myytti. Myös Kalevalan rooli Suomen ja kansallisen korkeakulttuurin synnyssä on myyttinen. Työni toisena tutkimusongelmana oli, onko Kalevalalla ollut merkitystä haastateltavien kansallisen tason identiteetin muotoutumiseen. Kalevalahan välittää meille kuvitteellisen, mutta uskottavan, kuvan kansasta ja sen historiasta ja sen voima on kuvan uskottavuudessa eikä sen historiallisessa totuudellisuudessa. Tulkitsemme Kalevalaa omien mieltymystemme ja intressiemme mukaisesti, voimme lukea monenlaisia merkityksiä ja valita niistä ne, jotka sopivat omaan aikakauteen, ajatteluun, toimintaan ja tunteisiin parhaiten. Ensimmäiset muistikuvat Kalevalasta liittyivät kaikilla aineistoni haastateltavilla lapsuuteen. Suurimmalla osalla erityisesti kouluun, jossa sitä oli pakko lukea. Harva kuitenkaan oli lukenut Kalevalaa kokonaan. Lisäksi monilla Kalevalan muistikuvat

liittyivät kuviin, Kalevalan visuaaliseen representointiin, Gallen-Kallelan maalauksiin tai Kalevala-kirjan kuvituksiin, joiden kautta tarina on tullut helpommin ymmärrettäväksi.

Aineiston vastausten perusteella Kalevalaa pidetään suomalaisena kansanperinteenä, joka koostuu tarinoista ja runoista ja joita on kerrottu ja laulettu sukupolvelta toiselle. Runoja pidetään vanhoina, vuosisatoja kulkeneina ja ne voivat pohjata todellisiin tapahtumiin ja henkilöihin, mutta ovat joka tapauksessa aikojen kuluessa muokkaantuneet. Kalevala näyttäytyy myös muutaman vastaajan mielessä erityisesti kuvauksena inhimillisyydestä, jolloin sen myyttinen tulkinta voimistuu. Neljässä keskustelussa viidestä Kalevalaa verrattiin myös Raamattuun, sillä Kalevalakin sisältää maailmansyntykertomuksen, opetuksia ja muita tarinoita; Kalevala nähdään samanlaisena myyttisenä kertomuksena kuin Raamattukin.

Lönnrotin rooli Kalevalan syntymiseen vaihteli sen välillä, että joko hän oli teoksen täysin kirjoittanut tai kerännyt, koonnut ja muokannut kansanrunojen pohjalta. Kalevalaa pidettiin ns. kansanrunojen kokoomateoksena, ennemmin kuin muinaisena ja sellaisenaan olemassa olleena eepoksena. Joka tapauksessa Lönnrotin nähtiin tehneen suuri työ kerätessään ja kootessaan kansantietoa ja -runoutta ja siten osallistumalla ajankohdalle ominaisesti suomalaisuuden rakennustyöhön.

Kalevala näkyy myös nyky-yhteiskunnassa ja yksi vastaajista toteaaakin erityisesti suomalaisen liike-elämän identifioineen kansallisuuden hyvin vahvasti ja siihen tarkoitukseen käytetään myös Kalevalaa. Kalevalaa ja sen hahmoja käytetäänkin laajalti myös mainoksiin ja tuotteistukseen. Kalevala näkyy myös erityisesti nimistössämme, nykykulttuurissa ja -perinteessämme.

Aineiston perusteella Kalevala nähdään selvästi kuvastavan suomalaisuutta; sillä selittää suomalaisten omaperäisyyttä sekä siihen verrataan halutessa korostaa tiettyjä erityisen suomalaisia piirteitä. Kalevalasta myös ammennetaan yhä suomalaisuuden symboleja ja sitä tulkitaan suomalaiskansallisesti. Se on helppoa siksi, että se on kaikkien suomalaisten tuntema.

Vastaajat liittivät myös Kalevalaan suomalaisille yhteisinä pidettyjä arvoja ja ominaisia luonteenpiirteitä kuten luotettavuus ja sisukkuus. Yhteiskuntaan, demokratiaan ja tasa-arvoon liitetyt positiiviset arvot eivät nousseet esiin vastauksissa, vaan esimerkiksi Kalevala tulkittiin muutamassa esimerkiksi liian miehisenä, maskuliinisuutta korostavana eepoksena, vaikkakin teoksessa on myös esimerkkejä vahvoista naisista, kuten Pohjan akasta.

Aineistoni analyysin ja tulkinnan perusteella voidaan kuitenkin todeta, että Kalevalaa pyritään tulkitsemaan siten, että siitä löydetään samoja suomalaisuutta kuvaavia luonteen piirteitä ja

suomalaisuudelle tärkeitä arvoja. Se ikään kuin sovitetaan suomalaisuuteen sopivaksi. Kalevalaa voidaan myös tulkita suomalaisena tai suomalaisuutta voidaan tulkita Kalevalan kautta. Joka tapauksessa Kalevala on suomalaisia yhdistävä tekijä.

Se seikka, että Kalevalaa opetetaan koulussa, on tärkeää ja merkityksellistä. Siitä huolimatta, että käsitykset Kalevalasta ovat kouluaikaan jäänyt pieniksi, voivat ne myöhemmälle kiinnostuksen heräämiselle olla merkittäviä. Samalla kun Kalevalaa opetetaan koulussa, kaikki suomalaiset oppivat sen ainakin tietämään ja sillä on siten edellytykset säilyä ns. kansallisena symbolina.

Suomalaisuuden kannalta koetaan tärkeäksi, että eepos on suomen kielellä kuin myös suomalaisuuden kokemisessa kieli on tärkeässä roolissa. Niin Suomen kielen kuin Kalevalan koetaan olleen tärkeässä roolissa kansallisvaltio Suomen muotoutumisessa.

Kalevala on tutkimustani varten haastatelluille suomalaista kulttuuriperintöä ja sellaisenaan suomalainen. He kokevat, Kalevala on ikään kuin jo kertaalleen suomalaiseksi määritetty; se on nimetty *kansalliseepokseksemme* eikä sitä ole tarpeen muuksi muuttaa. Kalevala on ikään kuin jättänyt pysyvän jäljen heidän suomalaisuuteensa. Kalevala ja sen vaikutukset suomalaisuuteen ovat kulttuurinen tosiasia, eikä sillä ole loppupeleissä haastattelujeni suomalaisille merkitystä, miltä osin ne perustuvat tosiasioihin. Aineistossani Kalevalaa halutaan tulkita suomalaiseksi ja suomalaisia piirteitä sisältäväksi ja halutaan sovittaa suomalaisuuteen sopivaksi; Kalevala on siten osa heidän suomalaiseksi kokemistaan.

8. Lähdeluettelo:

Tutkimusaineisto

Videohaastattelut ja litteroinnit aiheesta Kalevala ja suomalaisuus. Aineisto sisältää viisi haastatteluvideota, yhteensä 6 tuntia 26 minuuttia ja niiden litteroinnit yhteensä 83 sivua. Aineisto on tekijän hallussa, HY folkloristiikan oppiaine.

Haastattelu 1.

Osallistujat: Haastattelija Nina Paakkunainen, keskustelijat K ja S

Helsinki 2.2.2020

Litteroinnin pituus 13 sivua

Haastattelu 2.

Osallistujat haastattelija Nina Paakkunainen, keskustelijat H ja M

Helsinki 7.4.2020

Litteroinnin pituus 17 sivua

3. Haastattelu

Osallistujat: Haastattelija Nina Paakkunainen, keskustelijat A ja H

Helsinki 9.4.2020

Litteroinnin pituus 16 sivua

4. Haastattelu

Osallistujat: Haastattelija Nina Paakkunainen, keskustelijat T ja V

Helsinki 9.4.2020

Litteroinnin pituus 22 sivua

5. Haastattelu

Osallistujat: Haastattelija Nina Paakkunainen, keskustelijat K ja A

Helsinki 17.4.2020

Kirjallisuus:

Alasuutari, Pertti 1994: Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti ja Ruuska, Petri (toim.) 1998: Elävänä Euroopassa, Muuttuva suomalainen identiteetti. Tampere: Vastapaino.

Anderson, Benedict 1991: Imagined Communities. London/USA: Verso.

Anttonen, Pentti 2002, Kalevala-eepos ja kansanrunouden kansallistaminen, teoksessa Lönnrotin hengessä, Kalevalaseuran vuosikirja 81 (s. 39-57). Helsinki: SKS.

Anttonen, Pertti 2005, Tradition Through Modernity: Postmodernism and the Nation-State in Folklore Scholarship. Studia Fennica, Folkloristica, no. 15, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Apo, Satu 1998, Suomalaisuuden stigmatisoinnin traditio, teoksessa Elävänä Euroopassa, Muuttuva suomalainen identiteetti (s. 83-128). Tampere: Vastapaino.

Bruck, Ulla 1988: Identity, local community and local identity. Teoksessa Honko Lauri (toim.): Tradition and Cultural Identity (s. 77-92). Uppsala: Almqvist & Wicksell Tryckeri.

Castells, Manuel 1997: Power of identity. The information age, economy, society and culture; vol.2. Oxford: Blackwell.

Fewster, Derek 2006: Visions of Past Glory. Nationalism and the Construction of Early Finnish History. Studia Fennica, Historica. Helsinki:SKS.

Habermas, Jürgen 1996: Between facts and norms. Oxford: Polity.

Harinen, Päivi 2000: Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta. Helsinki: Hakapaino.

Hobsbawn, Eric 1994: Nationalismi. Tampere: Vastapaino.

- Honko, Lauri 1987: Kalevala: aitouden tulkinnan ja identiteetin ongelmia. Teoksessa Honko, Lauri (toim.): Kalevala ja maailman eepokset. Kalevalaseuran vuosikirja 65 (s. --). Helsinki: SKS.
- Honko, Lauri 1988: Studies on tradition and cultural identity. An introduction. Teoksessa Honko, Lauri (toim.): Tradition and Cultural Identity (s. 7-26). Uppsala: Almqvist & Wicksell Tryckeri.
- Hyvärinen, Matti 2017: Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, Matti, Nikander, Pirjo ja Ruusuvuori, Johanna (toim.): Tutkimushaastattelun käsikirja (s.11-45). Tampere: Vastapaino.
- Hämäläinen Niina 2010: Lyriikan somuus. Lönnrotin tekstuaalisista strategioista Kalevalassa. Teoksessa Knuuttila, Seppo, Piela, Ulla ja Tarkka, Lotte (toim.): Kalevalamittaisen runon tulkintoja. Kalevalaseuran vuosikirja 89 (s.67-90). Helsinki: SKS.
- Jokinen, Kimmo ja Saaristo, Kimmo 2006: Suomalainen yhteiskunta. Helsinki/Porvoo: WSOY.
- Jääskeläinen, Ari 1998: Kansallistava kansalaisuus; Suomalaisuus ja folklore. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri (toim.): Elävänä Euroopassa, Muuttuva suomalainen identiteetti (s. 41-82). Tampere: Vastapaino.
- Karkama, Pertti 2002, Oppinut mies kansan asialla; Elias Lönnrot ja aatteet, teoksessa Lönnrotin hengessä, Kalevalaseuran vuosikirja 81 (s. 15-28). Helsinki: SKS.
- Karkama, Pertti 2008, Kalevala ja kansallisuusaate. Teoksessa Piela; Ulla, Knuuttila, Seppo ja Laaksonen, Pekka (toim.): Kalevalan kulttuurihistoria (s.124-169). Helsinki: SKS.
- Keränen, Marja (toim.) 1998: Kansallisvaltion kielioppi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Manninen, Juha 2000. Valistus ja kansallinen identiteetti. Aatehistoriallinen tutkimus 1700-luvun Pohjolasta. Helsinki: SKS.
- Ó Giolláin, Diarmuid 2000: Locating Irish Folklore. Tradition, Modernity, Identity. Cork, Ireland: Cork University Press.
- Ruutu, Martti (1956) ”Kansallinen herääminen ja kielellisen tasa-arvon saavuttaminen”. Teoksessa Renvall, Pentti (toim.): Suomalaisen kansanvallan kehitys (s. 92-106). Porvoo-Helsinki: WSOY.
- Ruusuvuori, Johanna ja Nikander, Pirjo 2016: Puheen litterointikäytännöistä eri tutkimustarkoituksiin. Teoksessa Tiittula, Liisa ja Nuolijärvi, Pirkko (toim.): Puheesta tekstiksi (s. 63-86). Helsinki: SKS.

Ruusuvuori, Johanna ja Nikander, Pirjo 2017: Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, Matti, Nikander, Pirjo ja Ruusuvuori, Johanna (toim.): Tutkimushaastattelun käsikirja (s. 427-444) Tampere: Vastapaino.

Saukkonen, Pasi 1999: Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipoliittikka. Tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta, empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin. Helsinki: SKS.

Smith, Laurajane 2006: Uses of Heritage. New York : Routledge.

Siikala, Anna-Leena 1999: Väinämöinen - poliittinen johtajuus ja myyttinen ajattelu. Teoksessa Piela, Ulla; Knuuttila Seppo ja Kupiainen, Tarja (toim.): Kalevalan hyvät ja hävyttömät (s. 42-55) Helsinki: SKS.

Siikala, Anna-Leena 2008: Kalevala myyttisenä historiana. Teoksessa Piela, Ulla; Knuuttila, Seppo ja Laaksonen, Pekka (toim.): Kalevalan kulttuurihistoria (s. 296-329). Helsinki: SKS.

Siikala, Anna-Leena 1996: Suomalaisuuden tulkintoja. Teoksessa Laaksonen, Pekka ja Mettomäki, Sirkka-Liisa (toim.): Olkaamme siis suomalaisia. Kalevalaseuran vuosikirja 75-76 (s. 139-149). Helsinki: SKS.

Tarkka, Lotte; Haapoja-Mäkelä, Heidi ja Stepanova, Eila 2019: Kalevalaisuus, kieli-ideologiat ja suomalaisuuden myytit. Teoksessa Piela, Ulla; Hakamies ja Hako, Pekka (toim.): Eurooppa, Suomi, Kalevala. Mikä mahdollisti Kalevalan? Kalevalaseuran vuosikirja 98 (s. 79-106). Helsinki:SKS.

Tuomi, Jouni ja Saarijärvi, Anneli 2003: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Wilson, William A. 1978: The Kalevala and Finnish Politics. Teoksessa Oinas, Felix J. (toim.): Folklore, Nationalism & Politics (s. 51-76). Columbus, Ohio: Slavica Publishers.

Wilson, William A. 1985: Kalevala ja kansallisuusaate. Helsinki: Työväen Sivistysliitto.

Sähköiset lähteet:

Tervola, Marjut 2016: Yle, Kulttuuricoctail, Mitä Väinämöinen todella teki? - Tätä tekoa #lääppijä-keskustelussa käytetty Aino-teos kuvasi. JULKAISTU 22.01.2016 - 14:16. PÄIVITETTY 02.02.2018 [online]<<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/01/22/mita-vainamoinen-todella-teki-tata-tekoa-laappija-keskustelussa-kaytetty-aino>>[8.5.2020]

Tarkka, Lotte ja Hämäläinen, Niina 2018: Vähäisiä lisiä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran blogi. Blogia ylläpitää Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Blogissa SKS:n ja SKS:a lähellä olevat

asiantuntijat kirjoittavat ja keskustelevat kulttuurista, tutkimuksesta ja kulttuuriperinnöstä
27.2.2018, SKS #Aino. Väärinkäsitys kolmessa näytöksessä [online] <http://neba.finlit.fi/blogi/aino-vaarinkasitys-kolmessa-naytoksessa/> [8.5.2020]

[online]<<https://keskustelu.suomi24.fi/haku?keyword=suomalaisuus+kalevala>> [12.5.2020]

[online]. <<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006008089.html>> [21.2.2019]

9. Liitteet

Liite 1.

Haastattelukysymykset

Suomalaisuus

- kertokaa suomalaisuutta kuvaavia sanoja ihan vapaasti
- mitä erityisen positiivista koet suomalaisuuteen liittyvän
- onko jotain negatiivista tai epämiellyttävää mitä liität suomalaisuuteen
- mihin suomalaisuuteen liitettäviin asioihin koet itse mielelläsi identifioituvasi
- mihin et mielelläsi identifioitu

Yhteisön muodostuminen: kriteerit, vastuut, velvollisuudet, yhdistävä ja erottavat tekijät

- mikä määrittää mielestäsi sen onko suomalainen vai muun maalainen
- voiko kuka tahansa olla suomalainen tai tulla suomalaiseksi
- mitä kriteerejä pitää täyttyä, että voi kutsua suomalaiseksi
- koetko että suomalaiset ovat yhtenäinen joukko
- mikä meitä yhdistää tai vahvistaa yhteisönä
- onko joku mikä erottaa meitä yhteisönä

Muut (paikalliset) identiteetit

- osaatko luetella, minkälaisia identiteettejä tai rooleja koet itselläsi olevan, jotka liittyvät paikkoihin
- koetko itsesi ensisijaisesti suomalaiseksi, eurooppalaiseksi vai esim. pohjalaiseksi, karjalaiseksi, uusimaalaiseksi?
- osaatko nimetä tilanteita, joissa nämä eri identiteetit tulevat esille; koet ensisijaisesti itsesi esim. maakunta identiteetin mukaan, suomalaiseksi, eurooppalaiseksi?
- koetko koskaan ristiriitaa tai että joutuisit valitsemaan identiteettien välillä? miltä tämä sinusta tuntuu?

Yhteiset kokemukset

- milloin viimeksi olet kokenut olevasi erityisen iloinen siitä, että olet suomalainen
- minkälaisia muita tunteita se sinussa herätti

- muistatko tilanteita, jolloin toivoit, ettet olisi ollut suomalainen
- miten tärkeäksi koet kansallisesti yhteiset kokemukset oman elämäsi kannalta

Symbolit

- nimeä asioita, esineitä yms. jotka mielestäsi ovat erityisen suomalaisia
- onko olemassa jotain konkreettisia asioita, esineitä, joita nähdessäsi koet itse itsesi erityisen suomalaiseksi

Yhteinen menneisyys, historia

- Oletko kiinnostunut juuristasi
- Oletko kiinnostunut suomalaisten menneisyydestä ja juurista
- Onko sinusta tärkeää oman identiteettisi kannalta tietää suomalaisten menneisyydestä ja juurista
- Mistä olet saanut tietoa suomalaisten menneisyydestä ja varhaishistoriasta (ajasta ennen historiankirjoitusta)
- Koetko itse olevasi osa tätä jatkumoa

Kulttuuriperintö

- mitä kulttuuriperinnön käsitteellä mielestäsi tarkoitetaan
- mikä mielestäsi on suomalaista kulttuuriperintöä

Kalevala

- oletteko kuulleet Kalevalasta
- oletko lukenut sen
- ensimmäiset muistikuvasi Kalevalasta
- Minkälaisia tunteita ja ajatuksia sinulla liittyy Kalevalaan
- Pidätkö Kalevalaa tärkeänä sinulle suomalaisena, miksi?
- Mistä Kalevala mielestäsi kertoo
- Ovatko Kalevalan henkilöt mielestäsi oikeasti eläneitä vai fiktiivisiä hahmoja, tai jotain siitä väliltä
- Kertooko Kalevala meille jotain muinaisesta Suomesta ja suomalaisista?

- Mikä rooli kansanrunoilla ja runonlaulajilla mielestäsi oli Kalevalan syntymiseen?
- Mikä rooli Lönnrotilla oli mielestäsi Kalevalan syntymiseen?
- Pidätkö Kalevalaa suomalaisena eepoksena?
- miten suomalaisuus mielestäsi näkyy tai tulee esille Kalevalassa
- onko tuo kuva suomalaisuudesta tai sen juurista mielestäsi totuudenmukainen

- Näkyykö Kalevala mielestäsi yhteiskunnassa tänä päivänä, miten?
- entä omassa elämässäsi (symboleja, nimiä, asenne, arvot, perinteet yms.)
- Koetko että Kalevala on vaikuttanut siihen, miten näet itsesi suomalaisena
- Vaikuttaako Kalevala mielestäsi siihen, minkälaisina suomalaiset näyttäytyvät muun maalaisille
- Identifioitko itsesi kansallisesti siihen kuvaan minkä Kalevala mielestäsi luo?

Mihin tarvitsemme kansallista identiteettiä

- mitä kansallisella identiteetillä mielestäsi tarkoitetaan
- minkälainen kansallinen identiteetti sinulla on mielestäsi, esim. koetko sen olevan vahva, heikko, miten se tulee esiin?
- onko kansallinen identiteetti sinulle tärkeä
- onko se itsestään selvä asia, oletko ajatellut sitä ennen tätä haastattelua
- huomaatko arjessasi suomalaisuutesi vaikuttavan esimerkiksi valintoihisi, päätöksiisi, toimintaasi
- entä juhlatilanteiden osalta, tuleeko suomalaisuus siellä esiin
- koetko (toistuvasti) tekeväsi jotain, minkä koet olevan erityisen suomalaista, mitä ja mikä tekee siitä mielestäsi erityisen suomalaista
- jos ajatellaan ettet kuuluisi mihinkään kansalliseen yhteisöön, mitä tunteita se sinussa herättää, jäisikö jotain puuttumaan